

Χιονοδρομικά κέντρα στα Άγραφα:
ότι του φανεί του Λωλοστεφανή

Ενώ όλοι οι γύρω νομοί έχουν χιονοδρομικά που
μπορούν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των
φίλων των οργανωμένων χειμερινών σπορ, γιατί
χρειάζεται ένα ακόμη στα μέρη μας;

ΣΕΛΙΔΑ 9

Πετρίλια Αργιθέας,
το φίλημα

Το φίλημα κρύβει έντονα μέσα το στοιχείο
της φιλοξενίας. Τα σπίτια στην Αργιθέα πάντα
είναι ανοιχτά για τον κόσμο. Μία πολιτιστική
καταγραφή από τον Χρήστο Σβεντζούρη.

ΣΕΛΙΔΑ 10

Έξι προστατευμένα και όλα τα
υπόλοιπα κατεστραμμένα;

Το πρόγραμμα "απάτητα βουνά" και η ανάγκη
προστασίας κάθε βουνού, κάθε ποταμού, κάθε
δάσους, κάθε αλπικού τοπίου χωρίς κριτήρια
επιλογής ή κατάταξής τους.

ΣΕΛΙΔΑ 10

Δεμένοι σκύλοι για τη φύλαξη
ανεμομετρικών ιστών

Δεμένα σκυλιά σε πολικές θερμοκρασίες στους
πρόποδες της Καράβας για τη φύλαξη του
εξοπλισμού των αιολικών εταιρειών. Έπειτα από
καταγγελίες απομακρύνθηκαν.

ΣΕΛΙΔΑ 2

ΔΙΑΚΙΝΕΙΤΑΙ
ΜΕ ΕΛΕΥΘΕΡΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΣΥΝΕΙΣΦΟΡΑ

ΕΡΑΣΤΕΣ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

ΦΥΛΛΟ 5ο
ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2022

erastestwnagrafwn.gr

ΤΡΙΜΗΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΝΕΡΩΝ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΜΕ ΤΗΝ
ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ
ΣΤΑ ΑΙΟΛΙΚΑ ΣΤΑ ΑΓΡΑΦΑ

“Τα βουνά μένουν
απάτητα όταν τα
υπερασπιζόμαστε με
τη δράση μας”

«Η πρωτογενής παραγωγή έχει τε-
ράστιες δυνατότητες ανάπτυξης
λόγω των εδαφοκλιματικών συν-
θηκών και των φυσικών πόρων της
περιοχής. Μπορούν να παραχθούν
προϊόντα υψηλής ποιότητας σε ολό-
κληρη την περιοχή. Για να μπορέσει
όμως το παραπάνω να επιτευχθεί, θα
πρέπει να υπάρξει γενναία στήριξη
των ίδιων των παραγωγών σε μέσα
παραγωγής. Επίσης, θα πρέπει να
υπάρχει και να υποστηριχθεί η κα-
τασκευή υποδομών και υπηρεσιών
προς τους παραγωγούς, όχι μόνο
όμως στην πρωτογενή παραγωγή
αλλά και στον τομέα των υπηρεσιών.
Κανένας δεν μπορεί να μείνει και να
ζήσει σε έναν τόπο που είναι μακριά
από σχολείο, ιατρείο και δήμο». Συ-
ζητάμε με μέλη της συνέλευσης για
τον κάμπο, το παραγωγικό του μοντέ-
λο και τις προοπτικές των ορεινών
κοινοτήτων.

ΣΕΛΙΔΑ 3

ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΑ ΑΓΡΑΦΑ

Ανόητοι, κοντά
τα χέρια σας από
τον Ίταμο και το
Καπροβούνι

Εννέα χρόνια μετά οι επενδυτές επα-
νέρχονται για την κατασκευή αιολικού
εργοστασίου στον Ίταμο και το Καπρο-
βούνι. Σχεδιάζουν τη διάνοιξη 50 χλμ.
νέων δασικών δρόμων, την αποψίλωση
κάποιων χιλιάδων τ. χλμ. δάσους δρυός
και ελάτης, το άνοιγμα δρόμου μέσα
στο ποτάμι της Δαφνοσπηλιάς για τη
διέλευση των μηχανημάτων και τη χρή-
ση γερανών στην Απδιά για να περά-
σουν τα εξαρτήματα των α/γ πάνω από
τα σπίτια!

ΣΕΛΙΔΑ 5

Αυτό το καλοκαίρι όλοι και όλες
παίρνουμε βουνά και καταρράχια

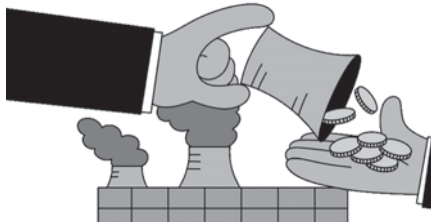
Τα βουνά μας χρειάζονται περισσότερο από ποτέ. Τα βουνά τα
χρειαζόμαστε περισσότερο από ποτέ. Η ακύρωση των αιολικών
σχεδιασμών στην καρδιά των Αγράφων, στη Νιάλα και στο Βοϊδολί-
βαδο, σκόρπισε χαμόγελα και αυτοπεποίθηση για τις δυνατότητες
που ανοίγονται όταν αγωνίζεσαι. Ωστόσο, στην Αργιθέα οι πληγές
παραμένουν ανοιχτές. Και μια σειρά νέων αδειοδοτήσεων έρχο-
νται να μας θέσουν προ των ευθυνών μας. Το καλοκαίρι που είναι
μπροστά, απαιτεί συγκεκριμένες αποφάσεις και στάσεις απ’ τον
καθένα και την καθεμία για να συνεχίσουμε να βλέπουμε τις κορυ-
φές απάτητες, για να τις ζούμε με θαυμασμό και σεβασμό.
Στην Καράβα σχεδιάζονται δύο αιολικά εργοστάσια, με την εγκα-
τάσταση ανεμογεννητριών ακόμη και επάνω στην κορυφή της, την
υψηλότερη των Αγράφων, στα 2.184 μέτρα. Ανεβαίνοντας στην
λίμνη Πλαστήρα από τη μια μεριά θα θαυμάζεις το παραλίμνιο
τοπίο και από την άλλη ένα εργοστάσιο ανεμογεννητριών σε όλη
την κορυφογραμμή της Καζάρμας. Στα νοτιοανατολικά Άγραφα,
εννέα χρόνια μετά, οι επενδυτές επαναφέρουν τα σχέδιά τους

για το Καπροβούνι και τον, κακοπαθημένο από το πέρασμα του «Ια-
νού», Ίταμο. Στον Άσπρο στο Καροπλέσι, η τοιμεντένια κατασκευή
μέσα στην κοίτη του ολοκληρώθηκε, αφήνοντας πια στα στοιχεία
της φύσης να αποφασίσουν εάν θα έχει την ίδια κατάληξη με το
άλλο μικρό υδροηλεκτρικό εργοστάσιο στην Κερασιά που το παρέ-
συραν τα ορμικά νερά τον Σεπτέμβριο του 2020.
Το καλοκαίρι απαιτεί να είμαστε παρόντες και παρούσες στο κά-
λεσμα των βουνών για την υπεράσπισή τους. Να διεκδικήσουμε
να έχουμε άποψη για τον τόπο μας και όσα συμβαίνουν τριγύρω.
Για να διεκδικήσουμε τη δυνατότητα να μπορούμε να ζούμε με
αξιοπρέπεια στα ορεινά, πρέπει να σταθούμε απέναντι στην κα-
ταστροφή του φυσικού κόσμου. Για να διεκδικήσουμε φθηνότερο
ρεύμα πρέπει να σταθούμε απέναντι στην εμπορευματοποίηση
της ενέργειας και στο τζογαρίσμά της. Για να τα πετύχουμε αυτά
πρέπει να αρχίσουμε ξανά να συζητάμε και να οργανωνόμαστε.
Στην πόλη και σε κάθε χωριό. Αυτόνομα και συλλογικά. Με ανοι-
χτές συνελεύσεις και άμεσες δράσεις.

Καράβα, η υψηλότερη κορυφή των Αγράφων απειλείται από την αιολική βιομηχανία. Χειμώνας 2022, φωτογραφία του Γιώργου Χαλαραμπίδη

Όλα στο πράσινο;

Το πράσινο είναι το χρώμα του μέλλο-
ντος. Όλα ποντάρονται εκεί. Ο παγκό-
σμιος κύκλος αγοραπωλησιών πράσινων
ομολόγων από τις αρχές του 2020 έχει
φτάσει τα 740 δισεκατομμύρια δολά-
ρια. Ξαφνικά τα αφεντικά έγιναν φίλοι
του περιβάλλοντος; Κάνουμε μια προ-
σπάθεια απομάγευσης του θαυμαστού
κόσμου της ενέργειας. Και συναντάμε
βρώμικα εξορυκτικά πεδία και τζογαρί-
σματα στο χρηματιστήριο της ενέργειας.

ΣΕΛΙΔΕΣ 6-8

Η Νιάλα και το
Βοϊδολίβαδο
νίκησαν!

Τον Νοέμβριο του 2021 ακυρώθηκαν
με απόφαση του ΥΠΕΝ τα επενδυτι-
κά σχέδια για την εγκατάσταση δύο
αιολικών εργοστασίων στην καρδιά
των Αγράφων. Μία σύντομη αναδρο-
μή στην οργάνωση του αγώνα που
απέκτισε πανελλαδικές διαστάσεις
και έφερε αυτήν την επιτυχία.

ΣΕΛΙΔΕΣ 4, 5

Η ανάπτυξη των Αγράφων, μέσω ενός
δικτύου πεζοπορικών και ορειβατικών
διαδρομών

Ο Παντελής Μανώλης, πρόεδρος του Ορειβατικού Συλλόγου Καρδίτσας, γράφει για την
μοναδικά τύχη των Αγράφων να έχουν, εκτός του μοναδικού φυσικού κάλους, και ένα
πολύ αξιόλογο δίκτυο παλιών μονοπατιών που διατρέχουν όλη την περιοχή. Και περιγρά-
φει τις προσπάθειες για την ανάδειξή τους: Το «Μονοπάτι των Προσκυντητών», το «Via
Agrafa», το «Pindus Trail» και το «Δίκτυο Μονοπατιών των Δυτικών Αγράφων» .

ΣΕΛΙΔΑ 9

ΚΑΖΑΡΜΑ

Κανένα αιολικό
εργοστάσιο στην
λίμνη Πλαστήρα!

Η λίμνη Πλαστήρα περιγράφεται
στους ταξιδιωτικούς οδηγούς και στα
αφιερώματα εφημερίδων και περιο-
δικών ως η «μικρή Ελβετία» της Ελ-
λάδας. Μόνο που εάν ανέβουμε στα
επιβλητικά βουνά της Ελβετίας δεν
θα δούμε καμία ανεμογεννήτρια να
στέκεται εκεί επάνω. Εδώ, το πρώ-
το πράγμα που θα βλέπει ο επισκέ-
πτης μόλις φτάσει στο οροπέδιο της
λίμνης είναι ένα εργοστάσιο ανεμο-
γεννητριών σε υψόμετρο 1.977μ.,
ύψους 130μ. η καθεμία!

ΣΕΛΙΔΑ 2

Ακυρώθηκαν οι άδειες
για φωτοβολταϊκά
στους βοσκοτόπους της
Βαλαώρας

Νέες άδειες για πλωτά, στη
διπλανή λίμνη των Κρεμαστών

ΣΕΛΙΔΑ 5

ΠΟΛΥΜΟΡΦΟΣ ΑΓΩΝΑΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΠΕΡΑΣΠΙΣΗ
ΤΩΝ ΒΟΥΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΝΕΡΩΝ ΤΩΝ ΑΓΡΑΦΩΝ

ΜΕΧΡΙ ΤΗ ΝΙΚΗ!

Η ΘΕΣΗ ΜΑΣ

■ Κανένα αιολικό εργοστάσιο πάνω από την λίμνη Πλαστήρα

Ανεβαίνοντας από τον θεσσαλικό κάμπο προς τη λίμνη Πλαστήρα, μόλις περάσεις τη διασταύρωση του Μορφοβουνίου απλώνεται μπροστά σου το οροπέδιο της Νεβρόπολης. Αριστερά, επιβλητική η τεχνητή λίμνη με τα εύφορα παρόχθια τμήματά της τα οποία από εποχή σε εποχή αλλάζουν, αναλόγως τη στάθμη των νερών. Στα δεξιά, μια σειρά από χωριά, κρεμασμένα κάτω από τις πρώτες κορυφές του ορεινού συμπλέγματος των Αγράφων. Η Καζάρμα αγκαλιάζει την λίμνη από τα δυτικά. Και απλώνει την ομορφιά της πάνω από την Κερασιά, το Κρουνέρι, την Φυλακτή, την Πεζούλα, την Νεράιδα. Σε αυτήν την οροσειρά, μια εταιρεία με το μακροσκελές όνομα «CL-AM Αργιθέα Ανώνυμη Ενεργειακή» και έδρα την Βούλα της Αττικής έλαβε άδεια εγκατάστασης αιολικού εργοστασίου 41,4MW με 9 ανεμογεννήτριες.

Η λίμνη Πλαστήρα περιγράφεται στους ταξιδιωτικούς οδηγούς και στα αφιερώματα εφημερίδων και περιοδικών ως η «μικρή Ελβετία» της Ελλάδας. Μόνο που εάν ανέβουμε στα επιβλητικά βουνά της Ελβετίας δεν θα δούμε καμία ανεμογεννήτρια να στέκεται εκεί επάνω. Εδώ, το πρώτο πράγμα που θα βλέπει ο επισκέπτης μόλις φτάσει στο οροπέδιο της λίμνης είναι ένα εργοστάσιο ανεμογεννητριών σε υψόμετρο 1.977μ., ύψους 130μ. η καθεμιά! Για να σκεφτούμε τις αναλογίες, το πυροφυλάκειο της Καζάρμα το οποίο βρίσκεται στην κορυφογραμμή όπου σχεδιάζεται να τοποθετηθούν οι ανεμογεννήτριες, έχει ύψος μόλις 7 μέτρων και είναι ευδιάκριτο σχεδόν απ' όλη την ευρύτερη περιοχή.

Ήδη στα χωριά υπάρχει ένας γενικός ξεσηκωμός. Την αρχική έκπληξη, καθώς πολλοί είχαν πιστέψει ότι οι εργολάβοι δεν θα προχωρούσαν μία επένδυση η οποία «τυπάζει» το τουριστικό προϊόν της λίμνης Πλαστήρα, την έχει διαδεχθεί η αγανάκτηση. Τον Φεβρουάριο, ο Σύνδεσμος Φυλακτιωτών Καρδίτσας, στην επίσημη κοπή της πίτας του, πήρε ομόφωνη απόφαση ενάντια στην εγκατάσταση. «Η πρόθεση για τοποθέτηση 9 ανεμογεννητριών συνολικού ύψους 180 μέτρων με μήκος πτερυγίων 133 μέτρων και συνολικής ισχύος 4,8MW κάθε μία από αυτές, καθώς και τα συνοδά έργα που μια τέτοια παρέμβαση απαιτεί θα υποβαθμίσει ολοκληρωτικά τον φυσικό πλούτο της περιοχής μας, ενώ τίποτα απολύτως δεν έχουν να προσφέρουν στο ενεργειακό μέγνμα της χώρας και κατ' επέκταση στην περιοχή μας. Ως Δ.Σ. του Συνδέσμου Φυλακτιωτών Καρδίτσας, εκφράζουμε με τον πιο emphaticό τρόπο την ομόφωνη αντίθεσή μας στο επικείμενο έγκλημα στην περιοχή, δηλώνουμε πως δεν θα επιτρέψουμε το ξεπούλημα γης και ενέργειας και πολύ περισσότερο την ολοκληρωτική καταστροφή των χωριών μας».

Η Άνοιχτή συνέλευση ενάντια στην πράσινη ανάπτυξη και τα αιολικά στα Άγραφα με ανακοίνωσή της καλεί σε διαρκή επαγρύπνηση και αγώνα για το μπλοκάρισμα των νέων αιολικών στη λίμνη Πλαστήρα.

Τα βουνά δεν έχουν ιδιοκτήτες

Η οροσειρά της Πίνδου απ' άκρη σ' άκρη απειλείται απ' τα καταστροφικά επενδυτικά σχέδια «μικρότερων» ή «μεγαλύτερων» εταιρειών. Απ' την Βασιλίτσα μέχρι τα Άγραφα και από τα Τζουμέρκα μέχρι τον Ασπροπόταμο, αιολικά εργοστάσια, υδροηλεκτρικά φράγματα, έρευνες για εξορύξεις πετρελαίου σχεδιάζεται να ξεκοιλιάσουν τη γη, να περιφράξουν το νερό, να ισοπεδώσουν απάτητες βουνοκορφές και να χαράξουν χιλιόμετρα νέων δρόμων μέσα σε πυκνά δάση. Το ορεινό σύμπλεγμα των Αγράφων βρίσκεται στη νότια απόληξη της Πίνδου και διοικητικά επεκτείνεται σε δύο νομούς, της Καρδίτσας και της Ευρυτανίας. Ένα από τα πιο άγρια ορεισίβια τοπία της ελληνικής επικράτειας, έχουν πάρει το όνομά τους από την αδυναμία της οθωμανικής διοίκησης να εγγράψει στους καταλόγους της τους κατοίκους τους και να εισπράξει οποιαδήποτε φορολογία απ' αυτούς, λόγω της δύσβατης πρόσβασης. Πολλές δεκαετίες μετά παραμένουν μία διαρκής πρόκληση για όσους και όσες τα ζουν, για όσους και όσες τα περιδιαβαίνουν, με διάσπαρτους οικισμούς, λίγα χωριά και με ακόμα λιγότερους ανθρώπους που θα καταφέρουν να ξεχειμωνιάσουν εκεί επάνω.

Σε αυτά τα μέρη σχεδιάζεται η τοποθέτηση κάμποσων εκατοντάδων ανεμογεννητριών (α/γ). Σχέδια τα οποία φαίνεται να μην υπολόγιζαν στις δικές μας αντιστάσεις, στην οργάνωση και στο άπλωμα του αγώνα σε πανελλαδικό επίπεδο. Όλη αυτήν την προσπάθεια την είδαμε να αποδίδει καρπούς στην οριστική απόρριψη των σχεδίων για την εγκατάσταση δύο αιολικών εργοστασίων στην καρδιά των Αγράφων, στην Νιάδα και στο Βοϊδολίβαδο.

Ωστόσο πολλά μέτωπα παραμένουν ανοιχτά. Άλλα μας πληγώνουν καθημερινά, καθώς έχουν προχωρήσει καταστρέφοντας τα βουνά, όπως στον Τύμπανο της Αργιθέας. Ο υποσταθμός της ΔΕΗ, με τον οποίο θα διασυνδεθούν διάφορα αιολικά της ευρύτερης περιοχής, έχει κατασκευαστεί. Και σε προχωρημένο στάδιο βρίσκονται οι εργασίες του διπλανού αιολικού εργοστασίου ισχύος 30MW με 8 α/γ.. Στην ευρύτερη Αργιθέα, στην Καράβα, την υψηλότερη κορυφή των Αγράφων, σχεδιάζονται δύο διαφορετικές αιολικές εγκαταστάσεις με 12 α/γ. συνολικά (η μία επάνω στην κορυφή της!). Και στη θέση «Φούρκα - Μασούρα» μία ακόμα, ισχύος 34,5 MW με 15 α/γ.

Η λίμνη Πλαστήρα δεν ξεφεύγει από τους επενδυτικούς σχεδιασμούς καθώς δόθηκε άδεια εγκατάστασης για αιολικό στην Καζάρμα (θέση «Ζυγουρολίβαδο - Παλιμόνδρι») ισχύος 41,4 MW με 9 α/γ.

Στα νοτιοανατολικά Άγραφα επέστρεψαν οι επενδυτές, 9 χρόνια μετά, καταθέτοντας ξανά αιτήσεις για τον Ίταμο και το Καπροβούνι. Οι οποίες έρχονται να προστεθούν στα ήδη υπάρχοντα σχέδια για αιολικά στην Βουλγάρα, στην Βράχα και στο ελατοδάσος της Φουρνά.

Τα αιολικά εργοστάσια θα εκτείνονται σε μήκος κάμποσων χιλιομέτρων πάνω σε απάτητες βουνοκορφές, όπου θα πέσουν εκατοντάδες χιλιάδες κυβικά μέτρα μπετού

για να στηθούν, σε μέγεθος όσο το μισό ενός γηπέδου μπάσκετ, οι βάσεις των ανεμογεννητριών. Τα υποστηρικτικά έργα προβλέπουν τη διαπλάτυση ή το άνοιγμα νέων δρόμων, πλατύς από 5 έως 10 μέτρα και συνολικού μήκους 37,5 χιλιομέτρων, μέσα σε δάση έλατου και δρυς. Δρόμοι σε πλαγιές ήδη κακοπαθημένες από το πέρασμα του «Ιανού» τον Σεπτέμβριο του 2020.

Παράλληλα, σχεδόν σε εκατό ρέματα, ποταμούς και χειμάρρους των Αγράφων και της Αργιθέας σχεδιάζεται να υψωθούν φράγματα και να φτιαχτούν μικρά υδροηλεκτρικά εργοστάσια για την παραγωγή ρεύματος με τη μέθοδο της αντλιοσταμείωσης (το καθένα απ' αυτά σήμερα βρίσκεται σε διαφορετικό στάδιο αδειοδότησης, είτε έχοντας λάβει άδειες παραγωγής ή λειτουργίας είτε βρισκόμενο σε στάδιο αξιολόγησης). Η ερημopoίηση της κοίτης τους, η αποστράγγιση του υδροφόρου ορίζοντα και η καταστροφή της χλωρίδας και της πανίδας είναι το ένα μισό, της καταστροφής. Το άλλο μισό, είναι η ιδιωτικοποίηση του ορεινού υδάτινου πλούτου μέσα από τα «δικαιώματα χρήσης του». Το παράδειγμα του Άσπρου ποταμού στο Καροπλέσι είναι χαρακτηριστικό.

Ναι. Μιλάμε για τα Άγραφα. Το μυστηριακό σκηνικό μύθων και θρύλων που σε μορφή διηγήσεων περνάνε από τις γιγαίδες στους εγγονούς. Κορυφές που σμιλεύτηκαν από τον αέρα και τη βροχή. Δάση που έγιναν σπίτι για αναρίθμητα είδη ζώων και πουλιών. Του σταυραετού, του γύπα, του γυπαετού, της ορεινής πέρδικας, του λύκου, της αρκούδας, του αγριόγηνου, των άγριων αλόγων και πολλών άλλων συγκατοίκων. Νερά που πότισαν στο διάβα τους όα μόνο τα βουνά αλλά και τον κάμπο όλο. Άνθρωποι σκληροτράχηλοι που επιμένουν να τα ζουν, να τα σιγοτραγουδούν. Άνθρωποι επαναστάτες και κυνηγημένοι που βρήκαν απάνκιο στις απάτητες πλαγιές τους.

Το 1918, ο Ζαχαρίας Παπαντωνίου στο αναγνωστικό της τρίτης δημοτικού έγραφε για τα βουνά: «Πόσα πράγματα, τους είπε, θα μάθете όταν πάτε τόσο ψηλά! ούτε το βιβλίο μπορεί να σας τα πη, ούτε εγώ». Όταν η επόμενη γενιά μας ανέβει εκεί στα ψηλά βουνά, τί θα συναντήσει άραγε; Θέλουμε να είμαστε αυτή η γενιά που θα ισοπεδώσει αυτές τις κορυφές, που θα στραγγίσει τα νερά, που θα σχίσει τα δάση; Θέλουμε να είμαστε αυτή η γενιά που γύρω από την φωτιά δεν θα έχει πα να μεταφέρει στην επόμενη τις δικές της ιστορίες, τα δικά της βιώματα, παρά μόνο το πώς οι τόνοι μπετού της έδωσαν πέντε μεροκάματα;

Θα επιμείνουμε. Τα Άγραφα δεν είναι απλά οι ανεκτίμητες πολλές και διαφορετικές ιστορίες του καθενός και της καθεμιάς από εμάς. Ακόμα και αν ξαφνικά βρίσκονταν εκτός από οποιαδήποτε ζώνη προστασίας Natura, εμείς θα ήμασταν εδώ να τα υπερασπιστούμε. Γιατί όταν ο βιομηχανικός πολιτισμός έχει αποικίσει απ' άκρη σ' άκρη τον πλανήτη, η υπεράσπιση των ελάχιστων περιοχών όπου η ζωή μπορεί να παραμείνει ελεύθερη και άγρια, είναι ταυτόχρονα και υπεράσπιση μιας πολύ σημαντικής δυνατότητας. Να παραμένουμε ελεύθεροι.

■ Δεμένοι σκύλοι για την φύλαξη των ανεμομετρικών ιστών

Σκυλιά σε πολικές θερμοκρασίες στα 1.700μ., στους πρόποδες της Καράβας, αλυσοδεμένα όλο το 24ωρο για να φυλάνε τον ανεμομετρικό ιστό που έχει στήσει η ΤΕΡΝΑ στο σημείο. Αυτή ήταν η εικόνα που μέχρι τα μέσα του Γενάρη αντίκριζε όποιος περνούσε από την περιοχή του Αγ. Νικολάου. Ύστερα από καταγγελίες που έγιναν στην εισαγγελία Καρδίτσας από το Δίκτυο Φορέων και Πολιτών για την Προστασία των Αγράφων αλλά και την Πανελλαδική Φιλοζωική και Περιβαλλοντική Ομοσπονδία τα σκυλιά απομακρύνθηκαν. Ήταν η δεύτερη σχετική καταγγελία που έγινε καθώς η πρώτη, τον περασμένο Οκτώβριο, κάπου «παράπεσε» στα συρτάρια της εισαγγελίας, όπως είπαν, και χάθηκε.

Τα σκυλιά δεν βρέθηκαν τυχαία δεμένα εκεί. Είναι ο «ζωντανός συναγερμός» για την προστασία των εγκαταστάσεων από όσους αντιτίθενται στα αιολικά σχέδια. Το ίδιο είχε συμβεί και με τον ανεμομετρικό ιστό που ήταν εγκατεστημένος στην Καζάρμα μέχρι πέρυσι, όπου πέρα από τα γιγαντόσωμα τσοπανόσκυλα υπήρχε και μόνιμο βανάκι για τη διαμονή των σκυριοιτάδων. Τα επεισόδια που είχαν συμβεί στο σημείο με τους υπαλλήλους της τρικαλινής εταιρείας φύλαξης ίσως να οδήγησαν στην περίπτωση της Καράβας να επλεγεί η «λύση» των σκυλιών και μόνο, με έναν τσοπάνη που εκτελεί χρέη μισθωμένου σκυιοιρίτα να αναβαίνει ανά διαστήματα στο σημείο για επόπτευση.

■ Ο Άσπρος στο Καροπλέσι, ορμητικός και πληγωμένος

Η καταστροφή του Άσπρου ποταμού, στο Καροπλέσι, ολοκληρώθηκε. Το μικρό υδροηλεκτρικό εργοστάσιο έχει χτιστεί μέσα στην κοίτη του, οι σωληνώσεις έχουν τοποθετηθεί. Τα ορμητικά του νερά και αυτήν την άνοιξη παραμένουν εκεί να μας θυμίζουν ότι ο Άσπρος δεν είναι ένα ρέμα, όπως ανέφεραν οι περιβαλλοντικές μελέτες της εταιρείας, αλλά ένας ποταμός με τη δική του περιβαλλοντική και κοινωνική σημασία για τους οικισμούς του Καροπλεσίου. Οι εικόνες που είδαμε στις αρχές Απριλίου πονάνε...

Οι «εραστές των Αγράφων» διακινούνται χέρι με χέρι στα χωριά των Αγράφων και στην πόλη της Καρδίτσας. Δεν έχουν σχέση με κρατικούς ή δημοτικούς φορείς και από θέση αρχών δεν δέχονται χρηματοδότηση από κανέναν τέτοιο θεσμό ή μη κυβερνητική οργάνωση. Τα έξοδα της έκδοσης έχουν καλυφθεί από την τσέπη των ανθρώπων που βρίσκονται πίσω απ' αυτήν. Ωστόσο η ελεύθερη οικονομική συνεισφορά μας δίνει τη δυνατότητα της σταθερής, ανά τρίμηνο, περιοδικής έκδοσης του κάθε φύλλου.

Όσοι και όσες επιθυμούν να βοηθήσουν στη διακίνηση, να μοιράσουν φύλλα σε συγκαριανούς, φίλους και συγγενείς μπορούν να επικοινωνήσουν στο email για να γίνουν οι σχετικές συνεννοήσεις.

Σημεία διακίνησης στα βουνά:

Ορειβατικό καταφύγιο Αγράφων, Νεοχώρι (καφέ Καλπίας), Πολιτιστικός Σύλλογος Νέων Νεοχωρίου, Βοτανικός Κήπος Νεοχωρίου, Κερασιά, Βραγιάνα (καφενείο «Η καλύβα του Μπέη», Σύλλογος Απανταχού Βραγγιαντών «Ο Άν Γιάννης ο Θεολόγος»), Οξιιά (Περιβαλλοντική κίνηση «Εξόρμηση για την Προστασία του χωριού της Οξιιάς»), Βαλαώρα (Επιτροπή Αγώνα ενάντια στην εγκατάσταση φ/β), Επιπιάνα, Καρίτσα (πρόεδρος τοπικής κοινότητας), Φυλακτή (καφενείο «Κόκκινο Λιθάρι»), Δαφνοσπλιά (καφενείο), Μορφοβούνι (μην μαρκετ του χωριού), Καλύβια Πεζούλας (φαρμακείο Κυρίστη), Μητρόπολη (καφέ/ζαχαροπλαστείο Γιοβάνης), Πετρίλο (Πρωτοβουλία πολιτών Αργιθέας ενάντια στην εγκατάσταση αιολικών στα Άγραφα), Καροπλέσι (καφενείο μπαρμπα-Μήτρου), Μπελοκομίτης (Πολιτιστικός Σύλλογος).

Σημεία διακίνησης στην Καρδίτσα:

Καφενείο «Τα φιλαράκια» (Ηρώων Πολυτεχνείου 3, κεντρική πλατεία), Vithoroulos outdoor (Κουμουνδούρου 92), «Διαδρομές» (Ιεζεκιλά 3), καφεκοπείο Μελισσάς (Αβέρωφ 24), βιβλιοπωλείο «Παιδεία» (Ηρώων Πολυτεχνείου 6-8, κεντρική πλατεία), Blues bar (Δ. Τερτίμη 19), «Εκτυπωτική Καρδίτσας» (Μ. Αλεξάνδρου 10), βιβλιοπωλείο Βασιλάκος (Μπλατσούκα 12), βιβλιοπωλείο Σάλλης (Ηρώων Πολυτεχνείου 13, κεντρική πλατεία), βιβλιοπωλείο «Σελίδες» (Δ. Τερτίμη 4), Δημοτική Βιβλιοθήκη Καρδίτσας (δημαρχείο Καρδίτσας, 2ος όροφος), Σουρτούκα (Αρτεσιανού 10), αυτοδιαχειριζόμενο στέκι Καρδίτσας (ΤΕΙ Λαοσπονίας), Άνοιχτή συνέλευση ενάντια στην «πράσινη ανάπτυξη» και στα αιολικά στα Άγραφα (apoixhsynseleysh@gmail.com), Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Καρδίτσας.

Λαμία: Πρωτοβουλία για την υπεράσπιση της Οίτης και της Γραμμένης Οξιιάς (protovouliaoitigrammenioksia@hotmail.com)

Τρίκαλα: Δημοτική βιβλιοθήκη (Γαριβάλδη 8).

Λάρισα: Κατάληψη Ντουρουό (Τζαβέλα 52)..

Βόλος: Κατάστημα μουσικών οργάνων Rupicarpa, Wood & Voltage (Ροζού 48).

Αθήνα:Βιβλιοπωλείο Ναυτίλος (Χαρ. Τρικούπη 28), βιβλιοπωλείο των Εκδόσεων των Συναδέλφων (Καλλιδρομίου 30), Σύλλογος Ελλήνων Ορειβατών Αθηνάς (Καλλιδρομίου 41, Εξάρχεια), Συνέλευση για την υπεράσπιση των βουνών (επικοινωνία yreatspisivounon2019@gmail.com), καφενείο «Το Παγκάκι» (Γ. Ολυμπίου 17-19, Κουκάκι), καφέ/παντοπωλείο Λακαντόνα (Ηπίτου 4, Πλάκα).

Θεσ/νίκη: Βιβλιοπωλείο «Ακυβέρνητες Πολιτείες» (Αλ. Σβώλου 28), βιβλιοπωλείο «Το Κεντρί» (Δημ. Γούναρη 22).

Κλείσιμο ύλης

4 Απριλίου 2022

Οικονομική ενίσχυση

Για την οικονομική ενίσχυση της εφημερίδας υπάρχει κουτί ελεύθερης συνεισφοράς στο καφενείο «Τα Φιλαράκια», στις «Διαδρομές», στον «Vithoroulos outdoor» και στην «Σουρτούκα».

Το 5ο φύλλο της εφημερίδας τυπώθηκε τον Απρίλιο του 2022 από τις Γραφικές Τέχνες Ζώρζος, στην Αθήνα, σε 1.000 αντίτυπα.

ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ

erastestwnagrafwn@gmail.com

Πώς συγκροτήθηκε η ανοικτή συνέλευση και ποιος ο στόχος της;

Η συνέλευση ξεκίνησε από πρωτοβουλία συλλογικοτήτων, πολιτικών χώρων και κατοίκων της Καρδίτσας, από την ανάγκη να υπάρξει κινηματική απάντηση και συσπείρωση ενάντια στο έγκλημα που πάει να συντελεστεί στην παρθένα και απαράμιλλης ομορφιάς περιοχή των Αγράφων από επενδυτές και πολιτικούς παράγοντες. Είμαστε ενάντια στην «πράσινη» ανάπτυξη, γιατί θεωρούμε ότι αποτελεί μοχλό για την εμπορευματοποίηση των φυσικών αγαθών και της καταστροφής του περιβάλλοντος. Δεν έχουμε καμία θεσμική αυταπάτη ότι με προσφυγές και μόνο θα δικαιωθούμε, ούτε αναθέτουμε τις ελπίδες μας σε καμία δημοτική αρχή. Θεωρούμε ότι ο μόνος δρόμος που μπορεί να πετύχει νίκες είναι ο δρόμος της αυτοοργάνωσης των τοπικών κοινοιών και της λαϊκής επιβολής.

Σκοπός μας είναι η ενημέρωση, η διενέργεια ανοικτών συνελεύσεων με τους κατοίκους της πόλης, εργατικά σωματεία και συλλόγους, για τον συντονισμό δράσεων, ώστε να σταματήσει μια και καλή η παραχώρηση της γης και της ενέργειας στα χέρια των κατασκευαστικών εταιριών με συνακόλουθη την καταστροφή του τόπου μας. Είμαστε αλληλέγγυοι και συμπαραστεκόμαστε στα υπόλοιπα τοπικά κινήματα που εναντιώνονται στη λεηλασία της φύσης, του τόπου τους, των κοινωνικών και φυσικών αγαθών. Θεωρούμε βασική προϋπόθεση το συντονισμό όλων αυτών των κινημάτων με κοινά αιτήματα πάλης και επιβολής, για να νικήσουμε στον αγώνα μας για την υπεράσπιση της φύσης και της κοινωνίας απέναντι στο κεφάλαιο και τις επιδιώξεις του. Τις μάχες που δίνει ο καθένας στην περιοχή του δεν τις αντιλαμβάνομαστε ως τοπικά προβλήματα· τις αντιλαμβάνομαστε ως μάχες ενός συνολικού κινήματος, που παλεύει ενάντια στην κατ’ έπιφαση ανάπτυξη, που στο σημερινό σύστημα καταστρέφει ζωές και περιβάλλον,

Πώς μια συνέλευση στην πόλη της Καρδίτσας, στον κάμπο με άλλα λόγια, συνδέεται με έναν αγώνα στο ορεινό κομμάτι του νόμου;

Οι αγώνες μας δόθηκαν και συνεχίζουν να δίνονται τόσο στο βουνό όσο και στην πόλη και η βάση τους αφορά στην επεκταση των επενδυτικών σχεδίων στη ζωή όλων μας. Επιπλέον, στην Ανοικτή Συνέλευση συμμετέχουν και σύλλογοι των ορεινών χωριών. Για να πούμε την αλήθεια, όταν το σχέδιο για αιολικές εγκαταστάσεις εκπορεύεται από επενδυτικούς ομίλους, όλα απλώς τον Καρδισιώτικο κάμπο αφορά, αλλά και όλη την επικράτεια.

Στον κάμπο η κυρίαρχη παραγωγική διαδικασία είναι οι αγροτικές καλλιέργειες. Ο αγροτικός κόσμος του νομού συνδέεται και αλληλοεπιδρά με τον αγώνα ενάντια στα αιολικά;

Ας πάρουμε ένα παράδειγμα για τον πρωτογενή τομέα, το γνωστό «περιβαλλοντικό» τέλος του νερού, που φτάνει στο ύψος των 11 ευρώ ανά στρέμμα στην περιοχή της Καρδίτσας και πληρώνεται κατευθείαν στο Πράσινο Ταμείο· ποσό το οποίο δεν έχει ακόμα επιβληθεί λόγω των έντονων αντιδράσεων που υπήρξαν, με την ανακίνωση του μέτρου. Ο πρώην Υπουργός Ενέργειας Χατζηδάκης μας έχει γνωστοποιήσει ότι το υπάρχον έλλειμμα χρηματοδότησης των ΑΠΕ θα καλυφθεί από το Πράσινο Ταμείο... Με λίγα λόγια, οι αγρότες (που παράγουν) θα πληρώνουν τις ανεμογεννήτριες (που παράγουν αέρα κοπανιστό), τα φωτοβολταϊκά και τα εργοστάσια φυσικού αερίου κάθε μεγαλοβιομήχανου. Αυτό θα πρέπει να το λάβουν πολύ σοβαρά υπόψη όλοι οι αγρότες του θεσσαλικού (και όχι μόνο) κάμπου, για να αντιληφθούν τη σχέση

ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΣΙΝΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΣΤΑ ΑΙΟΛΙΚΑ ΣΤΑ ΑΓΡΑΦΑ

“Τα βουνά μένουν απάτητα όταν τα υπερασπίζομαστε με τη δράση μας”

Τελευταίες μέρες του καλοκαιριού του 2019. Το δυναμικό αυτοοργανωμένο camp που είχε στηθεί για ένα μήνα στο οροπέδιο του Καραμανώλη είχε φτάσει στο τέλος του, το φθινόπωρο προμηνύοταν κρίσιμο και στην αυλή του αυτοδιαχειριζόμενου στεκιού της Καρδίτσας είχε καλεστεί εκδήλωση για τη συγκρότηση σταθερής ανοικτής συνέλευσης για την οργάνωση του αγώνα στα βουνά και στην πόλη. Σχεδόν τρία χρόνια μετά, συζητάμε με άτομα αυτής της συνέλευσης, για τα χωριά που έχουν γίνει μουσεία γερόντων, τη γη υψηλής παραγωγικότητας του κάμπου που φεύγει από την καλλιέργεια και την ανάγκη διασύνδεσης αγροτικών και περιβαλλοντικών αγώνων.

Καλοκαίρι 2021, το μπλοκ της ανοικτής συνέλευσης στην πανελλαδικά διαδήλωση στον Τύμπανο Αργιθέας

του αγώνα τους με τον αγώνα ενάντια στην εγκατάσταση βιομηχανικών ανεμογεννητριών στα Άγραφα και την καταστροφή της φύσης.

Την ίδια ώρα το κράτος από τη μία επιλέγει να χρηματοδοτήσει μια κατασκευαστική εταιρεία για την εγκατάσταση ανεμογεννητριών στα Άγραφα, με κόστος 110 εκατομμυρίων ευρώ, και από την άλλη, επιλέγει να χρησιμοποιήσει ΣΔΙΤ για τον εκσυγχρονισμό των αρδευτικών δικτύων του κάμπου της Καρδίτσας, που εξυπηρετεί χιλιάδες αγρότες. Το κόστος του εκσυγχρονισμού ανέρχεται περίπου στα 120 εκατομμύρια ευρώ. Προφανώς, με τη λειτουργία του ΣΔΙΤ στα αρδευτικά δίκτυα θα επέλθει και η παραχώρηση και η εκμετάλλευση των δικτύων στους ιδιώτες. Αντί να δώσει, δηλαδή, τα χρήματα για δημόσια και ποιοτικά δίκτυα άρδευσης, τα δίνει σε βιομηχανικά αιολικά πάρκα και πουλάει τα δίκτυα σε ιδιώτες.

Παράλληλα, πλήθος μικρών και μεγάλων υδροηλεκτρικών έργων από ιδιώτες επενδυτές μέσα στις κοίτες των ορεινών ρεμάτων και ποταμών οδηγούν σε μια ασύλληπτη καταστροφή του ορεινού φυσικού τοπίου - εκεί που γεννιέται το νερό, εκεί που είναι η «μάνα». Όμως, η καταστροφή δεν είναι μόνον αυτή η οποία φαίνεται με μια πρώτη ματιά. Η απρόδοκτη διέλευση του νερού που γίνεται στη φύση εδώ και χιλιάδες χρόνια, πλέον θα μπαίνει στο ζύγι του ποσοστού κέρδους του ιδιώτη που έφτιαξε το υδροηλεκτρικό εργοστάσιο. Δηλαδή, ο παραγωγός αγρότης δεν θα έχει το νερό για να καλλιεργήσει τα τρόφιμα, όποτε αυτός το έχει ανάγκη, αλλά όποτε συμφέρει τον ιδιώτη. Στο επόμενο βήμα και πιο κάτω θα βρίσκει τον ιδιώτη διαχειριστή δικτύων και τέλος, όταν και με όποιους όρους μπορέσει να παραγάγει, θα χρυσοπληρώνει όλους τους προηγούμενους και αυτούς που έχουν καταστρέψει τη φύση.

Ο νομός Καρδίτσας έχει πολύ μεγάλη ποσοστά ανεργίας. Πώς απαντάτε στο επιχείρημα ότι τα αιολικά και τα φωτοβολταϊκά μπορούν να δώσουν μεροκάματα ή σταθερό εισόδημα στους αγρότες;

Είναι αποδεδειγμένο από τη μέχρι σήμερα εμπειρία ότι τόσο κατά την κατασκευαστική περίοδο, όσο και κατά την περίοδο λειτουργίας, φωτοβολταϊκά και αιολικά έχουν πολύ μικρή συνεισφορά στη μόνιμη και σταθερή εργασία, και ιδιαίτερα στην τοπική αγορά εργασίας. Το κατασκευαστικό κομμάτι, το οποίο είναι σύντομο, το αναλαμβάνουν μεγάλες εταιρίες με εξειδίκευση από άλλες περιοχές. Κατά την περίοδο λειτουργίας, που φτάνει από 15 έως 20 έτη, οι ανάγκες σε ανθρώπινο προσωπικό για την παρακολούθηση είναι ελάχιστες έως μηδαμινές.

Όσον αφορά το σταθερό εισόδημα στους αγρότες από τα φωτοβολταϊκά, το ερώτημα μάλλον θα πρέπει να αντιστραφεί και να διατυπωθεί ως εξής: Πόσο είναι το εισόδημα το οποίο κάνουν οι αγρότες από τη λειτουργία τους; Τα τελευταία χρόνια έχει γίνει μια καταστροφική επιλογή και επιτρέπεται πλέον η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών και σε γη υψηλής παραγωγικότητας (δηλαδή γη που μπορεί να καλλιεργηθεί με όλες τις καλλιέργειες).

Ταυτόχρονα, είναι ελάχιστοι και κυρίως μεγαλοπαραγωγοί αυτοί οι οποίοι μπορούν να χρηματοδοτήσουν την εγκατάσταση ενός δικού τους φωτοβολταϊκού, εξαιτίας του τεράστιου κόστους κατασκευής και της μεγάλης περιόδου απόσβεσης της επένδυσης. Από την άλλη, ο μικρός μέσος όρος του ιδόκτητου κλήρου που υπάρχει στον νομό μας, οδηγεί τους αγρότες στην εύρεση ενοικιαζόμενων χωραφιών για καλλιέργεια.

Όμως, ραγδαία αυξάνονται οι παραγωγικές εκτάσεις μικροϊδιοκτητών, τις οποίες οι επιχειρήσεις δεσμεύουν για την εγκατάσταση φωτοβολταϊκών. Αυτές οι εκτάσεις φεύγουν από την καλλιέργεια, με συνέπεια να παρατηρείται σε κάποιες περιοχές έλλειψη γης για καλλιέργεια. Τέλος, η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών οδηγεί στη μόνιμη έξοδο των συγκεκριμένων εκτάσεων από την καλλιέργεια, μας και οι υποδομές που απαιτούνται είναι μόνιμες (τοιμμένα, σίδερα κ.λπ.) και δύσκολα μπορούν να απεγκατασταθούν. Εξάλλου, τα

υλικά κατασκευής των πάνελ (βαρέα μέταλλα) είναι άκρως επικίνδυνα για το έδαφος. Σε περίπτωση ζημιάς και απορροής στο έδαφος, επέρχεται η μόνιμη μόλυνσή του.

Τα χωριά, και ιδίως τα πιο ορεινά, ερημώνουν από ανθρώπους. Γιατί συμβαίνει αυτό και πώς θα μπορούσε να αλλάξει;

Τα χωριά μας, ιδίως τα πιο ορεινά, έχουν καταντήσει μουσεία γερόντων και εργαζομένων στον τουρισμό, κύρια μεταφερόμενων από άλλες πόλεις. Η πληγή αυτή δεν είναι των τελευταίων χρόνων· ξεκινά από πολύ παλιά και έχει να κάνει με το παραγωγικό μοντέλο που υπηρετείται από τις κυβερνήσεις όλα αυτά τα χρόνια· ένα παραγωγικό μοντέλο που έφερε τεράστια ανεργία με αποτέλεσμα τη μετανάστευση, εσωτερική και εξωτερική. Η ένταξη, επίσης, στην ΕΕ, με ό, τι αυτή συνεπάγεται, οδήγησε μια ολόκληρη ιστορική περιοχή απόστευτης ομορφιάς στην ερήμωση. Εκτοπίστηκε η κτηνοτροφία, η μόνη παραγωγική δραστηριότητα που υπάρχει σε τέτοια υψόμετρα, ενώ συνιστά Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά, ενισχύοντας τη διατροφική αυτοδυναμία του τόπου μας και όχι μόνο. Η περιοχή των Αγράφων νομιματοδοτεί έναν τόπο φημισμένο για την άγρια ομορφιά του, το ανόθευτο φυσικό περιβάλλον του και την ιστορία του. Αυτός είναι ο πλούτος μας.

Πέρα από τις εναντιώσεις, μιλώντας για προτάσεις, ποια μορφή ανάπτυξης θα μπορούσαμε επιζητούμε για τα Άγραφα, ώστε να μπορέσει να επιβιώσει και να παραμείνει ο κόσμος στον τόπο του;

Η πρωτογενής παραγωγή (φυτική παραγωγή, αλλά κυρίως ζωική παραγωγή και δασικά προϊόντα και υλοτομία) έχει τεράστιες δυνατότητες ανάπτυξης λόγω των εδαφοκλιματικών συνθηκών και των φυσικών πόρων της περιοχής. Μπορούν να παραχθούν προϊόντα υψηλής ποιότητας σε ολόκληρη την περιοχή (σήμερα παράγονται σε πολύ μικρό βαθμό). Για να μπορέσει όμως

το παραπάνω να επιτευχθεί, θα πρέπει να υπάρξει γενναία στήριξη των ίδιων των παραγωγών σε μέσα παραγωγής. Επίσης, θα πρέπει να υπάρχει και να υποστηριχθεί η κατασκευή υποδομών και υπηρεσιών προς τους παραγωγούς, όχι μόνο όμως στην πρωτογενή παραγωγή αλλά και στον τομέα των υπηρεσιών. Κανένας δεν μπορεί να μείνει και να ζήσει σε έναν τόπο που είναι μακριά από σχολείο, ιατρείο και δήμο.

Το δεύτερο σκέλος στον πυρήνα της λογικής της όποιας πρότασης ανάπτυξης θα πρέπει να εμπεριέχει την οργάνωση των παραγωγών και των υπηρεσιών σε πρωτοβάθμιους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, οι οποίοι θα λειτουργούν αμεσοδημοκρατικά, αδιαμεσολάβητα, με συνλευσιακή μορφή, μακριά από εξαρτήσεις κομματικές ή κρατικές. Τα μέλη τους θα έχουν ίσες βότητες και ίσες υποχρεώσεις.

Το ζητούμενο τελικά για την κοινωνική πλειοψηφία δεν είναι να προσδώσει τις ελπίδες της στο ένα ή στο άλλο παραγωγικό μοντέλο, αλλά να χαράζει μια ανεξάρτητη από τα επιχειρηματικά κέντρα στρατηγική. Το παράδειγμα με τα αιολικά έχει και επιχειρηματικό-επενδυτικό αντίλογο, ο οποίος μιλάει για την τουριστική ανάπτυξη της ζώνης των Αγράφων, πάλι ουσιαστικά με όρους βιομηχανίας. Είμαστε με αυτό; Προφανώς και όχι.

Ποιά μέτωπα παραμένουν σήμερα ανοιχτά;

Τώρα, το ενδιαφέρον στρέφεται στις πλαγιές της Καράβας, της ψηλότερης κορυφής των Αγράφων (2.184 μέτρων) και της ευρύτερης περιοχής, που απειλούνται με «ξεκοίλιασμα» για την εγκατάσταση αιολικών. Ενδεικτικά, σχεδιάζονται ένας αιολικός σταθμός της INTRAKAT με 4 Α/Τ στην κορυφή Καράβα στη νοτιοδυτική της ράχη και ένας της ΤΕΡΝΑ με 8 Α/Τ στη βόρεια πλαγιά της Καράβας. Πιο βόρεια, οι εργασίες της ΔΕΗ Ανανεώσιμες κατασκευής αιολικού σταθμού με 8 Α/Τ στη θέση «Αέρας» - Αφεντικό» στην περιοχή διάσελο Τυμπάνου συνεχίζονται αδιάκοπα. Για την κατασκευή του συγκεκριμένου αιολικού σταθμού να θυμίσουμε ότι έγιναν τρεις διακοπές έπειτα από τις καταγγελίες προς τις αρμόδιες υπηρεσίες, που αποτέλεσαν την αφορμή να διαπιστωθούν παραβάσεις. Εντούτοις, η καταστροφή συνεχίζεται ραγδαία.

Πριν λίγες εβδομάδες, αδειοδοτήθηκε από τη Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας ένα νέο αιολικό εργοστάσιο στην περιοχή των Αγράφων, αυτή τη φορά στη Λίμνη Πλαστήρα. Συγκεκριμένα, δόθηκε άδεια για εγκατάσταση 9 ανεμογεννητριών γιγαντιαίων διαστάσεων (180 μ. του πυλώνα και 130μ. φτερωτής) στην περιοχή «Ζυγουρολιβάδο» Αν. Αργιθέας και «Παλιό Μανδρί» Δήμου Μουζακίου, επάνω από τη λίμνη Πλαστήρα. Με τη νέα απόφαση διπλασιάζεται η ισχύς 4,8 MW για κάθε μία, αντί 2,3MW που αρχικά είχε προβλεφθεί.

Γι’ αυτό, καλούμε κάθε σύλλογο, κάθε κάτοικο της Καρδίτσας, της περιοχής της Λίμνης Πλαστήρα και της ευρύτερης περιοχής των Αγράφων σε διαρκή επαγρύπνηση και αγώνα, για να μπλοκάρουμε τους σχεδιασμούς που φέρνουν την ακρίβεια και θέλουν να μετατρέψουν την περιοχή σε μια απέραντη βιομηχανική ζώνη από μπετό και παλιοσίδερα, από αποψιλωμένα δάση και ερημωμένα χωριά. Ο μόνος δρόμος, για να νικήσουμε, είναι ο δρόμος του αγώνα. Δεν περιμένουμε από κανέναν σωτήρα να μας δώσει τη λύση. Βασισμένοι στις δικές μας δυνάμεις, με ενότητα και συντονισμό, να αγωνιστούμε για ζωή, υγεία, γη και ελευθερία. Να συνεχίσουμε με μεγαλύτερη ένταση τον μαζικό και μαχητικό αγώνα που βρίσκεται σε εξέλιξη τα τελευταία χρόνια. Να μην ξεχνάμε ότι τα βουνά μένουν «απάτητα», όταν υπάρχουν οι άνθρωποι που τα υπερασπίζονται με τη δράση τους.

Η ΝΙΑΛΑ ΚΑΙ ΤΟ ΒΟΪΔΟΛΙΒΑΔΟ ΝΙΚΗΣΑΝ!

“Φάτε, πιέτε και γλεντάτε, όλοι βρε παιδιά...”

Η Νιάλα είναι μια όμορφη βουνοκορφή των Αγράφων, άγριο βουνό γεμάτο μεγαλεία θαρρείς πώς δεν είναι φυσικό το φκιαξίμό του. Μοιάζει σαν κάποιος ξακουστός γλύπτης να το τόνρνεψε, θαυμάσιες πέτρινες κορφές, απότομες πλαγιές και γκρεμούρια, θεόρατα βράχια κολημένα αφύσικα πάνω στο χώμα κι ακένες για αναγκαστικό πέραςμα. Πόσοι θρύλοι δεν έχουν γίνει για τη Νιάλα! Για δράκοντες και για μυθικές νεράιδες πού φωλιάζουν στις απόκρημνες πλαγιές της Νιάλας και βγαίνουν τα καλοκαίρια και συντροφεύουν τούς τσομπάνηδες στα νυχτοβόσκια τους. Τα καλοκαίρια γεμίζει άπ’ τούς γλυκούς ήχους των κουδουνιών κι απ’ τα βελάσματα των αρνιών, απ’ τις φλογέρες και τα τραγούδια των τσομπάνηδων και το χειμώνα στέκεται βουβή κι ατάραχη μπρος στις μπόρες και τις καταγίδες. Μονάχα τα κοράκια, τ’ αγριοπούλια και τ’ άγριοζούλαπα τη συντροφεύουν στη βαριά μοναξιά της. Ή Νιάλα είναι βασιλιάς των Αγράφων.

Η περιγραφή προέρχεται από το βιβλίο «Αφηγήσεις για τον Δημοκρατικό Στρατό» του Μενέλαου Μούστου (Δάφνης), που εκδόθηκε το 1984. Ο Μούστος, ως μαχητής του ΔΣΕ καταγράφει στο ίδιο βιβλίο και τη γνωστή ιστορία που διαδραματίστηκε στον αυχένα της Νιάλας, όταν εν μέσω σφοδρής διανοθεύλλας οι στρατιώτες του ΔΣΕ έπεσαν πάνω στα φυλάκια του Εθνικού Στρατού και σύναψαν μία ανακωχή της στιγμής κοιμώμενοι όλοι μαζί στα αντίσκηνα που υπήρχαν στο σημείο προκειμένου να επιβιώσουν από το κρύο και το χιόνι.

Νιάλα. Ένας σμιλευμένος από τη φύση τόπος, στις πιο αδάμαστες εκδοχές του. Τραγούδια, μύθοι και παραμύθια δηλώνουν το σεβασμό των ντόπων, μιλούν για ένα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας και της επιβιώσής τους εκεί ψηλά. Ένα ιστορικό τοπόσημο, για τους ανθρώπους που έζησαν εκείνα τα χρόνια και για τις επόμενες γενιές που εξακολουθούν να βρίσκουν μία σπίθα στο τώρα αφουγκραζόμενοι τα βιώματα του τότε.

Σε αυτόν τον τόπο λοιπόν, με όλη αυτήν την κοινωνική, ιστορική και περιβαλλοντική σημασία, σχεδιαζόταν η εγκατάσταση ενός αιολικού εργοστασίου με 20 ανεμογεννήτριες. Ένα έργο που πήγαινε πακέτο με την κατασκευή ενός αντίστοιχου αιολικού εργοστασίου με άλλες 20 ανεμογεννήτριες, απέναντι, στο Βοϊδολίβαδο, το οροπέδιο των βοδιών πάνω από τα Βραγγιανά.

Η πρώτη ενημέρωση

Οι κάτοικοι της περιοχής ενημερώνονται για τα σχέδια τον Απρίλιο του 2018, όταν πλέον το έργο βρίσκεται στο τελευταίο στάδιο της αδειοδότησής του, έχει βγει η άδεια εγκατάστασης. Όλα φαίνεται να έχουν τελειώσει. «*Ξεκινήσαμε με κρύα καρδιά. Είπαμε να κάνουμε την προσφυγή στο ΣτΕ αν και όπως είχε και ο δικηγόρος που βρήκαμε τότε, είχαμε πολύ λίγες πιθανότητες. Όταν έχουν βγει οι άδειες εγκατάσταση είναι σχεδόν όλα τελειωμένα και δεν υπάρχουν ελπίδες. Συνήθως αυτές τις προσφυγές τις κάνεις μετά την περιβαλλοντική άδεια. Μαζέψαμε ότι χαρτί μπορούσαμε και φτιάξαμε έναν φάκελο. Παρόλο που φαίνεται ενιαίο, ήταν δύο τα έργα, διπλή η διαδικασία, διπλό και το κόστος*», θυμάται ο Χρήστος Φασούλας, μέλος του Δικτύου Φορέων και Πολιτών για την Προστασία των Αγράφων και του Ορειβατικού Συλλόγου Καρδίτσας.

Ο τότε κοινοτάρχης των Βραγγιανών ενώ γνώριζε για τους σχετικούς σχεδιασμούς επέλεξε να μην ενημερώσει το χωριό, να μην συγκαλέσει μία τοπική συνέλευση. Ενώ έχουν αρχίσει ήδη οι πρώτες προσπάθειες οργάνωσης και αντίδρασης, το καλοκαίρι του 2018 ο δήμαρχος Αγράφων θα διοργανώσει

Νιάλα. Ένας σμιλευμένος από τη φύση τόπος, στις πιο αδάμαστες εκδοχές της. Τραγούδια, μύθοι και παραμύθια δηλώνουν το σεβασμό των ντόπων, μιλούν για ένα αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας και της επιβιώσής τους εκεί ψηλά. Ένα ιστορικό τοπόσημο, για τους ανθρώπους που έζησαν εκείνα τα χρόνια και για τις επόμενες γενιές που εξακολουθούν να βρίσκουν μία σπίθα στο τώρα αφουγκραζόμενοι τα βιώματα του τότε.

Σε αυτόν τον τόπο λοιπόν, με όλη αυτήν την κοινωνική, ιστορική και περιβαλλοντική σημασία, σχεδιαζόταν η εγκατάσταση ενός αιολικού εργοστασίου με 20 ανεμογεννήτριες. Ένα έργο που πήγαινε πακέτο με την κατασκευή ενός αντίστοιχου αιολικού εργοστασίου με άλλες 20 ανεμογεννήτριες, απέναντι, στο Βοϊδολίβαδο, το οροπέδιο των βοδιών πάνω από τα Βραγγιανά. Ύστερα από έναν μεγάλο αγώνα που απέκτησε και πανελλαδικές διαστάσεις, τα επενδυτικά σχέδια ακυρώθηκαν οριστικά τον Νοέμβριο του 2021.

ημερίδα στα Άγραφα για την (εκ των υστέρων) ενημέρωση της τοπικής κοινωνίας. Σε παλαιότερη συνέντευξή του στην εφημερίδα μας ο Φίλιππας Καραμπάς, αντιπρόεδρος του πολιτιστικού συλλόγου των Βραγγιανών «Αγ. Ιωάννης ο Θεολόγος» μας περιέγραφε ότι σε εκείνη την εκδήλωση παρουσιάστηκε και ο διευθύνων σύμβουλος των εταιρειών Ανεμοδομική και Πουνέντης που είχαν αναλάβει τα έργα, δηλώνοντας έκπληκτος που υπήρχαν αντιδράσεις, ενώ το 2011 που ξεκίνησε όλη αυτή η ιστορία τα πράγματα ήταν ήρεμα! «*Το 2011 που ήρθατε δεν γνώριζε κανείς τίποτα*», ήταν η απάντηση που του δόθηκε. «*Αυτά που λέτε είναι ανυπόστατα. Όταν μιλάτε για την Νιάλα ότι έχει 5 βαθμούς τον Γενάρη αυτό είναι για να γελάει ο κάθε πικραμένος. Όταν μιλάτε για το Βοϊδολίβαδο και τα βοϊδοτόπα στην Νιάλα ότι είναι θαμνότοποι, ίσως να μην ξέρετε τι σημαίνει βοσκότοπος. Όταν μιλάτε για πουρνάρια στο Βοϊδολίβαδο ίσως δεν ξέρετε ποια είναι τα δέντρα, ποια είναι τα έλατα. Ελάτε να*

“Το θέμα ήταν ότι μέχρι τότε στο δασαρχείο είχαν μόνο τις πίεςεις των εταιρειών. Ε, μετά ξεκίνησαν και οι δικές μας πίεςεις και παρεμβάσεις.

Και οι υπηρεσίες αναγκαστικά στάθηκαν κάπου στην μέση”, θυμάται το μέλος του Δικτύου Φορέων και Πολιτών, Χρήστος Φασούλας

Ειδική Οικολογική Αξιολόγηση, το κρίσιμο σημείο

Καθώς αυτές οι περιοχές των Αγράφων είναι ενταγμένες στο πρόγραμμα προστασίας Natura 2000, ο νόμος απαιτούσε από τις εταιρείες και την

οποιασδήποτε εργασίας στα βουνά.

Καλοκαίρι αγώνα και ενημέρωσης

Το καλοκαίρι εκείνης της χρονιάς τέθηκαν οι οργανωτικές βάσεις του αγώνα, ενημερώθηκαν εκατοντάδες άνθρωποι στα χωριά της περιοχής, χιλιάδες άνθρωποι απ’ όλη την Ελλάδα βρέθηκαν στο πεδίο, στα Άγραφα, και έβαλε ο καθένας και η καθεμιά το δικό τους λιθαράκι για την υπεράσπιση των βουνών. Τον Ιούνιο στο ορειβατικό καταφύγιο των Αγράφων θα διοργανωθεί Πανελλήνια (ορειβατική) Συνάντηση Φίλων των Αγράφων από τον Ελληνικό Ορειβατικό Σύλλογο Καρδίτσας και το Δίκτυο Φορέων και Πολιτών. Και από τα μέσα του Ιουλίου (και για σχεδόν ένα μήνα) θα στηθεί στο οροπέδιο του Καρμανώλη ένα αυτοοργανωμένο camp οργάνωσης και αντίστασης από την Πρωτοβουλία κατοίκων της Αθήνας για την Προστασία των Αγράφων. Μέσα στον Αύγουστο δύο δυναμικές συγκεντρώσεις έξω από το δημαρχείο της Καρδίτσας επιχειρούν να σαμποτάρουν

Επιβλητική Νιάλα. Πλάκα και Καταραχιάς. Φωτογραφία, Πάνος Μπαμπαλούκας

πάμε στο Βοϊδολίβαδο να μου υποδείξετε ένα πουρνάρι, να δούμε αν είναι πουρναρότοπος».

Οι αρχικές μελέτες των εταιρειών ήταν ανυπόστατες και ψεύτικες καθώς λογάριζαν ότι κανείς δεν θα ασχολούνταν με αυτές και απλά θα τις ενέκριναν οι σχετικές υπηρεσίες. «*Η αρχική μελέτη έλεγε ότι θα κόβονταν 30 έλατα συνολικά ενώ στην πραγματικότητα μόνο η γραμμή μεταφοράς ρεύματος θα εκχέρωνε 250 στρέμματα δάσους. Ήταν μία μελέτη ίσα για να την εγκρίνουν οι υπηρεσίες ελαφρά τη καρδιά. Έλεγαν ότι είναι χέρσο το μέρος, ότι δεν έχει δέντρα, ότι δεν έχει πουλιά, ότι δεν έχει οικολογικό, περιβαλλοντικό ή αισθητικό αντίκτυπο. Η μελέτη ήταν γύρω στις 250 σελίδες και ανά 20 σελίδες επαναλαμβάνόταν*», λέει ο Χρ. Φασούλας.

εκπόνηση μίας Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης (ΕΟΑ), πέρα από την κατάρθεση των Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ). Η εταιρεία μέχρι

και το 2018 δεν είχε συντάξει την ΕΟΑ και αυτός ήταν από μόνος του ένας ικανός λόγος για να ακυρωθεί ολόκληρη η αδειοδοτική διαδικασία. Κάτι τέτοιο δεν συνέβη. Τον Φεβρουάριο του 2019 το Συμβούλιο της Επικρατείας (ΣτΕ) απέρριψε την προσφυγή πολιτιστικών, ορειβατικών συλλόγων και φορέων της Καρδίτσας και της Ευρυτανίας εναντίον της αδειοδότησης των δύο αιολικών εργοστασίων, χαρακτηρίζοντας τα αιολικά ως έργα δημοσίου συμφέροντος που συμβάλουν γενικότερα στην προστασία του περιβάλλοντος. Σε εκείνη την απόφασή του, ωστόσο, υποχρέωνε τις εταιρείες να συντάξουν την ΕΟΑ ως απαραίτητη προϋπόθεση για την έναρξη

και να ακυρώσουν τη δημοπράτηση δημοτικών εκτάσεων για να περάσουν γραμμές ρεύματος από τις ανεμογεννήτριες. Και θα το καταφέρουν.

Τον Σεπτέμβριο του 2019, παρόλο που η ΕΟΑ δεν είχε εγκριθεί ακόμη από τις αρμόδιες υπηρεσίες, μηχανήματα ανέβηκαν στην Νιάλα συνοδεία ισχυρής αστυνομικής δύναμης, με σκοπό να ξεκινήσουν χωματουργικές εργασίες. Η άμεση κινητοποίηση του κινήματος, με παρεμβάσεις στις αρμόδιες υπηρεσίες αλλά και στο σημείο όπου βρίσκονταν τα μηχανήματα στο βουνό, πάνω από τον οικισμό Καμάρια, έστειλε το μήνυμα που έπρεπε. Οι κινήσεις των εργολάβων ολόκληρο το φθινόπωρο του 2019 δημιούργησαν εύλογες υποψίες για τους υποχθόνιους σχεδιασμούς τους με πρόθεση να παρακάμψουν τις γραφειοκρατικές τους

υποχρεώσεις, που μόνο τυπικές δεν ήταν όπως αποδείχθηκε και έναν χρόνο αργότερα. Κόσμος από τα χωριά και την πόλη βρίσκονταν σε συνεχή επιφυλακή και κυκλοφορούσε στα βουνά.

Ενώ οι εργολάβοι κάνουν τις πρώτες τους κινήσεις στο βουνό, η αστυνομία τους συνεπικουρεί με έρευνα σε μαντρί στην περιοχή της Νιάλας και απειλώντας με ανυπόστατες κατηγορίες αγωνιζόμενους κατοίκους των Βραγγιανών. Ο Κ. Χαλμιούρδας, τσέλιγκας της περιοχής περιγράφει ότι «*ο πρώην τοπικός πρόεδρος με τους συνεργάτες του, πιθανόν για να με τρομοκρατήσουν, έκαναν καταγγελία στο αστυνομικό τμήμα Κερασσοχωρίου και ήρθαν κάποια μέρα τρεις αστυνομικοί παρουσία ειρηνοδίκη και μου έκαναν το στέκι μου φύλλο και φτερό. Πιθανώς να είχαν καταθέσει και άλλα πράγματα για να έρθουν σε αυτό το συλ. Ελέγξανε και βρήκανε ένα δίκανο αντίκα. Και μου το πήρανε. Αυτοί κατηγορούν εμένα, τον Καραμπά και τον Δημητρίου ότι ριζάμε τα ανεξιόμετρα*». Ο Δ. Δημητρίου, πρόεδρος του πολιτιστικού συλλόγου των Βραγγιανών «Αγ. Ιωάννης ο Θεολόγος», συμπληρώνει: «*Εγώ νομίζω ότι αυτό το έκαναν για εκφοβισμό επειδή βλέπουν ότι κάνουνε πράγματα. Αν δουν ότι ξεσηκώνεται ο κόσμος πάλι θα ξαναχτυπήσουν. Εμείς είμαστε όμως καθαροί και δεν έχουμε να φοβηθούμε τίποτα. Αν βλέπουν την γκλίτσα για όπλο πάει να πει ότι φοβούνται. Όταν μας έβλεπαν πάνω φοβόντουσαν, εξαφανιζόντουσαν*».

Εν μέσω αυτού του κλίματος τον Οκτώβριο διοργανώθηκε μεγάλη πανελλαδική διαδήλωση στην Καρδίτσα ενάντια στα σχέδια καταστροφής των Αγράφων. Αντίστοιχη διαδήλωση οργάνωθηκε τον Ιούλιο του 2020 και στο βουνό, με πορεία στην Νιάλα, στην καρδιά αυτού του μοναδικού τόπου που η αιολική βιομηχανία σκόπευε να μετατρέψει σε εργοστάσιο.

Τα δασαρχεία της συνεργασίας ή της αδιαφορίας

Στο δασαρχείο του Καρπεννησίου οι εταιρείες σίγουρα βρήκαν έναν σύμμαχο. Τον αναπληρωτή δασάρχη Ι. Καρκάνη, ο οποίος ήταν αυτός που εξέδωσε και το πρωτόκολλο εγκατάστασης για να ανέβουν τα μηχανήματα στην Νιάλα χωρίς να υπάρχουν οι σχετικές νομικές προϋποθέσεις, καθώς εκκρεμούσε η ΕΟΑ. «*Με το δασαρχείο μιλούσαμε. Ενώ είχαν εγκρίνει τις αρχικές μελέτες ζήτησε η εταιρεία και τη βεβαίωση χρήσης γης. Όπου αναγράφεται εάν ένα μέρος είναι δασικό ή όχι. Σε αυτήν την βεβαίωση το δασαρχείο έλεγε ότι στη μία περιοχή τόσο στρέμματα είναι η δασοκάλυψη με έλατα, στην άλλη ότι τόση είναι η δασοκάλυψη με βελανιδιές. Εμείς τους λέγαμε ότι έχετε δώσει βεβαιώσεις δασοκάλυψης γι’ αυτές τις περιοχές και την ίδια στιγμή έχετε εγκρίνει την αρχική μελέτη της εταιρείας που έλεγε ότι εκεί υπάρχουν και θα κοπούν μόλις 30 δέντρα. Πώς γίνεται αυτό; Είστε υπόλογοι. Το θέμα ήταν ότι μέχρι τότε στο δασαρχείο είχαν μόνο τις πίεςεις των εταιρειών. Ε, μετά ξεκίνησαν και οι δικές μας πίεςεις και παρεμβάσεις. Και οι υπηρεσίες αναγκαστικά στάθηκαν κάπου στην μέση*», θυμάται ο Χρ. Φασούλας.

Οι νέες περιβαλλοντικές μελέτες

Τον Νοέμβριο του 2020 θα κατατεθούν σε δημόσια διαβούλευση οι νέες περιβαλλοντικές μελέτες για τα δύο έργα, οι οποίες απλά θα επιβεβαιώσουν τον καταστροφικό χαρακτήρα οποιασδήποτε παρέμβασης στο βουνό. Ο συνολικός αριθμός των ανεμογεννητριών σε Νιάλα και Βοϊδολίβαδο μειώνεται από 40 σε 21, διατηρώντας ωστόσο την συνολική ισχύ του κάθε αιολικού εργοστασίου. Λιγότερες ανεμογεννήτριες, μεγαλύτερες όμως σε ύψος (82 μ. αντί για 78,5 μ.), με μεγαλύτερη διάμετρο

Ο τσέλιγκας Χαλιμούρδας στην Νιάλα. Φωτογραφία, Ηλίας Προβόπουλος

του ρότορα (136 μ. αντί για 82 μ.) και με μεγαλύτερα πτερύγια (68 μ. αντί 35,5 μ.). Οι επιφάνειες των πλατειών εγκατάστασης μεγαλώνουν, προβλέπεται η διάνοιξη 15 χλμ. νέων δασικών δρόμων και η διαπλάτυση άλλων 17 χλμ. ήδη υπάρχοντων. Οι θαμνότοποι αναγνωρίζονται ως δέντρα και τελικά τα (μολίς) 30 έλατα που θα κόβονταν τώρα γίνονται 1.825 -δρυς, οξιές, έλατα και πλατύφυλλα. Και οι ΕΟΑ επιβεβαιώνουν τον κατακερματισμό και την υποβάθμιση των οικοσυστημάτων.

Το κίνημα αντικρούει με τεκμηριωμένη επιχειρηματολογία τις ΜΠΕ των εταιρειών, ενώ μέσα στο γενικότερο κλίμα κοινωνικών αντιδράσεων (που έχουν λάβει πανελλαδική έκταση) τον χειμώνα του 2021 τα τρία δημοτικά συμβούλια της περιοχής (Καρδίτσας, Λίμνης Πλαστήρα και Αγράφων) θα απορρίψουν τις νέες μελέτες. Αρνητικές είναι και οι εισηγήσεις του Φορέα Διαχείρισης Εθνικού Πάρκου Τζουμέρκων, κοιλάδας Αχελώου, Αγράφων και Μετεώρων, του Δασαρχείου Καρδίτσας, της Διεύθυνσης Συντονισμού και Επιθεώρησης Δασών Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας, της Αποκεντρωμένης Διοίκησης Θεσσαλίας και της Γενικής Διεύθυνσης Δασών και Δασικού Περιβάλλοντος του υπουργείου Περιβάλλοντος. 750 αρνητικά σχόλια από φορείς, πολιτιστικούς και ορειβατικούς συλλόγους και μεμονωμένα άτομα θα κατατεθούν και στη δημόσια ηλεκτρονική διαβούλευση του υπουργείου.

Η οριστική απόρριψη των έργων

Στις 19 Νοεμβρίου του 2021 ο γενικός διευθυντής περιβαλλοντικής πολιτικής του ΥΠΕΝ Κ. Δημόπουλος με απόφασή του απορρίπτει την τροποποιημένη περιβαλλοντική αδειοδότηση των εταιρειών Ανεμοδομική και Πουνέντης. Στο σκεπτικό της απόφασης αναφέρεται ότι «οι αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις των προτεινόμενων τροποποιήσεων χαρακτηρίζονται ως εξαιρετικά σημαντικές, με αποτέλεσμα οι αρμόδιες αρχές να μην μπορούν να εκφέρουν με βεβαιότητα τεκμηριωμένη άποψη ότι το έργο δεν θα παραβιάσει την ακεραιότητα του τόπου». Και ότι «η επέμβαση του έργου εντός δασικών δεν εγκρίνεται για αντικειμενικούς λόγους προστασίας του δασικού περιβάλλοντος».

Μία, χωρίς φόβο, αντιπαράθεση με το κατασκευαστικό λόμπι

Δεν χωράει καμία συζήτηση. Στην Νιάλα και στο Βοϊδολίβαδο το κίνημα υπεράσπισης των βουνών και των νερών των Αγράφων πέτυχε μία μεγάλη νίκη. Κατάφερε να στηθεί στα πόδια του και να βρει τις οργανωτικές του βάσεις τη στιγμή που όλα ήταν σχεδόν έτοιμα για να καταστραφούν μοναδικές βουνοκορφές, αδιανόητα οροπέδια, πλούσια ελατόδαση. Κατάφερε να συντονίσει την γραφειοκρατική δουλειά, την μελέτη χιλιάδων σελίδων αποφάσεων και αιτήσεων, με τον αγώνα στο πεδίο, τους χιλιάδες ανθρώπους που συναντήθηκαν στην πόλη, στα χωριά, στα βουνά. Κατάφερε να θέσει σε πανελλαδικό επίπεδο προβληματισμούς γύρω από τα, βιομηχανικής έκτασης, έργα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Αντιπαράτέθηκε χωρίς φόβο με το κατασκευαστικό λόμπι και τους πολιτικούς του προϊσταμένους, όπως τον τότε υπουργό Ανάπτυξης Α. Γεωργιάδη, ο οποίος λύσσαξε για ένα βιολί και ένα σαξόφωνο που την πρωτοχρονιά του 2020 έκαναν τους ήκους του bella ciao να αντηχίσουν στους πρόποδες της Τέμπλας. Άφησε ανοιχτές τις προοπτικές των ορεινών χωριών να συνεχίζουν να προσπαθούν να κρατήσουν τους ανθρώπους τους εκεί, να προσπαθούν να επιβιώσουν από τον πρωτογενή τομέα και να περιμένουν τους καμπίσιους ή τους μακρινούς επισκέπτες περήφανοι για τις σμιλευμένες κορυφές που τα περικλείουν, για τα γάργαρα ποτάμια που τα διατρέχουν. Με καθαρό το κούτελο ότι αυτά που με απλοχεριά μας δίνει κάθε μέρα η φύση, ήμασταν εκεί και τα υπερασπιστήκαμε. Εμείς δεν έχουμε χρήματα, έχουμε όμως περηφάνια για τον τόπο μας, είχε πει κάποτε ένας τσέλιγκας εδώ επάνω.

Τα μέτωπα παραμένουν ανοικτά

Ο αγώνας έχει πολύ δρόμο ακόμα μπροστά. Απαιτεί επαγρύπνηση. Απαιτεί συμμετοχή. Γιατί ο Ελλάκτωρ (που κατέχει πια των σύνολο των μετοχών στις εταιρείες Ανεμοδομική και Πουνέντης) απειλεί να επιστρέψει με δικαστικές προσφυγές. Γιατί στις γύρω βουνοκορφές, από την Καζάρμα μέχρι τα Καμάρια και από την Καράβα μέχρι τον Τύμπανο, οι πληγές είναι ανοιχτές. Και δεν μπορούν να επουλωθούν εύκολα.

ΒΑΛΑΩΡΑ

Ακυρώνεται η άδεια για φωτοβολταϊκά στους βοσκοτόπους του χωριού

Νέες άδειες για πλωτά φωτοβολταϊκά στη διπλανή λίμνη των Κρεμαστών

Της Επιτροπής Αγώνα Βαλαώρας

Το κίνημα των Αγράφων σημειώνει μια ακόμα νίκη. Μετά την ακύρωση εγκατάστασης ανεμογεννητριών στις ψηλές κορφές των Αγράφων, στη Νιάλα και το Βοϊδολίβαδο, η άδεια εγκατάστασης Φ/Β σε 3.200 στρέμματα βοσκοτόπους της Βαλαώρας, του μεγαλύτερου κτηνοτροφικού χωριού της Ευρυτανίας, έχει αποσυρθεί από την εταιρεία και είναι παρελθόν, κάτω από την πίεση των ομόθυμων και ομόφωνων αποφάσεων του χωριού, του Δήμου Αγράφων και της Περιφέρειας Στερεάς, μαζί με τις κινηματικές δράσεις, τις δικαστικές προσφυγές και την προβολή που πήρε αυτή η παράλογη απόφαση της ΡΑΕ να ξεριζωθεί το χωριό για δεύτερη φορά (το 1965 μας πήραν τα χωράφια στην κοιλάδα του Αχελώου, για τη δημιουργία της λίμνης Κρεμαστών, τώρα ήθελαν να πάρουν τους βοσκοτόπους που απέμειναν σαν μόνο μέσο επιβίωσης των 280 κατοίκων που ζουν από την κτηνοτροφία). Επιβεβαιώνεται για μια ακόμα φορά ότι οι αγώνες φέρνουν αποτελέσματα, όταν είναι ενωτικοί, μαζικοί και απέναντι στην μοιρολατρία, την παθητικότητα και στην αναζήτηση επιδοίων «σωτήρων» για ανάθεση των προβλημάτων μας.

Σαν Επιτροπή Αγώνα του χωριού μας, ευχαριστούμε όσους συνέβαλλαν στην προβολή και την ανάδειξη του προβλήματος, τους πολιτικούς που με επίκαιρες ερωτήσεις τους έφεραν το θέμα στη Βουλή, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, έντυπα και ηλεκτρονικά, για τον καταλυτικό τους ρόλο στην προβολή αυτής της παράλογης απόφασης της ΡΑΕ, τους συμπατριώτες μας και φίλους του χωριού μας που βοήθησαν και στήριξαν με κάθε τρόπο και μέσο τον αγώνα μας. Ευχαριστούμε επίσης όσους από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, στήριζαν, κοινοποιούσαν και προέ-

Κάτοικοι της Βαλαώρας στην πανευρυτανική κινητοποίηση στην κεντρική πλατεία του Καρπενησίου, Αύγουστος 2021. Φωτογραφία, "Ευρυτάνας Ίκνηλάτης"

βαλαν τον αγώνα μας με σχόλια και επιδοκιμασίες.

Το νικηφόρο αποτέλεσμα θέλουμε να το αφιερώσουμε στη μνήμη του Κώστα Αθανασίου, κτηνοτρόφο και μαχητικό μέλος της Επιτροπής που έφυγε από κοντά μας με το άγχος να μην ζήσει αυτός και η οικογένειά του ένα δεύτερο ξεριζωμό.

Ο αγώνας μας τώρα με περισσότερη εμπειρία και μαχητικότητα, πιο διευρυμένος και μαζικός, στρέφεται ενάντια στην εγκατάσταση περίπου 5.000 στρεμμάτων πλωτών Φ/Β στην επιφάνεια της λίμνης των Κρεμαστών, που ακυρώνει κάθε προοπτική προβολής, ανάπτυξης και αξιοποίησης της λίμνης, προς όφελος των παραλίμνιων χωριών της Ευρυτανίας και της Αιτωλοακαρνανίας.

Από τη δημιουργία της λίμνης Κρεμαστών το 1965, τα παραλίμνια χωριά και η περιοχή των δυτικών Αγράφων γενικότερα, καθώς και τα χωριά του Βάλτου στην απέναντι ακτή της, οραματιζόμαστε την προβολή, την ανάδειξη και την ποικιλόμορφη αξιοποίηση της λίμνης και της ιστορίας που θάφτηκε κάτω από τα νερά της, για τη δημιουργία της οποίας η περιοχή μας πλήρωσε βαρύ τίμημα.

Όπως τα χωριά μας που κάηκαν για πάντα, ο βίαιος ξεριζωμός των κατοίκων τους, οι τοπικοί σεισμοί που ακολούθησαν εξ αιτίας της, ο δεύτερος ξεριζωμός και η μεγάλη φυγή, σα συνέπεια των σεισμών. Όλα αυτά τα χρόνια κάθε πολιτικάντης υποσχόταν και αναθέρμαινε τις ελπίδες ότι κάτι θα αλλάξει για να ανταποδώσει η δημιουργία της λίμνης, πέρα από την προσφορά της για τις ανάγκες ηλεκτρισμού της χώρας, και κάτι στους κατοίκους γύρω της, ενώ ταυτόχρονα οι κυβερνήσεις την παρέδιδαν στην ιδιωτική κερδοσκοπία. Τα τελευταία χρόνια άρχισε κάπως και με την βοήθεια των μέσων κοινωνικής δικτύωσης, να γίνεται γνωστή και να αποκτά φανατικούς οπαδούς. Τελικά απ' ότι φαίνεται θα γίνει γνωστή για την καταστροφή της και την αποστροφή που θα δημιουργεί η εικόνα της, αφού σχεδιάζουν να σκεπάσουν την επιφάνεια της με 5.000 στρέμματα πλωτά Φ/Β, ήδη αδειοδοτημένα εδώ και λίγες ημέρες, και ποιος ξέρει πόσα ακόμα από το κερδοσκοπικό παραλήρημα, αν δεν αναπηχθεί ένα δυνατό κίνημα αποτροπής και ακύρωσης των αδειών που εξέδωσε η ΡΑΕ και μάλιστα στο όνομα της «προστασία του περιβάλλοντος».

Ανόητοι, κοντά τα χέρια σας από τον Ίταμο και το Καπροβούνι

Τον περασμένο Οκτώβριο, στο τότε φύλλο της εφημερίδας, γράφαμε ότι κάτι συμβαίνει στα νοτιοανατολικά Άγραφα. Οι αιτήσεις για την αδειοδότηση τεσσάρων αιολικών εργοστασίων στο ελατόδασος της Φουρνά και γύρω από την Βράχα, αλλά και άλλων δύο στην Βουλγάρια και στην Κερασιά, είχαν προκαλέσει μία αναστάτωση στους ντόπιους. Τους λίγους μήνες που μεσολάβησαν από τότε, προστέθηκαν και οι αιτήσεις για περιβαλλοντική αδειοδότηση δύο ακόμη αιολικών εργοστασίων, στο Καπροβούνι (θέση «Κεφαλόβρυση» και στον Ίταμο (θέση «Γιώτη»). Εάν σας θυμίζουν κάτι αυτά τα βουνά είναι γιατί πριν εννέα χρόνια η ίδια εταιρεία, η Ανανεώσιμες Θεσσαλίας, τα είχε βάλει πάλι στο μάτι. Τα τότε σχέδια της απορρίφθηκαν από το δημοτικό συμβούλιο της Καρδίτσας και από την Περιφέρεια Θεσσαλίας. Σήμερα επανέρχεται με τις ίδιες περιβαλλοντικές μελέτες, με τον ίδιο σχεδιασμό, την ίδια χωροθέτηση, τις ίδιες ανεμογεννήτριες, αλλάζοντας μόνο τον μελετητή και περικυλώνοντας θετική γνωμοδότηση. Αμ δε!

Στις 22 Μαρτίου το δημοτικό συμβούλιο Καρδίτσας και πάλι γνωμοδότησε αρνητικά επί των ΜΠΕ. Πώς θα μπορούσε να γίνει διαφορετικά όταν οι μελέτες προβλέπουν τη διάνοιξη σχεδόν 50 χλμ. νέων δασικών δρόμων αποψιλώνοντας κάποιες χιλιάδες τ.μ. παρθένου δάσους ελάτης και δρυός; Θα ξεσηκώνονταν και οι πέτρες στα

Στη μελέτη της εταιρείας προβλέπεται η παράκαμψη της Δαφνοσπηλιάς με δρόμο μέσα από το ποτάμι του χωριού (άσπρη γραμμή της φωτογραφίας). Στην Απδιά προβλέπουν το πέρασμα των εξαρτημάτων των ανεμογεννητριών με γερανούς πάνω από τα σπίτια! Τι πιο λογικό, έτσι; (πηγή, ΜΠΕ της εταιρείας).

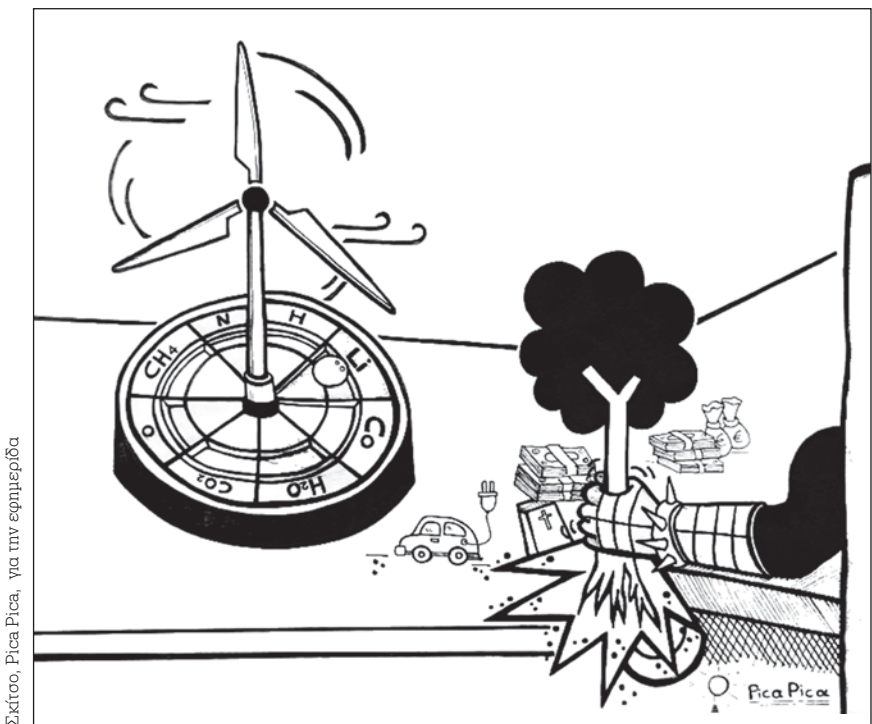
χωριά! Ή όταν η μελέτη οδοποιίας προβλέπει, για να περάσουν τα πενντάμετρα σε μήκος μηχανήματα που θα μεταφέρουν τις ανεμογεννήτριες, να κατασκευαστεί προσωρινός δρόμος παράκαμψης της Δαφνοσπηλιάς εντός της κοίτης του Καλέντζη ποταμού (!) που περνάει δίπλα απ' το χωριό; Ενώ στην Απδιά, επειδή η παράκαμψη του οικισμού κρίνονταν ασύμφορη λόγω του ανάγλυφου, προτείνεται να απαλλοτριωθούν περιφράξεις και καλλιέργειες και να χρησιμοποιηθούν ανυψωτικά γερανοφόρα για να τις περάσουν πάνω από τα σπίτια!

Ας είμαστε λίγο σοβαροί. Και ας μαζεψτούν επιτέλους τόσο οι γελοίοι επενδυτές που με έδρα σε κάποια μακρινή πόλη κοιτούν τον χάρτη και διαλέγουν πυκνά δάση και επιβλητικές βουνοκορφές για να εμπλουτίσουν τους ισολογισμούς των εταιρειών τους. Όσο και οι περιβαλλοντολόγοι/

μελετητές που υπογράφουν αυτές τις ανοπίες. Ο μισός Ίταμος έχει «φύγει» μετά το πέρασμα του «Ιανού» (κάτι που είναι ορατό ακόμα και από την πόλη της Καρδίτσας) και κάποιοι επικίνδυνοι εργολάβοι θέλουν εκεί απάνω να ανοίξουν νέους δρόμους, να διαπλάτνουν ήδη υπάρχοντες, να κόψουν δέντρα και να ισιώσουν βουνοκορφές. Οι κάτοικοι του Αμάραντου, της Ραχούλας, του Σαραντάπορου, της Μολόκας που έζησαν τη manía της φύσης τον Σεπτέμβριο του 2020, χωριά, όπως ο Αμάραντος που κινδύνευσαν να θαφτούν από τις κατολισθήσεις των βουνοπλαγιών, ξέρουν ότι κάθε ανθρώπινη παρέμβαση για βιομηχανικού τύπου αιολικές εγκαταστάσεις σε εκείνα τα μέρη όχι μόνο θα καταστρέψει τις πυκνά δασωμένες κορυφογραμμές, αλλά θα θέσει σε σοβαρό κίνδυνο την ύπαρξη των ίδιων των χωριών στα επόμενα έντονα καιρικά φαινόμενα.

Οκτώβριος 2019, πανελλαδική διαδήλωση στην Καρδίτσα. Φωτογραφία, "εραστές των Αγράφων"

Σκίτσο, Pica Pica, για την εφημερίδα

Όλα στο πράσινο;

Το πράσινο είναι το χρώμα του μέλλοντος. Όλα ποντάρονται εκεί. Ο παγκόσμιος κύκλος αγοραπωλησιών πράσινων ομολόγων από τις αρχές του 2020 έχει φτάσει τα 740 δισεκατομμύρια δολάρια. Στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης 20 δισεκατομμύρια δολάρια ποντάρονται σε πράσινα έργα. Στην Fungurume, μία σκονισμένη πόλη στα νότια του Κονγκό, ο Pierre, ένας εργάτης στα ορυχεία εξόρυξης κοβάλτιου, πληρώνεται 3,50 δολάρια την ημέρα, που μπορεί να φτάσουν τα 3,70 εάν δεν σταματήσει για το μεσημεριανό γεύμα και κάνει και κάποια υπερωρία. Πράσινα είναι και αυτά. Το κοβάλτιο είναι βασική πρώτη ύλη για την κατασκευή των μπαταριών των μηχανών της πράσινης μετάβασης. Είτε πρόκειται για ένα ηλεκτροκίνητο αμάξι, είτε για τη δυνατότητα αποθήκευσης της στοχαστικής ενέργειας των ανεμογεννητριών και των φωτοβολταϊκών. Μαζί και το λίθιο, η τιμή του οποίου αυξήθηκε σε έναν χρόνο 280%. Τα εξορυκτικά πεδία έχουν πάρει φωτιά.

Όσο επεκτείνονται οι εξορύξεις τα νερά στερεύουν. Πληθυσμοί εκδιώχνονται. Χωριά ερημώνουν. Μοναδικά οικοσυστήματα για τη ζωή του πλανήτη καταρρέουν. Τεράστιοι κρατήρες μαρτυρούν το άρμεγμα της γης μέχρι εξαντλήσεως... των αποθεμάτων και των ζωών των ανθρώπων που βρέθηκαν να ζουν στο «λάθος μέρος» του πλανήτη. Αυτό το «λάθος μέρος» δεν έχει μόνο ελληνικές συντεταγμένες, στα λιγνιτικά ορυχεία της δυτικής Μακεδονίας και της Πελοποννήσου. Έχει και στην Ατακάμα της Χιλής, στην Νεβάδα των ΗΠΑ, στο Κολγουέζι του Κονγκό, στο Γκρόνινγκεν της Ολλανδίας, στο Μούρο της Πορτογαλίας, στο Γιολοτάν Οσμάν του Τουρκμενιστάν, στο Χάμπαχ της Γερμανίας. Όλα αυτά τα περίεργα ονόματα συνιστούν κομμάτια της ίδιας αλυσίδας, της λεηλασίας της φύσης για τις ενεργειακές ανάγκες του σήμερα. Βρισκόμαστε στην εποχή της μετάβασης από έναν κύκλο κερδοφορίας από την παραγωγή ενέργειας, σε έναν άλλον καινούργιο. Όσο αυξάνονται οι ανάγκες και οι

υλικές μας επιθυμίες θα αυξάνεται και η ζήτηση για φυσικούς πόρους. Και αναπόφευκτα θα αυξάνονται και οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνέπειες της εκμετάλλευσής τους. Εάν θέλουμε, λοιπόν, να συζητήσουμε για «περιβαλλοντικές ευαισθησίες» πρώτα πρέπει να συζητήσουμε για τις ανάγκες και τις επιθυμίες μας. Όλα τα άλλα είναι χρήμα.

> Η έρμηος Ατακάμα βρίσκεται στα βόρεια της Χιλής. Εκτείνόμενη σε 3.000 τετραγωνικά χιλιόμετρα, από τις Άνδεις μέχρι τον Ειρηνικό Ωκεανό, αποτελεί την παλαιότερη και πιο ξηρή έρμη του κόσμου. Στο υπέδαφός της βρίσκονται κάποια από τα μεγαλύτερα κοιτάσματα λιθίου παγκόσμια. Τεράστιες αλυκές με αντλημένη άλμη καταλαμβάνουν συνεχώς όλο και μεγαλύτερο μέρος της επιφάνειάς της. Η εξάτμιση του νερού αφήνει πίσω της τον επονομαζόμενο «λευκό χρυσό», το λίθιο, βασική πρώτη ύλη των μπαταριών, απαραίτητων στα ηλεκτροκίνητα οχήματα και για την αποθήκευση της ενέργειας των

ΒΑΠΕ. Οι δύο εταιρείες εξόρυξης που δραστηριοποιούνται στην περιοχή αντλούν κάθε χρόνο 63 δισεκατομμύρια λίτρα αλμυρού νερού (σχεδόν 2.000 λίτρα ανά δευτερόλεπτο). Ο υπόγειος υδροφόρος ορίζοντας της περιοχής έχει εξαντληθεί, τα ποτάμια και τα λιβάδια έχουν μείνει χωρίς νερό και οι 18 κοινότητες αυτόχθονων λαών που ζουν στις οάσεις της ερήμου αλλά και στις γύρω επαρχίες κινδυνεύουν με εξαφάνιση.

> Το Γκρόνινγκεν είναι μία επαρχία της Ολλανδίας όπου το 1959 ανακαλύφθηκε από την Ολλανδική Εταιρεία Πετρελαίου το μεγαλύτερο κοιτάσμα φυσικού αερίου στην Ευρώπη και το δέκατο μεγαλύτερο στον κόσμο. Το 1963 ξεκίνησε η εξόρυξή του και μέχρι το 2019 είχε αντληθεί σχεδόν το 75% των 2.800 δισεκατομμυρίων κυβικών φυσικού αερίου που υπήρχε στο υπέδαφος της επαρχίας. Αναπόφευκτα, τόσες δεκαετίες εξόρυξης είχαν σαν αποτέλεσμα την καθίζηση του εδάφους και την πρόκληση ζημιών στα σπίτια των περίπου 500 χιλιάδων κατοίκων της περιοχής. Οι πρώτες αναφορές καταγράφονται τη δεκαετία του 1970 και αγνοούνται ή αποσιωπούνται από την κοινοπραξία των εταιρειών Shell και Exxon που εκμεταλλεύονται το κοιτάσμα. Δεν μπορεί να γίνει όμως το ίδιο όταν αρχίζει να αυξάνεται η συχνότητα και η ένταση των σεισμικών δονήσεων στην περιοχή. Η ισχυρότερη δόνηση καταγράφεται το 2012, φτάνει τους 3,6 βαθμούς της κλίμακας ρίχτερ και προκαλεί ζημιές σε 80.000 σπίτια στο χωριό Huizinge. Μέχρι σήμερα έχουν αναφερθεί περισσότεροι από 1.100 σεισμοί μετατρέποντας την επαρχία σε μία ζώνη όπου οι αγροικίες στηρίζονται σε προσωρινούς τοίχους και οι κάτοικοι αφενός προσπαθούν να συνθιθούν τον φόβο των απρόσμενων δονήσεων και αφετέρου να διεκδικήσουν κρατικές αποζημιώσεις για τις καταστροφές.

> Το Κάσπερ είναι μία πόλη της πολιτείας Ουαϊόμινγκ των Η.Π.Α. Δίπλα στο ποτάμι της πόλης έχει δημιουργηθεί ένα «νεκροταφείο ανεμογεννητριών» στο οποίο έχουν θαφτεί μέχρι στιγμής 1.200 πτερύγια. Εάν το μεγαλύτερο μέρος των εξαρτημάτων των ανεμογεννητριών είναι ανακυκλώσιμο, αυτό δεν συμβαίνει και με τα πτερύγιά τους τα οποία είναι κατασκευασμένα από ένα μείγμα ρητίνης και υαλοβάμβακα για να μπορούν να αντέχουν στις μεγάλες ριπές των ανέμων. Το τεράστιο ύψος αυτών των πτερυγίων δεν αφήνει πολλά περιθώρια «αόρατης» εναπόθεσης μετά τον παροπλισμό τους. Αυτά τα ιδιότυπα νεκροταφεία δημιουργούνται σε όλο και περισσότερα μέρη, καθώς κλείνει ο χρόνος λειτουργίας της πρώτης γενιάς αιολικών που είχαν εγκατασταθεί πριν 10-15 χρόνια. Μία αναφορά του αμερικάνικου Ινστιτούτου Έρευνας για την Ηλεκτρική Ενέργεια εκτιμά ότι τέσσερα εκατομμύρια τόνοι πτερυγίων θα χρειαστούν χώρους υγειονομικής ταφής στις Η.Π.Α. μεταξύ του 2020 και του 2050. Στην Ελλάδα,

η Καρυστία της νότιας Εύβοιας έχει μετατραπεί σε ένα νεκροταφείο ανεμογεννητριών παλιάς τεχνολογίας, οι οποίες σαπίζουν παροπλισμένες μέχρι να πέσουν από κάποιο δυνατό βοριά.

> Το Κονγκό είναι μία χώρα της κεντρικής Αφρικής. Στο υπέδαφός της βρίσκεται μία ποικιλία από ορυκτά και σπάνια μέταλλα, ανάμεσά τους και το 70% των παγκόσμιων αποθεμάτων σε κοβάλτιο. Το κοβάλτιο (μαζί με το λίθιο) είναι και αυτό βασικό συστατικό των μπαταριών που τροφοδοτούν τα περισσότερα ηλεκτρικά οχήματα. Τα 15 από τα 19 ορυχεία βιομηχανικής κλίμακας που βρίσκονται στην χώρα ανήκουν ή χρηματοδοτούνται από κινέζικες εξορυκτικές εταιρείες. Το σύστημα προμήψεων μέσω υπεργολαβιών κάνει την εργασία στα ορυχεία φθηνή και υποτιμημένη, πολλές φορές και με την άσκηση φυσικής βίας στους εργάτες, ενώ σε πολλά από αυτά χρησιμοποιείται μία τεχνική που επιτρέπει την εξαγωγή του κοβάλτιου από το έδαφος με το χέρι, ευνοώντας έτσι την παιδική εργασία. Εάν στα ανατολικά της χώρας συναντάς ακόμη τα απομεινάρια ενός εμφυλίου πολέμου που θεωρητικά έληξε το 2003, στα κεντρικά και στα βόρεια τεράστια εξορυκτικά πεδία εκτοπίζουν τους τοπικούς πληθυσμούς (όπως το μεγαλύτερο της χώρας, το Tenke Fungurume) και υπόσχονται μία αόριστη οικονομική ανάπτυξη.

> Μεταξύ Κοζάνης και Πτολεμαΐδας, εδώ και πέντε δεκαετίες τα ορυχεία εξόρυξης λιγνίτη, μεταξύ αυτών και το μεγαλύτερο των βαλκανίων, εξασφάλιζαν την ενεργειακή αυτονομία της χώρας. Χωριά έχουν μετεγκατασταθεί για την αξιοποίηση του ελληνικού «μαύρου χρυσού» που βρίσκεται κάτω από αυτά. Και άλλα που σχεδιάζεται να μετεγκατασταθούν ή ζουν κυκλωμένα από τις τεράστιες λιγνιτικές μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας. Ντόπιοι που δούλευαν για δεκάδες χρόνια στα εργοστάσια και τα ορυχεία της ΔΕΗ, δύο πόλεις που εξασφάλιζαν φθηνή (τηλε)θέρμανση τον χειμώνα και η συνακόλουθη ανεργία απ' όταν μπήκαμε στην περίοδο της «απολιγνιτοποίησης» και μειώθηκε η παραγωγή. Τσακισμένα κορμιά, μπουκωμένα πνευμόνια, μολυσμένος αέρας. Τα λιγνιτικά ορυχεία έχουν μετατρέψει την δυτική Μακεδονία σε ένα σεληνιακό τοπίο βγαλμένο από κινηματογραφικά στούντιο, όχι απ' αυτά που έχει υποσχεθεί το ελληνικό κράτος στο πλαίσιο της «αποκατάστασης του τοπίου», αλλά το βίαια πραγματικό.

> Το Χάμπαχ αποτελεί το μεγαλύτερο λιγνιτικό ορυχείο της Ευρώπης και βρίσκεται στην Γερμανία. Ιδιοκτήριά του είναι η πολυεθνική γερμανική εταιρεία ενέργειας RWE η οποία αγόρασε την έκταση το 1978 καταστρέφοντας ένα αρχέγονο δάσος 12.000 χρόνων που βρίσκονταν στο σημείο, αφήνοντας όρθιο μόνο ένα 10% απ' αυτό. Η RWE σκοπεύει να επεκτείνει τις δραστηριότητές της εκδιώχνοντας άλλους 7.500 κατοίκους της γύρω περιοχής αποφασίζοντας την μετεγκατάσταση των χωριών

τους. Παράλληλα, ένα ακόμη κομμάτι του εναπομείναντος δάσους θα αποπληρωθεί. Τα τελευταία χρόνια ένας διαρκής αγώνας κατοίκων, περιβαλλοντικών οργανώσεων και συλλογικοτήτων βρίσκεται σε εξέλιξη ενάντια στην επέκταση του ορυχείου.

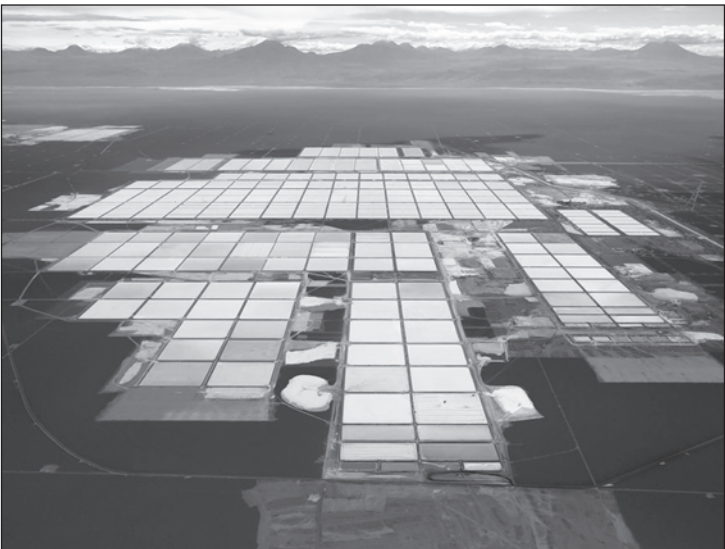
Η μισή αλήθεια ενός οικολογικού αποτυπώματος

Οι φωτογραφίες που συνοδεύουν αυτό το άρθρο δεν κοιτάνε σύνορα. Κοιτάνε το πώς η απαξίωση παλαιότερων μορφών παραγωγής ενέργειας και η εισαγωγή κάποιων καινούργιων, η περίφημη «πράσινη» μετάβαση, μόνο πράσινη δεν είναι. Μεταθέτει την καταστροφή κάποιες εκατοντάδες ή χιλιάδες χιλιόμετρα μακριά μας για να μπορούμε να λέμε ότι οι ανεμογεννήτριες στα βουνά ή η ηλεκτροκίνηση των οχημάτων είναι αυτά που θα σώσουν τον πλανήτη. Το «περιβαλλοντικό αποτύπωμα», ένας όρος που έχουν εισάγει τα αφεντικά και συνοδεύει χρόνο με το χρόνο οποιαδήποτε κίνησή μας, από την αγορά μίας ηλεκτρικής συσκευής μέχρι το χάρτινο καλαμάκι με το οποίο θα πούμε καφέ, έχει τις αντανακλάσεις του και στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Το κατασκευαστικό λόμπι στην Ελλάδα έχει βρει ένα καινούργιο πεδίο κερδοφορίας. Και θέλει να μας πείσει ότι ένα έργο ΒΑΠΕ έχει μηδενικό οικολογικό αποτύπωμα γιατί παράγει ενέργεια χρησιμοποιώντας τον ήλιο και τον αέρα. Αυτή, όμως, είναι η μισή αλήθεια. Γιατί μιλάνε μόνο για το τελευταίο στάδιο της παραγωγής και όχι για όλα τα προηγούμενα στάδια: την παραγωγή των πρώτων υλών, την κατασκευή των μηχανών για την παραγωγή αυτής της ενέργειας, την καταστροφή πυκνών δασών για να εξασφαλιστεί η πρόσβαση στις βουνοκορφές. Και αυτό δεν είναι τυχαίο. Το γιατί, στις παρακάτω γραμμές.

Λίθιο, ο «λευκός χρυσός»

Το Euro Green Deal είναι το ολοκληρωμένο σχέδιο «πράσινης» μετάβασης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Προβλέπει μέχρι το 2055 μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα κατά 55% σε σχέση με το 1990 και συμμετοχή των ΒΑΠΕ στο ενεργειακό μείγμα κατά 40%. Ένα τεράστιο κεφάλαιο χρημάτων επενδύεται γύρω από έργα ΒΑΠΕ, ενώ η ηλεκτροκίνηση των οχημάτων είναι το επόμενο πράσινο πρότζεκτ το οποίο δεν στοχεύει μόνο στην επιβίωση των ευρωπαϊκών αυτοκινητοβιομηχανιών, αλλά και να αυξήσει σε τέτοιο βαθμό τον κύκλο κερδοφορίας τους ώστε να βρεθούν στις πρώτες θέσεις του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Μετάβαση στην ηλεκτροκίνηση σημαίνει αντικατάσταση των παλαιών οχημάτων μέσα από μία σειρά φορολογικών αντικινήτρων που ήδη έχει στα σκαριά η Ε.Ε. και τα οποία θα ενσωματωθούν στις εθνικές πολιτικές των κρατών - μελών.

Η τεχνολογία της αποθήκευσης της ενέργειας, η μπαταρία, είναι απαραίτητη τόσο για μία ανεμογεννήτρια και μία φωτοβολταϊκή εγκατάσταση,

Αριστερά, πεδίο εξόρυξης φυσικού αερίου στην πολιτεία Ουαϊόμινγκ των Η.Π.Α. (φωτό Bruce Gordon, Ecoflight, 2009). Στη μέση, έρμηος Ατακάμα, Χιλιά, αλυκές εξόρυξης λιθίου, του «λευκού χρυσού» του σήμερα (φωτό Ivan Alvarado, Reuters, 2013). Δεξιά, άποψη των κακοπαθημένων σπιτιών στο Γκρόνινγκεν της βόρειας Ολλανδίας, από την καθίζηση του εδάφους που προκαλεί η, εδώ και δεκαετίες, εξόρυξη αερίου από το υπέδαφος της περιοχής (φωτό Ολλανδικό Πρακτορείο Ειδήσεων, ANP, 2018).

όσο και για ένα ηλεκτροκίνητο όχημα. Το λίθιο και το κοβάλτιο είναι βασικές πρώτες ύλες για την κατασκευή αυτών των μπαταριών. Το λίθιο είναι ελαφρύ, μπορεί να αποθηκεύσει πολύ ενέργεια και να επαναφορτιστεί επανειλημμένα. Το κοβάλτιο χρειάζεται για να διατηρεί την τεχνική σταθερότητα της μπαταρίας. Ένα ηλεκτροκίνητο όχημα της Tesla σήμερα απαιτεί 400 φορές περισσότερη ποσότητα λιθίου για την κατασκευή της μπαταρίας του απ’ όσο ένα κινητό τηλέφωνο. Ο Διεθνής Οργανισμός Ενέργειας προβλέπει έως το 2040 η ζήτηση για λίθιο να έχει αυξηθεί 42 φορές σε σχέση με τα επίπεδα του 2020.

Εξόρυξη νερού

Στην Χιλή βρίσκονται τα μισά από τα παγκόσμια αποθέματα. Ο χαρακτηρισμός της ως «Σαουδικής Αραβίας του λιθίου» δεν αποτελεί ένα χαριτωμένο ευφυολόγημα αλλά μία δυσωίωνη εικόνα του παρόντος και του μέλλοντος. Στις μέρες μας, η παλαιά ανάγκη για επάρκεια σε πετρέλαιο έχει αντικατασταθεί από την ανάγκη για επάρκεια σε λίθιο. Η περίπτωση της ερήμου Ατακάμα, που έχει μετατραπεί σε ένα απέραντο εξορυκτικό πεδίο, πέρα από δυσωίωνη την κάνει και τρομακτική. Τα φαντακτερά χρώματα των αλυκών εξόρυξης που δημιουργούνται στην επιφάνειά της δεν μπορούν να αποκρύψουν την εξάντληση των υδάτων που συντελείται στο υπέδαφος. Στην πραγματικότητα, δεν μιλάμε για μια μορφή εξόρυξης από έναν βράχο ή ένα βουνό, αλλά για μια εξόρυξη νερού. Οι εργάτες αντλούν την άλμη από το υπέδαφος στην επιφάνειά. Εκεί την αφήνουν σε τεράστιες λίμνες να εξατμιστεί, κάτι που γίνεται σχετικά γρήγορα λόγω της έντονης ηλιακής ακτινοβολίας, και κάπως έτσι συλλέγουν το λίθιο. Μαζί με το αλμυρό νερό αντλούνται και σημαντικές ποσότητες γλυκού νερού, απαραίτητες για τη ζωή των ανθρώπων και των οικοσυστημάτων της περιοχής. Τα ποτάμια στεγνώνουν και όσο ανεβαίνει η στάθμη του νερού στις αλυκές εξόρυξης τόσο πέφτει στις λιμνοθάλασσες της περιοχής. Τα δισεκατομμύρια λίτρα νερού που αντλούν οι εταιρείες εξόρυξης κάθε χρόνο αφυδατώνουν το υπέδαφος και προκαλούν λειψυδρία.

«Αφού μολύνεις το νερό μου, τι θα πίνω για 300 χρόνια;»

Οι κρατικές πολιτικές κοιτάνε στην εξασφάλιση μιας αυτονομίας σε αυτές τις πρώτες ύλες έναντι των ανταγωνιστών

κρατών. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει θέσει ως στόχο από το φθινόπωρο του 2020 να μειώσει κατά 18% την εξάρτησή της από εισαγόμενο λίθιο. Τα τεράστια κοιτάσματα που έχουν εντοπιστεί τα τελευταία χρόνια στην Πορτογαλία αναμένεται να έχουν κεντρικό ρόλο σε αυτόν τον σχεδιασμό. Στις ΗΠΑ, ένα ορυχείο στην βόρεια Νεβάδα, θα μπορούσε να λύσει το ζήτημα της, σχεδόν απόλυτης, εξάρτησης της χώρας σε ξένες πηγές λιθίου. Ωστόσο, ένας δυναμικός αγώνας κτηνοτρόφων και ιθαγενών της περιοχής βρίσκεται σε εξέλιξη καθώς, όπως αναφέρουν ακόμα και οι περιβαλλοντικές μελέτες της εταιρείας, τα 3.224 γαλόνια ανά λεπτό που θα καταναλώνονται για την εξόρυξη αναμένεται να προκαλέσουν πτώση του υδροφόρου οριζοντα κατά 12 πόδια. Οι 66 χιλιάδες ετήσιοι τόνοι παραγωγής λιθίου μπορούν να προκαλέσουν μόλυνση των υπόγειων υδάτων, ενώ τα 354 εκατομμύρια κυβικά μέτρα απορριμάτων της εξόρυξης ενδέχεται να εμπεριέχουν ραδιενεργά υλικά, όπως το ουράνιο. Το ερώτημα, λοιπόν, που απύθυνε το μέλος μίας φυλής ιθαγενών στους αξιωματούχους που τους ενημέρωσαν για το έργο και τους υποσχέθηκαν θέσεις εργασίας, θέτει την ουσία του αγώνα: «Πες μου, τί νερό θα πίνω εγώ για 300 χρόνια;».

Κοβάλτιο, ένα μέταλλο ευχής και κατάρας

Το κοβάλτιο είναι ένα μέταλλο ευχής και κατάρας. Έχει μία μοναδική δυνατότητα για τα αφεντικά, να βρίσκεται σε μία μόνο χώρα, τη Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, όπου σε όποια πέτρα από κάτω και αν οκάμεις θα το βρεις. Αυτό σημαίνει σχεδόν μονοπώλιο για όποιον ελέγχει τα εξορυκτικά πεδία, σημαίνει και ένταση της εργασίας για όσους δουλεύουν σε αυτά καθώς πρέπει να καλυφθούν οι ολοένα και περισσότερες ανάγκες της πράσινης βιομηχανίας. Η Παγκόσμια Τράπεζα εκτιμά ότι η ζήτηση για παραγωγή κοβαλτίου θα αυξηθεί κατά 585% έως το 2050. Οι παγκόσμιες πωλήσεις επιβατικών ηλεκτροκίνητων αυτοκινήτων αναμένεται να εκτιναχθούν στα 66 εκατομμύρια το 2040. Τα χαμηλά μεροκάματα, η απουσία συλλογικών συμβάσεων, οι στοές που καταρρέουν, η παιδική εργασία, οι ξυλοδαρμοί και οι εκβιασμοί περιγράφουν τις συνθήκες εργασίας στα ορυχεία. Το Tenke Fungurume, το μεγαλύτερο ορυχείο της χώρας εκτόπισε 1.500 ανθρώπους που ζούσαν στην περιοχή για να εκμεταλλευτεί τα κοιτάσματα στο

υπέδαφος. Η Freeport-McMoRan, η εταιρεία που το κατασκεύασε, πριν κάποια χρόνια, σε ένα άλλο ορυχείο χαλκού και χρυσού που λειτουργούσε στην Ινδονησία, έριχνε ραδιενεργά απορρίματα σε ένα ποτάμι μέσα στο τροπικό δάσος.

Το αμερικάνικο περιοδικό The New Yorker φιλοξένησε την ιστορία ενός κατοίκου της Κολγουέζι, μίας πόλης στα νότια της χώρας, ο οποίος σκάβοντας με το φτυάρι έναν λάκκο για μία νέα τουαλέτα στην αυλή του σπιτιού του χτύπησε έναν γκριζό βράχο με τρκουάζ αποκρώσεις. Στο Κονγκό το κοβάλτιο μπορείς να το συναντήσεις όχι μόνο σε τεράστιες ποσότητες αλλά και πολύ κοντά στην επιφάνεια του εδάφους. Γι’ αυτό και τα παιδιά από τριών χρονών μαθαίνουν να ξεδιαλέγουν από την πέτρα το πιο καθαρό μετάλλευμα. Γι’ αυτό και πολλοί άνθρωποι έχουν σκοτωθεί από στοές που κατέρρευσαν, καθώς ακολουθούσαν τη διαδρομή του μεταλλεύματος στο υπέδαφος χωρίς να καταλαβαίνουν το βάθος στο οποίο έχουν φτάσει και χωρίς να έχουν φτιάξει κατασκευές αντιστήριξής τους. Η εύκολη προσβασιμότητα έφερε πολλά λεφτά σε κάθε οικογένεια. Μαζί και τον θάνατο. Το ακατέργαστο υλικό εξόρυξης συχνά είναι γεμάτο τοξικά μέταλλα, κάποιες φορές και ήπια ραδιενεργό. Μία μελέτη του επιστημονικού περιοδικού The Lancet αναφέρει ότι στις έγκυες γυναίκες στο νότιο Κονγκό έχουν καταγραφεί από τις υψηλότερες συγκεντρώσεις μετάλλων στον κόσμο, αυξάνοντας τις πιθανότητες να γεννήσουν τα παιδιά τους νεκρά ή με γενετικές ανωμαλίες. Η μελέτη κατέγραψε και μία ισχυρή σχέση ανάμεσα στους πατεράδες που εργάζονταν στα ορυχεία και στις εμβρυϊκές ανωμαλίες που εμφανίζονταν στη συνέχεια στα παιδιά τους.

Το ορυκτό αέριο

Δεν φυσάει όλες τις ημέρες και όλες τις εποχές του χρόνου για να παράγουν ρεύμα οι ανεμογεννήτριες. Και την νύχτα δεν έχει σίγουρα ήλιο για να παράγουν ρεύμα τα φωτοβολταϊκά. Κοινότητες διατυπώσεις μπορεί να σκεφτεί ο αναγνώστης ή η αναγνώστρια. Η τεχνολογία αποθήκευσης της ενέργειας θέλει αρκετά χρόνια ακόμα για να έχει να παρουσιάσει κάποιες ρεαλιστικές προτάσεις. Ρεαλιστικές με την έννοια να μην πρόκειται για τεράστιες μπαταρίες στο μέγεθος ενός κτιρίου και με ένα κόστος που θα επέτρεπε το λεγόμενο «επιχειρηματικό ρίσκο» επένδυσης σε αυτές. Είμαστε

σίγουροι, ωστόσο, ότι ο καπιταλισμός θα δώσει τις απαντήσεις του και σε αυτό το θέμα. Μέχρι τότε πώς το δίκτυο μπορεί να εξασφαλίσει τη σταθερότητά του 24 ώρες το 24ωρο; Η απάντηση εδώ λέγεται φυσικό αέριο. Το «μεταβατικό καύσιμο» το οποίο σήμερα εξισορροπεί την στοχαστική παραγωγή ρεύματος από ΒΑΠΕ, ιδίως σε ακραίες καιρικές συνθήκες, όπως αυτές ενός καύσωνα το καλοκαίρι ή ενός παγετού τον χειμώνα. Είναι όμως μεταβατικό; Και είναι καθαρό όπως παρουσιάζεται; Ή, έστω, πιο καθαρό από τον λιγνίτη;

Το φυσικό αέριο δεν είναι τίποτα άλλο παρά ένα ορυκτό καύσιμο, όπως και ο λιγνίτης. Οι υποστηρικτές του επισημαίνουν ότι παράγει πολύ λιγότερους ατμοσφαιρικούς ρύπους (που μένουν στην ατμόσφαιρα για μικρότερο χρονικό διάστημα, κοντά στα 9 χρόνια) από τον άνθρακα ή το πετρέλαιο στο σημείο της καύσης. Αυτό ισχύει. Αλλά σκόπιμα εμπεριέχει την αγνόηση του υπολοίπου κύκλου ζωής του φυσικού αερίου, προτού φτάσουμε στο τελευταίο στάδιο της καύσης του. Και αυτό συμβαίνει γιατί στα προηγούμενα στάδια εντοπίζονται και τα μεγαλύτερα περιβαλλοντικά προβλήματα. Η μεταφορά και η επεξεργασία του έχει σαν αποτέλεσμα την διαρροή μεθανίου, ένα από τα πιο ισχυρά αέρια του θερμοκηπίου (τα πρώτα 20 χρόνια τουλάχιστον 80% πιο ισχυρό σε σχέση με το διοξείδιο του άνθρακα). Η απελευθέρωση μεθανίου στην ατμόσφαιρα μπορεί είτε να αφορά διαρροές που συμβαίνουν από τις υποδομές διανομής του φυσικού αερίου, όπως στα σημεία των γεωτρήσεων, στους σταθμούς συμπίεσης και στους αγωγούς μεταφοράς, είτε την σκόπιμη απελευθέρωσή του στα σημεία εξόρυξης ή αποθήκευσης.

Ενώ μέχρι πρόσφατα υπήρχε μία επιστημονική εκτίμηση ότι ένα σοβαρό ποσοστό του μεθανίου στην ατμόσφαιρα προέρχεται από φυσικές γεωλογικές πηγές (π.χ. η νφαιστέια), μία έρευνα επιστημόνων που παρουσίασε το National Geographic τον Φεβρουάριο του 2020 κατέληγε ότι το ποσοστό αυτό είναι πολύ χαμηλό, ακόμα χαμηλότερο απ’ ότι πίστευαν μέχρι τότε. Από τα 570 teragrams μεθανίου που συλλέγονται στην ατμόσφαιρα κάθε χρόνο ίσως λιγότερα από 50 οφείλονται σε φυσικές πηγές. Η έρευνα της επιστημονικής ομάδας κατέληγε στο, ενθαρρυντικό γι’ αυτήν, συμπέρασμα ότι εφόσον οι εκπομπές μεθανίου μπορούν να εντοπιστούν στην ανθρώπινη δραστηριότητα, όπως στην εξόρυξη

πετρελαίου ή φυσικού αερίου, μπορούμε να κάνουμε πράγματα για να την περιορίσουμε. Την αντιστοιχία εκείνων των επιστημονικών συμπερασμάτων με τον κυνικό ρεαλισμό των νέων κύκλων κερδοφορίας που αναζητά ο καπιταλισμός γύρω από το ζήτημα της ενέργειας, την έκανε μία έρευνα που παρουσίασε το περιοδικό Science τον Φεβρουάριο του 2022. Χρησιμοποιώντας δορυφόρους, η ερευνητική ομάδα κατέγραψε τις μεγαλύτερες διαρροές μεθανίου στον κόσμο, κατά σειρά στο Τουρκμενιστάν (1 εκατομμύριο τόνους μεταξύ 2019 και 2020), στην Ρωσία, στις ΗΠΑ, στο Ιράν, στην Αλγερία και στο Καζακιστάν. Όπως τυχαίως δηλαδή στις βασικές χώρες εξόρυξης φυσικού αερίου. Από τις 1.800 πηγές εκπομπών μεθανίου (άνω των 25 τόνων την ώρα) οι 1.200 αφορούν τον τομέα του πετρελαίου και του φυσικού αερίου.

Η αύξηση των αναγκών σε αέριο αλλάζει και τους τρόπους εξόρυξής του, κάνοντας τους πιο βίαιους για το περιβάλλον. Σήμερα, το 67% του φυσικού αερίου στις ΗΠΑ εξορύσσεται μέσω μίας διαδικασίας που ονομάζεται fracking. Αυτή η μέθοδος στοχεύει γεωολογικούς σχηματισμούς που εμπεριέχουν ορυκτά καύσιμα τα οποία δεν μπορούν να εξορυχθούν με τους παλιούς συμβατικούς τρόπους. Μεγάλες ποσότητες νερού, άμμου και χημικών ουσιών εκχέονται σε ένα πηγάδι ορυκτών καυσίμων με μεγάλη πίεση. Με αυτόν τον τρόπο απελευθερώνονται ποσότητες αερίου ή πετρελαίου. Μεταξύ του 2005 και του 2013 δύο δισεκατομμύρια γαλόνια χημικών ουσιών χρησιμοποιήθηκαν γι’ αυτόν τον σκοπό. Αναπόφευκτα, αυτή η μέθοδος προκαλεί διαρροή μεθανίου στην ατμόσφαιρα και εξαντλεί το γλυκό νερό από το υπέδαφος. Για το αμερικάνικο ενεργειακό λόμπι οι όποιες αντιδράσεις απέναντι σε αυτόν τον τρόπο εξόρυξης (ο οποίος επεκτείνεται στα περισσότερα κοιτάσματα της χώρας) προέρχεται από περιβαλλοντικές οργανώσεις που χρηματοδοτούνται από την Ρωσία, προκειμένου να παραμείνει αυτή η βασική προμηθευτρία της Ευρώπης μέσω των αγωγών μεταφοράς. Η πολεμική συγκυρία δημιουργησε ένα νέο περιβάλλον, όπου η μεταφορά υγροποιημένου αερίου από τις ΗΠΑ προτείνεται ως βασική εναλλακτική ανεξάρτητης από το ρωσικό αέριο. Και σε αυτήν την περίπτωση η κλιματική κρίση, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, μπορούν να περιμένουν. Προηγούνται οι γεωπολιτικοί ανταγωνισμοί.

Περιβαλλοντική καταστροφή *as είναι*, στην αυλή μου μόνο να μην είναι

Η φράση «Not in my backyard» («όχι στην αυλή μου») εμφανίστηκε τη δεκαετία του ’70 και αποτέλεσε ένα ιδεολογικό εργαλείο επίθεσης των αφεντικών στο περιβαλλοντικό κίνημα που αντιδρούσε στην κατασκευή πυρηνικών σταθμών παραγωγής ενέργειας στην πολιτεία του Μίσιγκαν, στις Η.Π.Α.. Εκ τότε χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται ποικιλοτρόπως απέναντι σε διάφορους περιβαλλοντικούς αγώνες που ξεσπούν, κυρίως σε τοπικό επίπεδο. Το επιχειρηματικό λόμπι των βιομηχανικών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΒΑΠΕ) φυσικά δεν εξαιρείται από αυτήν τη στρατηγική, κατηγορώντας για μια τέτοια νοοτροπία τους τοπικούς αγώνες υπεράσπισης των βουνών και των νερών. Ωστόσο, λόγω της μεγάλης διασποράς αυτών των αγώνων και της συνολικής κριτικής που γίνεται για τους όρους χωροθέτησής των έργων, το επείρημα ότι «δεν θέλετε να μπουν ανεμογεννήτριες στα βουνά της περιοχής σας αλλά ας μπουν σε κάποια άλλα παραπέρα», δεν μπόρεσε ποτέ να σταθεί στο δημόσιο λόγο. Έτσι χρησιμοποιείται εργαλειακά

η καταστροφή που έχουν προκαλέσει τα λιγνιτικά ορυχεία της Κοζάνης, της Πτολεμαΐδας και της Μεγαλόπολης, με όρους υγειονομικούς, περιβαλλοντικούς και αισθητικούς. Αλλά τελικά, μήπως οι θιασωτές της «πράσινης» ανάπτυξης στον ελλαδικό χώρο κάνουν οι ίδιοι χρήση του «not in my backyard» για να εξυμνητήσουν τα επικοινωνιακά και, συνακόλουθα, τα οικονομικά συμφέροντά τους;

Είναι ορατή η περιβαλλοντική καταστροφή που προκαλεί ο λιγνίτης εδώ και δεκαετίες δίπλα μας, αλλά είναι αόρατη αυτή η καταστροφή όταν συμβαίνει έξω από τα σύνορα, σε ένα μακρινό ορυχείο του Κονγκό, της Χιλής, της Πορτογαλίας ή της Κίνας; Εκεί όπου εξορύσσονται οι πρώτες ύλες για την κατασκευή εξαρτημάτων και μπαταριών των ΒΑΠΕ; Ή μήπως τότε η περιβαλλοντική καταστροφή δεν είναι τόσο κακή, αλλά αναγκαίο κακό για την παραγωγή της ενέργειας; Όταν η εναλλακτική της ανεξάρτησης από τον λιγνίτη στηρίζεται πάνω σε νέες μορφές παραγωγής ενέργειας οι οποίες απαιτούν συγκεκριμένους

πρώτες ύλες για την κατασκευή των μηχανών τους και αναπόφευκτα προκαλούν την περιβαλλοντική ισοπέδωση άλλων περιοχών του πλανήτη, τότε δεν μπορούμε να μιλάμε για μια στρατηγική της πράσινης μετάβασης που μπορεί να γίνεται αντιληπτή στο πλαίσιο εθνικών πολιτικών. Αλλά για την εργαλειακή χρήση μιας ορατής περιβαλλοντικής καταστροφής (της λιγνιτικής) με όρους ιδεολογικούς, με όρους συναισθηματικής πειθούς για να καμφθούν οι αντιστάσεις.

Επάνω, μια ορατή περιβαλλοντική καταστροφή, τα λιγνιτικά ορυχεία στην δυτική Μακεδονία (φωτό Κατερίνα Κοντίνη, LiFO, 2020). Κάτω μια αόρατη περιβαλλοντική καταστροφή, αφού απέχει κάμποσες χιλιάδες χιλιόμετρα από τα μέρη μας, ορυχείο εξόρυξης χαλκού στο Κονγκό (φωτό Simon Dawson, Bloomberg, 2012).

Το target model, όπως ονομάστηκε η αναμόρφωση της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας αποτέλεσε ένα από τα 140 σημεία/προσπατούμενα του τρίτου μνημονίου το 2017. Το 2018 δημιουργήθηκε το ελληνικό Χρηματιστήριο της Ενέργειας και η λειτουργία του ξεκίνησε τον Νοέμβριο του 2020. Αποτελείται από τέσσερις διαφορετικές αγορές χοντρικής: την προπμερήσια αγορά, την ενδοημερήσια, την προ-θεσμιακή και την αγορά εξισορρόπησης. Τις τρεις πρώτες αγορές τις διαχειρίζεται το Χρηματιστήριο της Ενέργειας και την αγορά εξισορρόπησης ο διαχειριστής του δικτύου, ο ΑΔΜΗΕ. Οι βασικοί παραγωγοί ενέργειας είναι τέσσερις: η ΔΕΗ, η Protergia του Μυτιληναίου, ο ΗΡΩΝ (κοινοπραξία της ΤΕΡΝΑ και της γαλλικής Engie) και η Elpedison (κοινοπραξία των Ελληνικών Πετρελαίων του Λάτση και της ιταλικής Edison). Αυτοί οι τέσσερις είναι και οι βασικοί πάροχοι ηλεκτρικής ενέργειας στην λιανική αγορά. Με λίγα λόγια παράγουν και στη συνέχεια πουλούν (και αγοράζουν) στους εαυτούς τους.

Προπμερησία αγορά

Στην προπμερησία αγορά δημοπρατούνται οι προσφορές των μονάδων/παραγωγών για τον ενεργειακό προγραμματισμό της επόμενης ημέρας. Έτσι κάπως διαμορφώνεται η χοντρική τιμή ή αλλιώς Τιμή Εκκαθάρισης Αγοράς (ΤΕΑ). Η μέρα χωρίζεται σε 24 ώρες και για καθενιά από αυτές ο ΑΔΜΗΕ κάνει την πρόβλεψη για τις μεγαβατώρες που θα χρειαστεί το σύστημα για να αντεπεξέλθει στις ανάγκες. Οι ΑΠΕ δίνουν προσφορές μόνο ποσότητας και όχι τιμής. Και έχουν προτεραιότητα στο ημερήσιο μείγμα ενέργειας. Στη συνέχεια οι υπόλοιποι παραγωγοί, είτε λιγνίτη, είτε φυσικού αερίου, είτε μεγάλων υδρονλεκτρικών (εδώ κατά βάση παίζουν μπάλα μόνο της η ΔΕΗ) δίνουν προσφορές και επιλέγονται αυτές από την χαμηλότερη προς την υψηλότερη τιμή. Εδώ ξεκινάει και το πρώτο τζογάρισμα της ενέργειας. Οι παραγωγοί που μπαίνουν στο σύστημα της κάθε ημέρας δεν αποζημιώνονται στην τιμή που έδωσαν αλλά με την τιμή της τελευταίας υψηλότερης προσφοράς που μπήκε στο σύστημα!

Ας υποθέσουμε ότι για μία τυχαία μέρα απαιτούνται 3.000MWh. Τα λιγνιτικά της ΔΕΗ προσφέρουν 800MWh σε τιμή 100€/MWh. Ένας παραγωγός φυσικού αερίου προσφέρει 800MWh σε τιμή 400€/MWh, και ένας άλλος παραγωγός αερίου 400MWh σε τιμή 200€/MWh. Οι υπόλοιποις 1.000MWh που απαιτεί το σύστημα θα καλυφθούν από τις ΑΠΕ. Στο παράδειγμά μας, ΤΕΑ θεωρείται η υψηλότερη που έχει δοθεί, τα 400€ του παραγωγού του φυσικού αερίου. Και με αυτήν την τιμή θα αποζημιωθεί και η ΔΕΗ που έδωσε την χαμηλότερη τιμή 100€, αλλά και όλοι οι υπόλοιποι που μπήκαν στο σύστημα. Βλέπουμε, λοιπόν, ότι με αυτόν τον τρόπο οι παραγωγοί ρεύματος αποκομίζουν υπερκέρδη, τρεις, τέσσερις ή και πέντε φορές πάνω από την τιμή που οι ίδιοι έχουν δώσει σαν προσφορά στο σύστημα, σε μία τιμή όπου ήδη είχαν συνυπολογίσει να έχουν και ένα κέρδος. Τις υψηλές τιμές της χονδρικής εν τω μεταξύ επικαλούνται οι παραγωγοί ώστε να ενεργοποιήσουν την ρήτρα αναπροσαρμογής και να αυξήσουν τα τιμολόγια του ηλεκτρικού ρεύματος.

Η αγορά εξισορρόπησης

Η αγορά εξισορρόπησης αποτελεί ένα άλλο πεδίο κερδοσκοπίας, αυτήν την φορά των μονάδων παραγωγής φυσικού αερίου. Εδώ οι παραγωγοί καταθέτουν προσφορές σε πραγματικό χρόνο, κατά τη διάρκεια της ημέρας, για να καλυφθούν έκτακτες ανάγκες που προκύπτουν. Πρόκειται για ημέρες με έντονες καιρικές συνθήκες, μια παγωνά τον χειμώνα ή ένας καύσωνας το καλοκαίρι. Σε αυτήν την φάση της αγοράς οι μονάδες που μπορούν να προσφέρουν αυτήν την απαραίτητη «έκτακτη» ενέργεια είναι οι θερμικές μονάδες φυσικού αερίου, καθώς έχουν μεγάλες δυνατότητες παραγωγής, ενώ την ίδια στιγμή οι λιγνιτικές μονάδες (λόγω της

ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Το πάσο τρώει το λουκούμι

** γνωμικό, αναφέρεται στους συντηρητικούς τζογαδόρους που περιμένουν την κατάλληλη στιγμή για να σπκώσουν φύλλο*

Τον Νοέμβριο του 2019 ο τότε υπουργός Περιβάλλοντος και Ενέργειας Κ. Χατζηδάκης παρουσίαζε την εισαγωγή του target model στην αγορά της ενέργειας ως "βασική τομή για φθηνότερη ενέργεια και θα εφαρμοστεί όποια συμφέροντα και αν θιγούν και όποιες ιδεοληψίες και αν ταρακουνθούν". Και υπερθεμάτιζε για τα... αυγά που θα έσπαζε! Ούτε έναν μήνα αργότερα ο ενθουσιασμός χάθηκε και ο υπουργός προειδοποιούσε τους χοντρέμπορους να σταματήσουν να παίζουν παιχνίδια με το χρηματιστήριο της ενέργειας. Τι σημαίνει ωστόσο χρηματιστήριο; Πώς αυτό λειτουργεί; Τι σημαίνει η ενέργεια, ένα βασικό κοινωνικό αγαθό να τζογάρεται; Και πώς αγγίζει όλους και όλες εμάς, όα μόνο με όρους αύξησης της τιμής του ηλεκτρικού ρεύματος, αλλά και με όρους εισαγωγής νέων τρόπων παραγωγής της ενέργειας; Στις παρακάτω γραμμές θα προσπαθήσουμε να απομαγεύσουμε όλο αυτό το μυστήριο που έχει απλωθεί γύρω από το ζήτημα της ενέργειας. Να κατανοήσουμε γιατί το επενδυτικό ενδιαφέρον για ΑΠΕ δεν είναι ουρανοκατέβато, ούτε ξαφνικά τα αφεντικά έβαλαν στην άκρη τη γλύκα για το χρήμα και έγιναν φίλοι του περιβάλλοντος. Δεν είμαστε ειδικοί. Διαβάσαμε και συζητήσαμε πολύ με ανθρώπους γύρω μας για να τα βάλουμε σε μια σειρά. Και να τα μοιραστούμε μαζί σας. Αυτοί στηρίζονται στην άγνοιά μας για να μας φέρνουν προ τετελεσμένων γεγονότων. Ή για να μας αποπροσανατολίζουν. Ας κατανοήσουμε, λοιπόν, τί συμβαίνει για να δούμε και τον εχθρό μας.

Οπτική αναπαράσταση, με χρήση υπολογιστή, της πραγματικής ποσότητας χαλκού που εξορύσσεται από τα ορυχεία στην νότια Αφρική (Dillon Marsh, Κέιπ Τάουν, πηγή dillonmarsh.com).

«απολιγνιτοποίησης») λειτουργούν στο ρελαντί και δεν έχουν τις τεχνικές δυνατότητες μέσα σε σύντομο χρονικό διάστημα να βάζουν ξανά εμπρός και να ανεβάζουν την παραγωγή ενέργειας όποτε τη χρειάζεται το σύστημα. Οι παραγωγοί φυσικού αερίου σκόπημα δίνουν υψηλές τιμές στις δημοπρασίες της προπμερησίας ή της ημερησίας αγοράς και αποκλείονται από αυτές όταν ξέρουν ότι λόγω της δυναμικής τους την επόμενη ημέρα ούτως ή άλλως θα κληθούν να αναπληρώσουν την ενέργεια που λείπει απ' το σύστημα. Ο κανονισμός της αγοράς εξισορρόπησης επιτρέπει σε αυτή τη φάση να ζητήσουν τιμές μέχρι και 4.240€/MWh, τη στιγμή που το μεταβλητό κόστος παραγωγής της κυμαίνεται ανάμεσα στα 50 με 100 ευρώ. Οι παραγωγοί φυσικού αερίου κερδοσκοπούν και έτσι ανεβαίνει η τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος.

Τους πρώτους μήνες λειτουργίας του χρηματιστηρίου οι δυνατότητες κερδοσκοπίας άγγιξαν για κάποιες εβδομάδες ακραία νούμερα δημιουργώντας πρόβλημα πολιτικής διαχείρισης στο ΥΠΕΝ το οποίο έκανε λόγο για «κερδοσκοπικό επεισόδιο» και απειλσε με παρέμβαση σε περίπτωση μη συμμόρφωσης των εταιρειών. Στην πραγματικότητα δεν υπήρχε καμία θεσμική δυνατότητα παρέμβασης του υπουργείου καθώς δεν έγινε καμία παραβίαση των κανόνων της χρηματιστηριακής αγοράς. Το ζήτημα παραμένει συνολικό, το χρηματιστηριακό τζογάρισμα της ενέργειας, και όχι κάποια «κερδοσκοπικά επεισόδια» τα οποία παρουσιάζονται σαν μεμονωμένες εξαιρέσεις σε μία συνεχή συνθήκη κερδοσκοπίας. Όμως, τί είχε συμβεί τότε;

Παράδειγμα κερδοσκοπίας

Την πρώτη εβδομάδα λειτουργίας του χρηματιστηρίου οι αποζημιώσεις στην αγορά εξισορρόπησης ήταν χοντρικά 7 εκ. ευρώ. Την εβδομάδα 23 με 29 Νοεμβρίου διπλασιάζονται, φτάνοντας τα 14 εκ. ευρώ, ενώ την επόμενη εβδομάδα

εκτινάσσονται στα 52 εκ. ευρώ. Τις πρώτες 40 ημέρες λειτουργίας η αγορά εξισορρόπησης (δηλαδή τα χρήματα που πληρώνονταν οι παραγωγοί φυσικού αερίου για να πουλήσουν ενέργεια) είχε κοστίζει 128 εκ. ευρώ όταν το συνολικό της κόστος για ολόκληρο το 2019 ήταν 200 εκ. ευρώ! Το πρωί της 30ης Νοεμβρίου 2020 και το απόγευμα της 2 Δεκεμβρίου κατατίθενται προσφορές που φτάνουν μέχρι τα 3.000€/MWh, τη στιγμή που, όπως αναφέρουμε και παραπάνω, το μεταβλητό κόστος της παραγωγής φτάνει μόλις τα 50-100€/MWh. Αυτό, λοιπόν, θεωρήθηκε «κερδοσκοπικό επεισόδιο» και κινητοποιήσε την πολιτική ηγεσία του υπουργείου.

Η συνάντηση του τότε υπουργού Κ. Χατζηδάκη με τις τέσσερις εταιρείες/παραγωγούς δεν παρήγαγε τίποτα καινούριο καθώς αυτοί ήταν οι κανόνες του χρηματιστηρίου και οι παίκτες έπαιζαν βάσει αυτών! Τον Ιανουάριο του 2022 η δημοσιογραφική ομάδα Manifold δημοσιοποίησε μια έρευνα με τίτλο «Ποιός φταίει για την ενεργειακή ακρίβεια στην Ελλάδα». Σε εκείνο το άρθρο παρατίθενται οι δηλώσεις εκπροσώπου της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας (ΡΑΕ) ο οποίος υποστηρίζει ότι το όριο που υπάρχει στις ανώτερες τιμές της αγοράς εξισορρόπησης στην Ελλάδα είναι από τα χαμηλότερα στην Ευρώπη και ότι σύντομα τα πράγματα μπορούν να χειροτερέψουν. «Βάσει ευρωπαϊκών αποφάσεων, στην αγορά εξισορρόπησης επιτρέπονται τιμές μέχρι 99.999 ευρώ. Τον Δεκέμβριο του 2020 στη Γερμανία, υπήρχαν τιμές μέχρι και 50.000 ευρώ στην αγορά εξισορρόπησης. Στην Ελλάδα μάλιστα ξεκίνησε συντηρητικά γιατί έχουν μπει τεχνικά όρια. Το 2024 που αναμένεται να μπου- με στις ευρωπαϊκές πλατφόρμες MARi και PICASSO προκειμένου ο ΑΔΜΗΕ να μπορεί να αγοράζει από τις διεθνείς αγορές για να εξισορροπεί το σύστημα, εκεί θα λειτουργεί με τα μεγάλα όρια που έχουν θεσπιστεί από τον Ευρωπαϊό ρυθμιστή, στα 99.999 ευρώ».

Τζογάρισμα στο 100%

Ένα άλλο ερώτημα που αποκρύπτεται επιμελώς στη συζήτηση για την αναδιάρθρωση της αγοράς της ενέργειας, είναι για ποιον λόγο στην Ελλάδα ολόκληρο το ποσοστό (100%) που παράγεται τζογάρεται στο χρηματιστήριο. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες αυτό το ποσοστό είναι κατά πολύ μικρότερο καθώς εκεί οι παραγωγοί πουλούν την ενέργεια που έχει περισσέψει και οι αγοραστές διαπραγματεύονται την αγορά της για να καλύψουν κάποιες έκτακτες ανάγκες που έχουν προκύψει. Στην Ελβετία πρόκειται για το 38% της παραγωγής ενέργειας, στο Βέλγιο το 31%, στην Γαλλία και στην Γερμανία το 29%, στην Αγγλία το 13%. Έχει γραφεί ότι ένα από τα προσπατούμενα των μνημονιακών συμβάσεων ήταν η υποχρέωση της ΔΕΗ να πουλά στους πελάτες της το 80% της ενέργειας μέσω του χρηματιστηρίου. Για τις ιδιωτικές εταιρείες παρόχους δεν προέκυπτε κάποιος αντίστοιχος περιορισμός. Ωστόσο, τόσο η ΔΕΗ όσο και οι ιδιώτες, πουλούν το 100% της παραγωγής στο χρηματιστήριο, έχοντας τεράστια, μα πολύ τεράστια, κέρδη.

Τα υπερκέρδη των παραγωγών

Το τζογάρισμα της ενέργειας δεν παράγει απλά κάποια κέρδη για κάποιες εταιρείες. Καθώς το παιχνίδι γίνεται με όρους κερδοσκοπίας, παράγει υπερκέρδη. Οι μονάδες φυσικού αερίου, απαραίτητες για τη σταθερότητα του συστήματος και για την κάλυψη έκτακτων αναγκών, είναι αυτές που διαμορφώνουν τις τιμές στην αγορά. Για παράδειγμα, τις ημέρες που έκλεινε η ύλη της εφημερίδας, στις 4 Απριλίου, η μικρότερη συμμετοχή στο μείγμα των ΑΠΕ λόγω καιρικών συνθηκών (21%) και η αναπόφευκτη μεγαλύτερη συμμετοχή των θερμικών μονάδων αερίου (44%) εκτόξευσε την τιμή της μεγαβατώρας στα 334 ευρώ. Και αυτό είναι ένα παράδειγμα που επαναλαμβάνεται συχνά καθώς η τυχαioτητα (στοχαστικότητα) της παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ δεν μπορεί ούτε να στηρίξει το δίκτυο, ούτε να ρίξει τις τιμές.

Οι παραγωγοί ενέργειας από ΑΠΕ έχουν «κλειδώσει» εγγυημένες τιμές με τις οποίες πληρώνονται ανεξαρτήτου της Τιμής Εκκαθάρισης Αγοράς που διαμορφώνεται κάθε μέρα. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Διαχειριστή ΑΠΕ και Εγγυήσεων Προέλευσης, οι εγγυημένες τιμές (Ειδική Τιμή Αγοράς) για τον Φεβρουάριο του 2022 ήταν 206€/MWh για τα αιολικά, 201€/MWh για τα φωτοβολταϊκά και 211€/MWh για τα υδρονλεκτρικά. Εάν η τιμή εκκαθάρισης της αγοράς διαμορφωθεί σε υψηλότερα επίπεδα η διαφορά που θα προκύψει επιστρέφει στον Ειδικό Λογαριασμό ΑΠΕ (ΕΛΑΠΕ), στον εαυτό τους δηλαδή καθώς πρόκειται για έναν λογαριασμό ο οποίος έχει διάφορες εισροές και χρησιμοποιείται για την επιδότηση έργων ΑΠΕ.

Τα μεγάλα υδρονλεκτρικά εργοστάσια ανήκουν κατά βάση στην ΔΕΗ. Λειτουργώντας κάποιες δεκαετίες

τώρα έχουν αποσβέσει την αρχικά τους επένδυση και η μόνη διαχείριση που απαιτείται είναι να μην ξεμείνουν οι ταμειυτήρες από νερό τους καλοκαιρινούς μήνες. Το πολύ χαμηλό λειτουργικό τους κόστος διαμορφώνει το κόστος παραγωγής της μεγαβατώρας στα 10-20€, ωστόσο βάσει των κανόνων του χρηματιστηρίου που περιγράψαμε παραπάνω αποζημιώνονται επίσης με την ανώτερη τιμή που κατατίθεται στο σύστημα. Έτσι, λοιπόν, το εξάμηνο από τον Αύγουστο του 2021 μέχρι τον Ιανουάριο του 2022 πληρώθηκαν στη μέση τιμή εκκαθάρισης της αγοράς, στα 197€/MWh, φέρνοντας κέρδη στη ΔΕΗ της τάξης των 500 εκ. ευρώ! Τα οποία κέρδη σίγουρα δεν τα είδαμε σε εκπτώσεις στους λογαριασμούς μας.

Το νήμα που συνδέει την ενεργειακή φτώχεια με τους αγώνες στα βουνά

Υπάρχει ένα νήμα που συνδέει μία μπουλντόζα που ισοπεδώνει ένα πυκνό δάσος, ένα αιολικό εργοστάσιο που κατασκευάζεται σε μία βουνοκορφή ή ένα μικρό υδρονλεκτρικό που εμποδίζει τον ελεύθερο ρου των νερών ενός ποταμού και στις αυξήσεις των λογαριασμών του ηλεκτρικού ρεύματος. Είναι το νήμα της εμπορευματοποίησης της ενέργειας. Υπάρχει ένα νήμα που συνδέει τις χιλιάδες πολυκατοικίες στις πόλεις που έχουν κάποια χρόνια να ανάψουν καλοριφέρ, τους νεκρούς του φετινού χειμώνα που προσπαθούσαν με αυτοσχέδια μαγκάλια ή ξυλόσομπες να ζεσταθούν και τους ανθρώπους της επαρχίας που υπεραποψίζονται το φυσικό περιβάλλον. Είναι το νήμα του τζογαρίσματος της ενέργειας.

Οι λογαριασμοί του ρεύματος αυξάνονται όσο οι μισθοί μας μειώνονται. Η μείωση των λογαριασμών μέσω των επιδοτήσεων αποτελεί μία προσωρινή λύση, που έγκειται στην κρίση του κάθε υπουργικού γραφείου εάν θα πάρει παράταση και μεταθέτει κομμάτια του κόστους για τους μετέπειτα μήνες. Όπως συνέβη με πρόσφατες τροπολογίες που αφορούσαν την αναστολή για τον Νοέμβριο και τον Δεκέμβριο του τέλους χρήσης του δικτύου διανομής φυσικού αερίου για όλους τους οικιακούς καταναλωτές ή των χρεώσεων ΥΚΩ (Υπηρεσιών Κοινής Ωφέλειας) για τα αγροτικά και βιομηχανικά τιμολόγια. Τέλη τα οποία δεν διαγράφηκαν γι' αυτούς τους μήνες αλλά μετατέθηκε η αποπληρωμή τους μέσα στο 2022, όταν οι τιμές πιθανόν θα έχουν υποχωρήσει λίγο, μαζί και με την «κοινωνικά μπουρμούρα» που επικρατεί αυτήν την περίοδο.

Το κόστος της ενέργειας έχει αυξηθεί πριν από τον πόλεμο στην Ουκρανία. Είναι απόρροια της ενεργειακής μετάβασης, όπως αυτή εκφράζεται μέσα από το άνοιγμα ενός νέου, τεράστιου κύκλου κερδοφορίας των αφεντικών με «πράσινες» επενδύσεις. Από τα 58€/MWh το 2020 φτάσαμε στα 132€/MWh το 2021 και στα 241€/MWh τους δύο πρώτους μήνες του 2022 (μέσες τιμές).

Το τελευταίο χρονικό διάστημα διαβάζουμε αρκετά άρθρα για τον τρόπο που λειτουργεί το χρηματιστήριο της ενέργειας και την ανάγκη αλλαγής των κανόνων του σε πανευρωπαϊκό επίπεδο. Η μετατόπιση της κουβέντας στην αλλαγή των κανόνων τζογαρίσματος αφήνει απ' έξω την καρδιά του προβλήματος, το ίδιο το τζογάρισμα ενός βασικού κοινωνικού αγαθού. Ακριβώς αυτό πρέπει να είναι το αίτημα που, καταρχήν, θα βάλουμε μπροστά. Όταν ο πρωθυπουργός αναγνωρίζει ότι τα δεδομένα έχουν πλέον αλλάξει και το ακριβό φυσικό αέριο είναι αυτό που διαμορφώνει τις τιμές της χρηματικής αγοράς, το alter ego του, μαζί με τους θιασωτές της «πράσινης ανάπτυξης», κρυφολοούν με το πρόγραμμα «απολιγνιτοποίησης», στην ουσία την αντικατάστασή του λιγνίτη από το φυσικό αέριο, το οποίο ναι μεν παρουσιάζεται ως μεταβατικό καύσιμο προς τις ΑΠΕ, ωστόσο χωρίς αυτό η ενεργειακή επάρκεια και σταθερότητα δεν μπορεί να εξασφαλιστεί.

Τελικά, την πολιτική της «πράσινης» μετάβασης, την καταστροφή των δασών και των βουνών θα την πληρώσουμε πολύ ακριβά. Κυριολεκτικά και μεταφορικά.

Η ανάπτυξη των Αγράφων, μέσω ενός δικτύου πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών

Τα τελευταία 50 χρόνια, η ανάπτυξη των ορεινών περιοχών συνδέθηκε με τη διάνοιξη δρόμων. Όσο περισσότερους δρόμους είχε μια περιοχή, τόσο μεγαλύτερη ανάπτυξη – θεωρητικά – είχε. Ήρθε η ώρα να αντικαταστήσουμε αυτό το μοντέλο και να πάμε σε ένα άλλο, που θα λέει ότι όσα περισσότερα μονοπάτια έχει ο κάθε τόπος τόσο γρηγορότερα θα φτάσουμε τον στόχο της ήπιας και αειφόρας ανάπτυξης που είναι μονόδρομος για τις ορεινές περιοχές.

Του Παντελή Μανώλη

προέδρου του Ελληνικού Ορειβατικού Συλλόγου Καρδίτσας (ΕΟΣΚ)

Εκδόσεις: 2017

Εκδόσεις: 2017

Στα Άγραφα έχουμε πολλούς δρόμους, που έγιναν με στόχο να βοηθήσουν την αγροτική και κτηνοτροφική παραγωγή και να συγκρατήσουν τη μετανάστευση του ορεινού πληθυσμού. Στόχος που δεν επιτεύχθηκε ποτέ, γιατί έγινε αποσπασματικά και χωρίς σχέδιο. Η πληθώρα δρόμων όμως εκτός από την κατάτμηση των περιοχών και την αρνητική συμβολή στην προστασία της βιοποικιλότητας, είχε και άλλο αρνητικό αποτέλεσμα, την εγκατάλειψη των μονοπατιών, πολλά από τα οποία είναι ιδιαίτερης ιστορικής σημασίας, μνημεία λαϊκού πολιτισμού.

Τα τελευταία χρόνια γίνεται αντιληπτό ότι τα μονοπάτια των Αγράφων, μπορούν να γίνουν η αιχμή του δόρατος για την ήπια ανάπτυξη της περιοχής, ένα μοντέλο που ακολουθείται με μεγάλη επιτυχία στην Ευρώπη, αλλά πλέον και στην Ελλάδα. Περιοχές που αξιοποίησαν τα μονοπάτια τους, όπως η Άνδρος, η Σίφνος, το Μαίναλον, είδαν να αυξάνεται κατακόρυφα η επισκεψιμότητα τους και να μεγαλώνει η τουριστική τους περίοδος.

Επίσης τα τελευταία χρόνια η ορεινή πεζοπορία γνωρίζει μεγάλη άνθηση και στη χώρα μας. Όλο και περισσότεροι άνθρωποι μεμονωμένα ή μέσω ομάδων και συλλόγων, προσπαθούν να αποδράσουν από το αστικό τοπίο σε μέρη όμορφα, μακριά από τον «πολιτισμό». Το ίδιο και Ευρωπαίοι, που παρότι έχουν στην κουλτούρα τους την ορεινή πεζοπορία, θέλουν να ξεφύγουν από τους κλασικούς προορισμούς, όπως οι Άλπεις και τα Πυρηνάια, και θέλουν να βρεθούν σε πιο άγρια και ανόθευτα τοπία και τα Άγραφα είναι ιδανικά γι’ αυτό.

Στα Άγραφα είμαστε τυχεροί, γιατί εκτός του μοναδικού φυσικού κάλους του τοπίου και της πλούσιας βιοποικιλότητας, υπάρχει ένα πολύ αξιόλογο δίκτυο παλιών μονοπατιών που διατρέχουν όλη την περιοχή. Έχουμε όμως και τους ανθρώπους που χρόνια τώρα προσπαθούν να αναπτύξουν αυτό το δίκτυο και να το βγάλουν από την αφάνεια και εν μέρει το έχουν πετύχει.

Τα μέλη του Ελληνικού Ορειβατικού Συλλόγου Καρδίτσας εδώ και δεκαπέντε χρόνια, έχουν καταφέρει ήδη με την

εθελοντική προσφορά τους να συντηρήσουν και να αναδείξουν ένα δίκτυο πολλών χιλιομέτρων πεζοπορικών και ορειβατικών μονοπατιών καθιστώντας τα βατά και χρηστικά, κυρίως στα Βόρεια και Ανατολικά Άγραφα. Το ίδιο και ο Ορειβατικός Σύλλογος Αγράφων, τα τελευταία χρόνια, στα Δυτικά Άγραφα. Αυτό όμως από μόνο του δεν φτάνει, αν δεν πιστέψουν στο όραμα και οι τοπικές κοινωνίες, αλλά κυρίως οι εκπρόσωποι τους. Καμιά εθελοντική προσφορά δεν μπορεί να αντικαταστήσει ένα οργανωμένο σχέδιο - μελέτη με όραμα, στόχο και μέθοδο.

Τα τελευταία χρόνια, στην ορεινή πεζοπορία αναδεικνύεται η τάση των πολυήμερων διασχίσεων που, μαζί με εύκολες ή δύσκολες μονοήμερες πεζοπορικές διαδρομές γύρω από χωριά, είναι η βάση για την ανάπτυξη ενός δικτύου πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών.

Εδώ και αρκετό καιρό παρατηρείται αυξανόμενη κινητικότητα φορέων, αυτοδιοίκησης, συλλόγων, πολιτών και φυσιολατρών γύρω από την προστασία, ανάδειξη και βελτίωση των πεζοπορικών και ορειβατικών υποδομών της οροσειράς των Αγράφων.

Στην περιοχή δραστηριοποιούνται δυο ορειβατικοί σύλλογοι, ο Ελληνικός Ορειβατικός Σύλλογος Καρδίτσας (ΕΟΣΚ) και ο Ορειβατικός Σύλλογος Αγράφων (ΟΣΑ), οι οποίοι από το υστέρημα του χρόνου τους φροντίζουν τα υφιστάμενα μονοπάτια. Παράλληλα η Κοιν. Σ.Επ. «Τerra Pindus» δραστηριοποιείται στη χάραξη του μεγάλου Μονοπατιού της Πίνδου «Pindus Trail», ενώ η Κοιν.Σ.Επ. «Οξυγόνο των Αγράφων» δραστηριοποιείται σε πληθώρα μονοπατιών στην ευρύτερη περιοχή των Αγράφων.

Είναι κοινή πεποίθηση ότι η σύμπραξη αυτών των τεσσάρων φορέων, με τη συνεργασία της αυτοδιοίκησης και της τοπικής κοινωνίας, θα κάνει σημαντικά βήματα προς την ανάπτυξη του πεζοπορικού τουρισμού, την αύξηση της επισκεψιμότητας αλλά και την περαιτέρω ευαισθητοποίηση για την προστασία της οροσειράς των Αγράφων.

Για την υλοποίηση μιας ολοκληρωμένης δικτύωσης των μονοπατιών των Αγράφων, επεξεργάζονται ήδη και προτείνονται οι παρακάτω διαδρομές πολυήμερων διασχίσεων: «Το Μονοπάτι των Προσκυνητών», το «Via Agrafa», το «Pindus Trail»

και το «Δίκτυο Μονοπατιών των Δυτικών Αγράφων». Οι προτεινόμενες διαδρομές, συνδέουν πεζοπορικά τις τρεις λίμνες και τα τρία μεγάλα ποτάμια της οροσειράς, δεκάδες μνημεία του ανθρώπινου πολιτισμού, θέσεις ιδιαίτερου φυσικού κάλους και φυσικά ενδιαίτηματα - περιοχές που χρήζουν άμεσης προστασίας.

Το Μονοπάτι των Προσκυνητών (Pilgrims Way) – 68χλμ.

Είναι μια γραμμί διάσχισης 65 χιλιομέτρων, διάρκειας 4 ημερών, που ταυτόχρονα εξυπηρετεί και τις ανάγκες πεζοπόρων και προσκυνητών αρχάριου ή μετρίου επιπέδου, ενώ έχει και θεματικό χαρακτήρα (πολιτιστικό - θρησκειυτικό). Σκοπός του είναι να συνδέσει τρία από τα πιο σημαντικά θρησκευτικά μνημεία των Αγράφων.

Το μονοπάτι ξεκινάει από την Καρίτσα Δολοπίων και τη Μονή Παναγίας Πελεκητής, περνάει από τη Μονή Παναγίας Σπηλιάς (Λεοντίτο) και καταλήγει στη Μονή Παναγίας Στάνας (Επινιανά). Συνδέει τις δύο λίμνες Πλαστήρα και Στεφανιάδας, ενισχύει το ρόλο του Ορειβατικού Καταφυγίου Αγράφων, περνά από θέσεις ιδιαίτερου φυσικού κάλλους όπως τα Λιβάδια Πετρίλου και τα Λιβάδια Φουντωτού, αναδεικνύει τους ορεινούς όγκους Βουτσικάκι, Καζάρμα και Ντελδημί, ενώ δίνει τη δυνατότητα αύξησης των επισκεπτών πεζοπόρων στα χωριά της ευρύτερης περιοχής της λίμνης Πλαστήρα, της Ανατολικής Αργιθέας και των Δυτικών Αγράφων.

Το Via Agrafa (Ο Δρόμος των Αγράφων) – 91χλμ.

Είναι μια εξαήμερη διάσχιση 90 χιλιομέτρων, διάρκειας 6 ημερών, που συνδέει τους ορεινούς όγκους των ανατολικών Αγράφων με την πλούσια φύση τους, περνάει από τη Λίμνη Πλαστήρα με το ιδιαίτερο φυσικό τοπίο και τα βόρεια Άγραφα και καταλήγει στα άγρια και δυσπρόσιτα δυτικά Άγραφα. Στην πορεία του συνδέει τα χωριά Ρεντίνα, Μολόχα, Αμάραντος, Μούχα, Βραγγιανά, Άγραφα και Επινιανά. Διασχίζει ονομαστές κορυφές όπως η Βουλγάρα, το Καπροβούνι, ο Ίταμος, το Μπορλέρο, τα Απέλινα, ο Μίκος αλλά και αλπικές ράχες, όπως το Βοϊδοβίβαδο, ο Καταραχιάς, το ορεινό συγκρότημα της Κοιωμένης των Αγράφων και το οροπέδιο της Νιάλας.

Pindus Trail (Το Μονοπάτι της Πίνδου) – 630χλμ.

Είναι ένα μονοπάτι 630 χιλιομέτρων, που διασχίζει όλη την Πίνδο και ενώνει τους Δελφούς με τις Πρέσπες. Η αδειοδοτημένη υλοποίηση έχει ξεκινήσει στη διαδρομή Δελφοί - Αρτοίνα σε μήκος 96χλμ.. Κινείται στη ραχοκοκαλιά της Πίνδου και φιλοδοξεί να την αναδείξει ως τον σημαντικότερο πεζοπορικό - ορειβατικό προορισμό στα

Ο χάρτης του Δικτύου Μονοπατιών των Αγράφων. Στην ασπρόμαυρη έκδοση της εφημερίδας σίγουρα «χάνει», οπότε μην αμελήσετε να αναζητήσετε την έγχρωμη εκδοχή στο site μας, έχει πολύ ενδιαφέρον.

Εκδόσεις: 2017

Βαλκάνια. Στον ορεινό όγκο των Αγράφων, η Pindus Trail ως χάραξη έχει 85 χλμ., περνά από την πέτρινη γέφυρα του Μέγδοβα, την ιστορική Παλιά Βίνιανη, τον ποταμό Αγραφιώτη, το ιδιαίτερου φυσικού κάλλους τοπίο και το μεγάλης σημασίας μονοπάτι στο Ασπρόρεμα, τους ορεινούς όγκους Ντελδημί και Καράβα το ιστορικό πέτρινο γεφύρι του Τριζώλου, τα Βερούσια όρη και καταλήγει στα όρια της αρμοδιότητας του Δήμου Αργιθέας στο πέτρινο γεφύρι στο Κορακονήσι. Περνάει από τα χωριά Κερασσοχώρι, Βίνιανη, Μάραθο, Καρβασαρά, Επινιανά, Λεοντίτο, Κουμπουριανά, Καρυά, Αθηρόρ και Καλή Κώμη.

Δίκτυο Μονοπατιών των Δυτικών Αγράφων και του Αχελώου – 60χλμ

Η περιοχή των Δυτικών Αγράφων συνδυάζει τον ορεινό όγκο της Φτέρης και τα μονοπάτια που έχει συντηρήσει ο Ορειβατικός Σύλλογος Αγράφων στην ευρύτερη περιοχή της λίμνης Κρεμαστών, με τις διαδρομές Τοπόλιανα – Φουσιανά – Γρανίτσα, το ανεξάρτητο παραλίμνιο μονοπάτι του Αχελώου και τις διαδρομές σύνδεσης Λεπανά – Ραυτόπουλο – Βασιλέσι – Λιθοχώρι – Φτέρη – Βλαχοπούλα – Επινιανά, όπου μπορούν να συνδεθούν και με τις προηγούμενες τρεις διασχίσεις.

Για τα περισσότερα τμήματα σε αυτό το δίκτυο μονοπατιών, θα γίνουν προσπάθειες να λάβουν πιστοποίηση από την Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Πεζοπορίας (ΕΡΑ), που εκπροσωπεί περίπου 7 εκατομμύρια Ευρωπαίους πεζοπόρους, οι οποίοι είναι και οι εν δυνάμει χρήστες του δικτύου, μαζί με το ολοένα αυξανόμενο Ελληνικό κοινό.

Για να υπάρξουν εγγυημένα αποτελέσματα, χρειάζεται συντονισμός δράσεων κυρίως

σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο με τα παρακάτω βήματα:

> Ανάδειξη των υπαρχόντων ορεινών μονοπατιών χαρτογράφηση, καθαρισμός, συντήρηση και σήμανση, στη βάση ενός ολοκληρωμένου δικτύου μονοπατιών

> Συντήρηση όλων των στοιχείων του ορεινού πολιτισμού, όπως γεφύρια, καλντερίμια, ερείπια οικισμών, ταμπούρια, ιστορικά σμεία.

> Ανακαίνιση, συντήρηση και αναβάθμιση των ορειβατικών καταφυγίων και κυρίως κατασκευή νέων χαμηλού κόστους, στη βάση ενός ολοκληρωμένου σχεδίου.

> Προωθητικές ενέργειες, για τη διαφήμιση της περιοχής και του δικτύου μονοπατιών της, όπως συμμετοχή σε θεματικές εκθέσεις του εξωτερικού, διαφήμιση στο διαδίκτυο και στα ΜΜΕ, δημιουργία βάσης δεδομένων για τα μονοπάτια, έκδοση πεζοπορικού οδηγού (έντυπου και ηλεκτρονικού) κλπ.

Είναι κοινή πεποίθηση ότι η ανάπτυξη του δικτύου πεζοπορικών και ορειβατικών διαδρομών, σε συνδυασμό και με άλλες μορφές εναλλακτικού τουρισμού, όπως το ορειβατικό σκι, η ορεινή ποδηλασία, η αναρρίκηση, η κατάβαση φαραγγιών (canyoning), η διάσχιση ποταμών (river trekking), η διάσχιση λιμνών και ποταμών με σκάφη (rafting-canoe-kayiak) και σε αρμονική συνύπαρξη με τις παραδοσιακές ασχολίες της υπαίθρου, όπως γεωργία μικρής κλίμακας, κτηνοτροφία, δενδροκομία, μελισσοκομία, κλπ., θα δώσουν ώθηση στην ήπια αναπτυξιακή πορεία των Αγράφων, θα βελτιώσουν το εισόδημα των κατοίκων και θα καταστήσουν την περιοχή, πρότυπο βιώσιμης ανάπτυξης με σεβασμό στο περιβάλλον και τη βιοποικιλότητα.

Χιονοδρομικά κέντρα στα Άγραφα: ότι του φανεί του Λωλοστεφανή

Τον τελευταίο καιρό, και ενώ τα μέτωπα υπεράσπισης των Αγράφων από βιομηχανικού τύπου αιολικές εγκαταστάσεις παραμένουν ανοικτά και κρίσιμα, μια παλιά πρόταση για τη δημιουργία χιονοδρομικού κέντρου άρχισε να διακινείται στους δημοσιογραφικούς κύκλους της πόλης. Ο άνθρωπος ο οποίος έχει βγει μπροστά και επιχειρηματολογεί επί αυτής είναι ο πρώην δήμαρχος Δομήνικος Βεριλλής. Η σχετική πρόταση κατατέθηκε το μακρινό 2000 από μια ομάδα πέντε καρδισιωτών μηχανικών, οι οποίοι μέσα από διαδικασίες του Τεχνικού Επιμελητηρίου Κεντρικής και Δυτικής Θεσσαλίας ανέλαβαν την καταγραφή, την ιεράρχηση και τη μελέτη αξιοποίησης χώρων κατάλληλων για χιονοδρομικά κέντρα στα βουνά της περιοχής. Η μελέτη αυτή κατέληξε στο Βουλευτικό και στη θέση «Κουλκουτοράρι» της Καράβας.

Στα μέρη μας υπάρχει μια κακιά συνήθεια. Μία αφηρημένη γκρίνια για την αδικία που υφίσταται αυτός ο νομός από τα κέντρα

λήψης των αποφάσεων, είτε αυτά βρίσκονται στην Αθήνα είτε στην ανατολική Θεσσαλία. Αυτή η γκρίνια, ανεξάρτητα από τον βαθμό που μπορεί να αποτελέι κοινό κτήμα των κατοίκων της πόλης και των χωριών, εκφράζεται από διάφορα δημόσια πρόσωπα, από πρώην δημοτικούς άρχοντες, δημοσιογράφους και εκπροσώπους τοπικών φορέων. Στην πραγματικότητα αυτό που ζητάνε όλοι αυτοί είναι καλύτερες διαμεσολαβήσεις στα κέντρα εξουσίας. Πώς αλλιώς να ερμηνεύσουμε τη συνεχή επίκληση στο συναίσθημα του γνωστού υπουργού που εκλέγει χρόνια τώρα η πόλη για να «πέσει καταστάσεις», ή στη συνεχή αγανάκτηση που δεν υπάρχουν «δικοί μας» άνθρωποι σε νευραλγικές θέσεις του κρατικού μηχανισμού;

Κομμάτι αυτής της νοοτροπίας είναι και η επιχειρηματολογία για την κατασκευή χιονοδρομικών κέντρων στα Άγραφα. «Όλοι οι γειτονικοί νομοί Τρικάλων, Γρεβενών, Φθιώτιδας, Λάρισας και Μαγνησίας διαθέτουν χιονοδρομικά κέντρα με μεγάλη

διαφήμιση που βοηθά την πανελήνια προβολή και την τουριστική αναβάθμισή τους, γιατί να είναι εδώ απαγορευτική αυτή η δυνατότητα;», αναρωτιέται ο Δ. Βεριλλής σε άρθρο του στο διαδίκτυο. Προφανώς το αντίτιμο ερώτημα, δηλαδή γιατί, ενώ όλοι οι γύρω νομοί έχουν χιονοδρομικά κέντρα που μπορούν να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των φίλων των οργανωμένων χειμερινών σπορ, να χρειάζεται ακόμη ένα χιονοδρομικό κέντρο σε αυτά τα μέρη, δεν φαίνεται να απασχολεί. Τα χιονοδρομικά κέντρα δεν αποτελούν κάποιες ήπιες παρεμβάσεις στις βουνοκορφές. Οι συγκεκριμένες προτάσεις για τα Άγραφα αναφέρονται σε πότες, κτιριακές εγκαταστάσεις και θέσεις πάρκινγκ έκτασης 550 στρεμμάτων στο Βουτσικάκι και 650 στρεμμάτων στην Καράβα.

Το ζήτημα των χιονοδρομικών κέντρων στα Άγραφα δεν τίθεται υπό την οπτική ότι υπάρχει μία γενική έλλειψη χιονοδρομικών κέντρων και δεν μπορούν να καλυφθούν οι ανάγκες των φίλων του

σκι. Τίθεται υπό μία στενά τοπική και οικονομίστικη οπτική, ότι αφού έχουν οι γειτονικοί νομοί να φτιάξουμε και εμείς δυο για να τους πάρουμε την πελατεία και να αναπτυχθεί και άλλο ο ξενοδοχειακός τουρισμός της λίμνης Πλαστήρα. Αντί να τίθεται το ερώτημα εάν η επέκταση του χιονοδρομικού κέντρου στο Περούλι προκαλεί περαιτέρω επιβάρυνση της περιοχής, περιβαλλοντικά και κοινωνικά, από την αύξηση του όγκου των τουριστών/πελατών που θα συρρέουν, διαμαρτυρόμαστε γιατί δεν μπορούμε να κάνουμε και εμείς κάτι ανάλογο. Η επιλογή του ορειβατικού σκι υπάρχει, και σαν πραγματικότητα σήμερα και σαν περαιτέρω προοπτική για αύριο, χωρίς να συνοδεύεται από κτιριακές κατασκευές και διαμορφώσεις, εκμεταλλευόμενη την απέραντη φυσικότητα και ομορφιά των πλαγιών των Αγράφων.

Όσον αφορά τη χρονική συγκυρία που αυτές οι μελέτες ανακινούνται, θα μπορούσαμε να τη χαρακτηρίσουμε τουλάχιστον ατυχιά. Όταν η υψηλότερη

κορυφή των Αγράφων, η Καράβα, έχει μπει στο μάτι των επενδυτών για την κατασκευή αιολικού εργοστασίου, είναι επικίνδυνο να επιχειρηματολογείς ενάντια σε αυτό προτείνοντας μια άλλη παρέμβαση, με ταίμεντο για κτίρια, πάρκινγκ, δρόμους και διαμορφώσεις των πλαγιών της. Τα Άγραφα έχουν μία παρατημένη μικρή χιονοδρομική πίστα στο οροπέδιο του Καραμανώλη, δίπλα στο ορειβατικό καταφύγιο. Εάν κάποιοι κόπτονται τόσο πολύ για το σκι σαν άθλημα ας ασχοληθούν με την αναβάθμιση και αξιοποίησή της. Όπως διαβάσαμε ότι έκανε πρόσφατα το Επιμελητήριο το οποίο συζήτησε τις προοπτικές να δημιουργηθεί εκεί ένα χιονοδρομικό πάρκο με δραστηριότητες για παιδιά και μια σχολή εκμάθησης σκι και σνόουμπορντ.

Ας υποθέσουμε ότι υπάρχουν δύο τρόποι για να διεκδικήσεις τις ανάγκες σου. Ο ένας είναι μέσω της ανάθεσης, επιλέγοντας ανθρώπους που κρίνεις ότι έχουν πρόσβαση στα κέντρα εξουσίας και στα υπουργικά γραφεία. Αυτό

που κατά κόρον γίνεται εδώ και πολλά, πολλά χρόνια. Και όταν δεν πετυχαίνει, προκύπτει η γκρίνια του «αδικημένου». Ο άλλος τρόπος είναι μέσω της συλλογικής δυναμικής διεκδικήσής τους. Με επιχειρηματολογία, ανοικτές συνελεύσεις κατοίκων, συγκεκριμένες, παρεμβάσεις στις υπηρεσίες, αρνήσεις πληρωμών. Μέσα από την καταστροφή που άφησε πίσω του ο Ιανός δημιουργήθηκε και μία μοναδικά δυνατότητα. Αυτή της αναμόρφωσης των κοινωνικών σχέσεων, των τρόπων που μέχρι τότε είχαμε μάθει να συζητάμε, να οργανωνόμαστε και να διεκδικούμε. Δυστυχώς, σχεδόν ενάμιση χρόνο μετά μπορούμε να πούμε ότι αυτή η ευκαιρία έμεινε αναξιοποίητη. Έχουμε μείνει ξανά κάποιου λίγου να επιμένουμε. Και οι περισσότεροι να κουνάνε το κεφάλι συγκαταβατικά διαβάζοντας τα διεκδικητικά πρωτοσέλιδα του «Νέου Αγώνα» και τα καταγγελτικά άρθρα του εκδότῳ του. Είναι και αυτό μία ευκολία, αλήμονο. Αλλά έτσι δεν θα κερδίσουμε ποτέ τίποτα.

■ Η ΖΩΗ ΣΤΑ ΟΡΕΙΝΑ / ΠΕΤΡΙΛΙΑ ΑΡΓΙΘΕΑΣ

Το φίλεμα

του Χρήστου Σβεντζούρη

«Πέρανα μέσα να σε φιλέψω κάτι». Μια έκφραση που ακούγεται τόσο συχνά αν τύχει να διαβαίνεις τα σοκάκια του Πετρίλου. Αν για λίγο κοντοσταθείς στον αυλόγυρο του εκάστοτε σπιτιού και καλημερίσεις τον κόσμο σίγουρα θα σε προσκαλέσουν γι’ αυτό το φίλεμα. Για να ξαποστάσεις. Να πάρεις μια ανάσα. Να πεις δυο κουβέντες. Μια εμπειρία που κρίνεται επιτακτική, τόσο για σένα τον ίδιο, όσο, και ίσως περισσότερο, για τον οικοδεσπότη. Σαν ένα ξαλάφρωμα ψυχής.

Το φίλεμα κατά κύριο λόγο, στην περιοχή μας, αφορά την προσφορά φαγητού ή κάποιοι είδους ροφήματος. Από ένα ποτήρι νερό μέχρι καφέ ή τσίπουρο. Από ένα λουκούμι τριαντάφυλλο μέχρι ένα σοκολατάκι ή ακόμα και ένα πιάτο φαγητό. Φαγητό που έχει ετοιμαστεί εκείνη τη μέρα για το σπιτικό. Χωρίς πολυτέλειες και φανφάρες. Και αυτό γιατί πρώτον η ζωή στα ορεινά ήταν δύσκολη και δεν χάριζε απλόχερα την πολυτέλεια του κάμπου και δεύτερον και πιο σημαντικό είναι για την ενσωμάτωση του φιλοξενούμενου στην οικογένεια του σπιτιού. Είναι κάτι βαθύτερο και πέρα για πέρα ηθικό. Να νιώσει ο «ξένος» οικεία, ένα με το «σύστημα» του σπιτιού και ότι η παρουσία του δεν ξεβολεύει και δεν βγάζει εκτός προγράμματος την ροή της οικογένειας.

Τα φιλέματα μπορούμε να χωρίσουμε άτυπα σε δυο κατηγορίες. Στα καθημερινά και στα επίσημα. Επίσημα όσον αφορά γιορτές ή κάποιες κοινωνικές εκδηλώσεις που ξεφυγούν από το καθημερινό και το τυχαίο.

Έχω αμέτρητα τέτοια προσωπικά παραδείγματα που αφορούν καθημερινά φιλέματα, που τα θεωρώ πιο άμεσα και άξια αναφοράς, με εμένα ως φιλοξενούμενο αλλά και ως οικοδεσπότη ή ακόμα και σε «ρόλο» παρατηρητή. Ως φιλοξενούμενος νιώθω την υποχρέωση να αναφερθώ σε δύο ζευγάρια ανθρώπων. Στη γιαγιά Σοφία Σβεντζούρη (αδερφή του παππού μου Χρήστου Σβεντζούρη) και τον παππού Γιώργο Αναγνώστου (γαμπρό του παππού μου) που πλέον δεν είναι στη ζωή, αλλά έχουν γεμίσει την καρδιά μου με ζεστασιά από την απλόχερη φιλοξενία τους και την αγάπη τους κάθε φορά που επισκεπτόμουν το σπιτικό τους. Το δεύτερο ζευγάρι αφορά τον Φάνη Σβεντζούρη, πρώτο ξάδερφο του παππού μου, και τη γυναίκα του Φώτω Σβεντζούρη, που βρίσκονται ακόμα εν ζωή και συνεχίζουν να με καλοδέχονται στο σπίτι τους κάθε φορά με την ίδια ζεστασιά. Και τα δύο αυτά ζευγάρια τους καλοκαιρινούς μήνες ζούσαν στον μαχαλά Άνω Μάγειρος Πετρίλου. Ανάλογα με τη δεκαετία το φίλεμα άλλαζε όσον αφορά τα είδη προσφοράς.

Στην πρώτη μου δεκαετία το κέρασμα που δεχόμουν ήταν ανάμεσα σε λουκούμι ή σοκολατάκια, ένα ποτήρι χυμό ή νερό, καμιά φέτα μερέντα ή μαρμελάδα, ή αυγόφτετες ή στη χειρότερη των περιπτώσεων, αν δεν υπήρχε τίποτα απ’ όλα αυτά, πυρωμένες φέτες ψωμί με λάδι και ζάχαρη. Αν και τώρα που το σκέφτομαι καλύτερα και ξανά φέρνω αυτές τις όμορφες μνήμες καμιά φορά τα έτρωγα όλα αυτά μαζί! Στα μέσα της δεύτερης δεκαετίας ενσωματώθηκε και

ελληνικός καφές και στο τέλος αυτής, εκεί στα φοιτητικά μου χρόνια, το σίγουρο φίλεμα ήταν ένα λουκούμι, ένα ποτήρι κρύο νερό και τσίπουρο. Και όλα αυτά τα επισφράγιζε το φαγητό που όπως προανέφερα ήταν το φαγητό της ημέρας. Από όσπρια μέχρι παραδοσιακές πίτες ή ό,τι θα έτρωγαν εκείνη την ημέρα οι οικοδεσπότες.

Εκτός από τις δικές μου εμπειρίες σαν φιλοξενούμενος, ως παρατηρητής έχω δει τους χωριανούς μου να ανοίγουν τα σπιτικά τους σε οποιονδήποτε έχει ανάγκη για ένα ποτήρι νερό και λίγο χρόνο να ξαποστάσει. Τρανό παράδειγμα φιλέματος είναι η εξής ιστορία

Το φίλεμα κρύβει έντονα μέσα το στοιχείο της φιλοξενίας. Τα σπίτια στην Αργιθέα πάντα είναι ανοιχτά για τον κόσμο. Ένα «έθιμο» που προσπαθεί να μεταφερθεί από γενιά σε γενιά. Είναι ωραίο συναίσθημα να μοιράζεις ζεστασιά και να κάνεις τον άλλον να αισθανθεί μέρος του δικού σου συνόλου.

που την ανέλυσα μετά από χρόνια που τη βίωσα. Γιαγιά έχει φιλοξενήσει στην αυλή της ένα γκρουπ από 10 Γερμανούς πεζοπόρους. Χωρίς να έχει ιδέα από γερμανικά η γιαγιά τους είχε ήδη προσφέρει ένα ποτήρι νερό και ένα λουκούμι στον καθέναν. Και έβλεπες χωρίς να μιλούν να απολαμβάνουν απλά όλοι μαζί αυτήν τη στιγμή με ένα βαθύ χαμόγελο ζωγραφισμένο στα πρόσωπά τους και μια ζεστασιά λες και γνωρίζονταν χρόνια. Απ’ ότι φαίνεται μερικές φορές η έμπρακτη προσφορά είναι πιο σημαντική από οτιδήποτε άλλο και έτσι υπάρχει ένα αποτέλεσμα που αν δεν το ζήσεις σαν δέκτης ή ακόμα και σαν πομπός, δύσκολα θα το καταλάβεις.

Η δεύτερη κατηγορία που αφορά το επίσημο φίλεμα είναι στην πιο στοχευμένη μορφή του και ακολουθείται από ήθη και έθιμα του τόπου μας. Θα φέρω σαν παράδειγμα τη γιορτή στις 15 Αυγούστου όπου η εκκλησία στον μαχαλά μου, Κρανιά Πετρίλου, γιορτάζει την Κοίμηση της Θεοτόκου και πραγματοποιείται ένα από τα μεγαλύτερα πανηγύρια σε όλη την Αργιθέα. Εκεί οι προετοιμασίες ξεκινάνε μια μέρα πριν, δηλαδή από τις 14 Αυγούστου όπου από πολύ πρωί γίνονται όλες οι προετοιμασίες των φαγητών και οι προεργασίες για το φίλεμα των καλεσμένων στον προαύλιο χώρο του σπιτιού μας.

Όταν έφτανε η μέρα της γιορτής με τη λήξη της λειτουργίας στην εκκλησία και εκεί που ο κόσμος ήταν συναθροισμένος στον προαύλιο χώρο απολαμβάνοντας τη συντροφιά του, μιας και οι περισσότεροι ίσως είχαν καιρό να ει-δωθούν από κοντά, θυμάμαι τον παππού

και τον πατέρα μου Χρήστο και Βασίλειο Σβεντζούρη να προσκαλούνε τον κόσμο σπíti μας λέγοντας την φράση «σας περιμένουμε σπíti μας να σας φιλέψουμε».

Εκείνη την ημέρα, ημέρα συσσωρευμένης κούρασης και από την προηγούμενη αλλά και από αυτό που θα επακολουθούσε, περνούσαν από το σπίτι μας 60 με 70 άτομα τα οποία και φιλεύαμε. Δεν θα αναφερθώ σε περισσότερα στοιχεία για τον πανηγύρι στις 15 Αυγούστου. Ίσως να το κάνω σε κάποιο άλλο άρθρο γιατί υπάρχει ολόκληρη ιεροτελεστία - προεργασία ημερών. Το μόνο που θα αναφέρω είναι ότι κύριο μέλημά μας ήταν να φύγει ο κόσμος ευχαριστημένος από το φίλεμα το οποίο κατά πάσα πιθανότητα κατέληγε σε γλέντι με χορούς και άφθονο αλκοόλ. Και αν έπαιρνε αυτήν την τροπή μάλλον κάπου είχαν συμβάλει όλοι προς το καλό!

Εν κατακλείδι, αυτό που θέλω να αναφέρω είναι ότι το φίλεμα κρύβει έντονα μέσα το στοιχείο της φιλοξενίας. Τα σπίτια στην Αργιθέα πάντα είναι ανοιχτά για τον κόσμο. Ένα «έθιμο» που προσπαθεί να μεταφερθεί από γενιά σε γενιά. Είναι ωραίο συναίσθημα να μοιράζεις ζεστασιά και να κάνεις τον άλλον να αισθανθεί μέρος του δικού σου συνόλου. Στην τελική δεν χρειάζονται πολλά πράγματα για να το πετύχεις αυτό. Λίγα υλικά αγαθά και δυο καλές κουβέντες φτάνουν για να κερδίσεις κάποιον που ίσως το έχει ανάγκη.

Τέλος μια φράση κρατάω όλα αυτά τα χρόνια από τον μακαρίτη τον παππού μου, «το σπίτι δεν τον κάνουν τα ντουβάρια αλλά οι άνθρωποι που αναπνέουν μέσα σε αυτό».

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ “ΑΠΑΤΗΤΑ ΒΟΥΝΑ”

Έξι προστατευμένα και όλα τα υπόλοιπα κατεστραμμένα;

Τον Νοέμβριο του 2021 ο πρωθυπουργός Κ. Μητσοτάκης ανακοίνωσε στη διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή ένα πρόγραμμα του υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας με τον εύηλοττο τίτλο «Απάτητα βουνά». Δύο μήνες αργότερα θα παρουσιαστεί και στην Ελλάδα με την υπογραφή των ανάλογων υπουργικών αποφάσεων και τη δημοσίευσή τους στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Αφορά έξι Περιοχές Άνευ Δρόμων (ΠΑΔ), όπου πλέον θα απαγορεύεται κάθε τεχνική επέμβαση μεταβολής ή αλλοίωσης του φυσικού τους περιβάλλοντος. Πρόκειται για τα Λευκά Όρη στην Κρήτη, την Τύμφη, τον Σμόλικα και το Χατζή (στην Πίνδο), τον Ταΰγετο στην Πελοπόννησο και το Σιάος στην Σαμοθράκη. Η επιστημονική μελέτη πάνω στην οποία βασίστηκε η συγκεκριμένη κυβερνητική πρωτοβουλία έγινε από το Εργαστήρι Διατήρησης της Βιοποικιλότητας του Πανεπιστημίου των Ιωαννίνων. Το σχετικό πρόγραμμα «Roadless» που έτρεξε η ερευνητική του ομάδα κατέγραψε τις ΠΑΔ άνω των 50 τ. χλμ., από όπου προέκυψε και η επιλογή των συγκεκριμένων περιοχών. Άλλες 55 περιοχές άνευ δρόμων κάτω των 50 τ. χλμ. έχουν επίσης καταγραφεί.

Τον καιρό που ανακοινώθηκαν αυτό το πρόγραμμα και φιγουράριζε στα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων, οι αδειοδοτήσεις αιολικών και μικρών υδροηλεκτρικών εργοστασίων απ’ άκρη σε άκρη της επικράτειας συνεχιζόταν (και συνεχίζονται) με αμείωτο ρυθμό. Η επενδυτική λαίμαργια

μάλιστα έχει φτάσει σε τέτοιο σημείο που το ΥΠΕΝ εξετάζει ακόμα και την αναστολή νέων αιτήσεων για επενδύσεις σε ΑΠΕ καθώς αυτή τη στιγμή τα αιτήματα των εταιρειών προς τον ΑΔΜΗΕ ξεπερνούν κατά πολύ την χωρητικότητα που μπορεί να απορροφήσει το σύστημα, όχι μόνο σήμερα αλλά και μέχρι το 2030 που είναι ο χρονικός ορίζοντας του ΕΣΕΚ. Το σύνολο της ισχύος ΑΠΕ που λειτουργούν ήδη ή έχουν λάβει άδεια εγκατάστασης είναι 19,6GW. Οι εκκρεμείς αιτήσεις του 2020 και του 2021 αφορούν άλλα 19GW. Ενώ το αναθεωρημένο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα προβλέπει μέχρι το 2030 να έχουν εγκατασταθεί συνολικά 25GW.

Παρόλο αυτά ο πρωθυπουργός στην παρουσίασή του προγράμματος στο Μαξίμου δεν παρέλειψε να δηλώσει ότι «αυτή η πρωτοβουλία σε καμία περίπτωση δεν θέτει σε αμφισβήτηση τον παράλληλο πυλώνα της ανάπτυξης των ΑΠΕ». Μία διευκρίνιση αναγκαία για το κατασκευαστικό λόμπι, οι πρώτες ανησυχίες του οποίου είχαν αρχίσει να καταγράφονται στην αρθρογραφία οικονομικών sites. Για ποια προστατευόμενα βουνά, λοιπόν, μιλάμε όταν τα στατιστικά καταδεικνύουν ότι η καταστροφή τους δεν έχει σταματήσει; Για ποιές σημαντικές νομοθετικές ρυθμίσεις μιλάμε όταν η διάρκεια τους είναι μόλις για δύο χρόνια και σε κάποιες περιπτώσεις αφορά ένα τμήμα των βουνών που έχουν ενταχθεί στο πρόγραμμα, όπως στην περίπτωση του Ταΰγétου;

Η συγκεκριμένη νομοθετική

Κορυφή Σαλαγιάννη (2.130μ.), πάνω απ’ το Ασπρόρεμα. Περπατώντας στα λακκώματα και στον αιχένα ανάμεσα σε αυτήν την κορυφή και το Σουφλί, στο δρόμο για το Ντελνδμήι, μπορείς να καταλάβεις τί σημαίνει απάτητα μέρη στη φύση. Φωτογραφία, Βασίλης Αρκουδής, χειμώνας 2022.

πρωτοβουλία δίνει τα απαραίτητα επικοινωνιακά φιλοπεριβαλλοντικά επιχειρήματα που χρειάζεται το ελληνικό κράτος για να αντισταθμίσει τις ευρείες αντιδράσεις,

ανά την επικράτεια, για τα έργα ΒΑΠΕ. Ο νόμος 4685 που ψηφίστηκε το 2020 και επιτρέπει τον κατακερματισμό των περιοχών Natura 2000 σε υποπεριοχές για

να μπορούν να γίνουν επενδύσεις σε ζώνες τους που μέχρι τότε απαγορευόταν, δίνει ένα στίγμα της «περιβαλλοντικής ευαισθησίας» των αφεντικών. Η χρήση ενός νέου «ορόσημου», αυτού των περιοχών άνευ δρόμων, ως κριτήριο προστασίας υποβαθμίζει σε δευτερεύουσα την πολύ σημαντική συζήτηση για την κατάτμηση των ζωνών προστασίας του δικτύου Natura και τη δυνατότητα για επενδύσεις μέσα σε αυτές. Τους τελευταίους δύο μήνες συζητάμε όλοι και όλες για τα «απάτητα βουνά», ενώ οι αιτήσεις για αιολικά εργοστάσια σε οικοσυστήματα και βουνοκορφές ενταγμένες στο δίκτυο είναι συνεχής. Η στρατηγική της Ε.Ε. για την βιοποικιλότητα προβλέπει μέχρι το 2030 την επέκταση του δικτύου των προστατευόμενων περιοχών στο 30% της επικράτειας (με τον στόχο η ζώνη «αυστηρής προστασίας» να φτάνει στο 10%). Δεν αναφέρεται σε επιμέρους νομοθετικές πρωτοβουλίες με ευφάνταστους τίτλους όπως αυτή που παρουσιάστηκε πρόσφατα.

Τον Ιανουάριο του 2022, σε άρθρο της στο ενημερωτικό δελτίο της Ελληνικής Οικολογικής Εταιρείας, η Βασιλική Κατή, επισημονικά υπεύθυνη της ομάδας έρευνας θέτει το ερώτημα εάν τα «απάτητα βουνά» είναι ένα πυροτέχνημα της κυβέρνησης για να κερδίσει τις εντυπώσεις. Πυροτέχνημα, ναι. Δεν νομίζουμε, όμως, ότι κέρδισε και τις εντυπώσεις. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα θα μπορούσαμε να το αξιολογήσουμε και ως μία απάντηση στα κινήματα υπεράσπισης των βουνών και των δασών από τις

αιολικές επενδύσεις. Μία απάντηση η οποία όχι μόνο δεν είναι ολοκληρωμένη αλλά προσπαθεί να σταθεί στο δημόσιο λόγο... ψελλίζοντας.

Η επίκληση της πολιτικής ουδετερότητας από την ακαδημαϊκή επιστημονική κοινότητα δεν μπορεί να υφίσταται σε μία περίοδο που ο φυσικός κόσμος κατατρείζεται και καταστρέφεται με καθαρά πολιτικές αποφάσεις. Σε μία τέτοια περίπτωση θα μιλούσαμε για εθελουφία. Την κδημία θέλουμε να την βλέπουμε στο μέρος των κινήματων, όπως έχει συμβεί αρκετές φορές στον αγώνα υπεράσπισης των Αγράφων. Και όχι στα γραφεία της εξουσίας. Οι επιστημονικές έρευνες είναι πολύ ωραίες όταν έρχονται να εμπλουτίσουν τα βιώματα των ανθρώπων που ζουν μόνιμα σε έναν τόπο ή που τον περπατούν. Να απαντήσουν σε ερωτήματα που γεννιούνται, να εξηγήσουν γιατί τα μύ κατακερματισμένα από δρόμους οικοσυστήματα είναι πολύ σημαντικά για την βιοποικιλότητα, να τεκμηριώσουν τους αγώνες που δίνουν για την αέριαν προστασία τους.

Είμαστε εδώ για να υπερασπιστούμε κάθε βουνό, κάθε ποτάμι, κάθε δάσος, κάθε αλπικό τοπίο. Χωρίς να θέτουμε κριτήρια επιλογής ή κατάταξης τους. Απλά γιατί νιώθουμε και γνωρίζουμε ότι σήμερα ο αγώνας για την υπεράσπιση των βουνών είναι ένας αγώνας για την υπεράσπιση της δυνατότητας να ζούμε ελεύθεροι. Τα βουνά είναι κάτι παραπάνω από απαραίτητα για τον ψυχικό μας κόσμο. Και τα οικοσυστήματα για τη ζωή στον πλανήτη συνολικά.

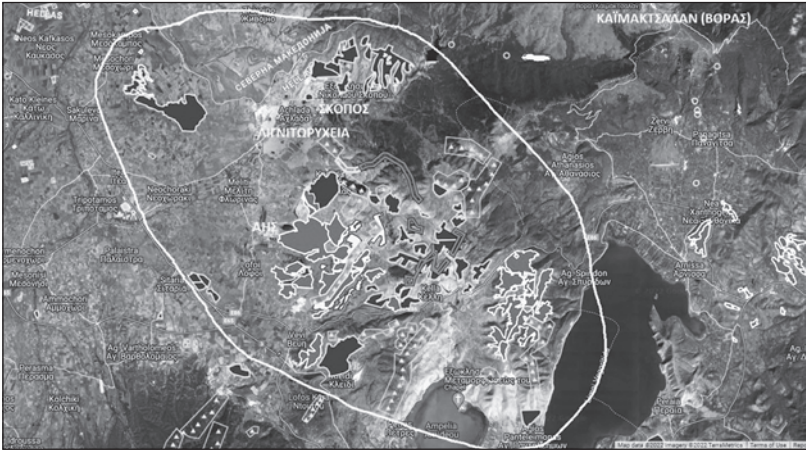
ΦΛΩΡΙΝΑ

Ένας νομός, κρανίου τόπος

Το αφήγημα λέει ότι διανύουμε την εποχή της απολιγνιτοποίησης. Το ελληνικό κράτος κάνει το γενναίο βήμα, παροπλίζει τα λιγνιτικά του εργοστάσια και επενδύει σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ο νομός Φλώρινας είναι ένα παράδειγμα όπου μπορούμε να διαβάσουμε αυτήν την «μετάβαση» στον χάρτη του. Ένα λιγνιτικό εργοστάσιο, ορυχεία εξόρυξης, τόποι εναπόθεσης της στάχτης, φωτοβολταϊκές και αιολικές εγκαταστάσεις. Ένας τόπος λεπλατημένος. Άνεξάρτητα εάν αυτή η λεπλασία προέρχεται από μια προηγούμενη ή μια καινούργια μορφή παραγωγής ενέργειας. Οι περιβαλλοντικές και κοινωνικές συνέπειες είναι κοινές και συνολικές. Ο νομός Φλώρινας έχει καταστραφεί περιβαλλοντικά. Όχι μόνο από τα λιγνιτικά εργοστάσια αλλά και από τις, βιομηχανικού τύπου, εγκαταστάσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Εργοστάσια τα μεν, εργοστάσια και τα δε. Στα ανατολικά του Καϊμακτσαλάν, σε χιλιάδες στρέμματα που εκτείνονται από τον ΑΗΣ Μελίτης μέχρι την λίμνη Βεγορίτιδα, 874MW φωτοβολταϊκών έχουν ήδη αδειοδοτηθεί (σκούρο γκρι χρώμα) ή έχουν κατατεθεί αιτήσεις για

αδειοδότηση. «Είναι συνταρακτικό πως η αίτηση για το εν λόγω φωτοβολταϊκό «πάρκο» (με ανοικτό γκρι χρώμα) συνολικής ισχύος 750MW έχει γίνει από μία μόνο εταιρεία ονόματι Ηλιακή Φλώρινας. Στην περιοχή προβλέπονται και εγκαταστάσεις μονάδων αποθήκευσης», αναφέρει σε ανακοίνωσή του το Ανοικτό Δίκτυο Πολιτών Φλώρινας - Ελεύτερα Βουνά. Το μεγαλύτερο μέρος αυτής της έκτασης είναι βοσκοτόπια, όπως αυτά της Κέλλης όπου οι κάτοικοι του χωριού βιοπορίζονται από τα 10 χιλιάδες αιγοπρόβατα.

Ο συνολικός αριθμός ανεμογεννητριών που είτε έχουν πάρει άδεια παραγωγής είτε άδεια εγκατάστασης (τα σημεία με τα οριοθετημένα μικρά τριγωνάκια) είναι 82. «Αξίζει να σημειωθεί πως στην περιοχή θα εγκατασταθούν 6 ανεμογεννήτριες από τις ψηλότερες της ελληνικής επικράτειας. Οι 5 ανεμογεννήτριες συνολικού ύψους 200 μ. θα τοποθετηθούν δεξιά του δρόμου από την Βεύη προς την Κέλλη και η 6η ύψους 198 μ. βορειοανατολικά της λίμνης Πετρών, σε μικρή απόσταση από τον αρχαιολογικό χώρο του Κάστρου Κάλε», σημειώνει το Δίκτυο.

Η εφημερίδα μας έχει μία μικρή αδυναμία, το ασπρόμαυρο τύπωμά της. Παρόλο αυτά νομίζουμε ότι όλα αυτά τα μπαλώματα σε διαφορετικές αποχρώσεις του γκρι αποτυπώνουν τη λεπλασία του τόπου που περιγράφει το Δίκτυο Πολιτών.

ΟΙΤΗ

Το βουνό των λουλουδιών και όχι των ανεμογεννητριών

Η Οίτη κινδυνεύει περισσότερο από ποτέ! Ολοκληρώθηκε τον Μάρτιο η δημόσια διαβούλευση των μελετών περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τα αιολικά εργοστάσια που σχεδιάζονται στις κορυφές της, στις θέσεις «Πύργος», «Ξεροβούνι 1», «Ξεροβούνι 2» και «Μακρυράχι». Αυτά τα τέσσερα έργα, μαζί με αυτό που σχεδιάζεται στη θέση «Τούρλα - Βλιτοσουμάρο» θα γεμίσουν το βουνό συνολικά με 37 ανεμογεννήτριες, 8 από τις οποίες προβλέπεται να εγκατασταθούν στην υψηλότερη κορυφή, στον «Πύργο», στα 2.000 μ. Η Κίνηση Πολιτών για την Προστασία της Οίτης με δημόσια κείμενά της και συμμετοχή στην ηλεκτρονική διαβούλευση έχει επικριματολογήσει πάνω στις μελέτες των εταιρειών. Εμείς θα μεταφέρουμε παρακάτω μια μικρή γενική περιγραφή της του τί είναι αυτό το βουνό, μια περιγραφή που σίγουρα την έχουμε ζήσει όσοι και όσες από εμάς έχουμε περπατήσει και έχουμε διανυκτερεύσει στα οροπέδια αυτού του μοναδικού βοτανικού κήπου.

«Το έργο αναφέρεται στην Οίτη του Εθνικού Δρυμού, με την Προστατευόμενη Περιοχή Natura και τη Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (ΣΠΠ), με την πλούσια και σπάνια χλωρίδα και πανίδα. Αναφέρεται στο αναγνωρισμένο βουνό

των λουλουδιών με την Βερόνικα της Οίτης, το βουνό του αγριόηδου, του χρυσαετού, του δρυοκολάπτη. Είναι η Οίτη το βουνό με τα περισσότερα και τα ομορφότερα άγρια φαράγγια στην Ελλάδα, το βουνό με τις ιαματικές πηγές, το βουνό με τα πλούσια νερά και τις πηγές του Γοργοποτάμου και του Μόρνου, το βουνό της Εθνικής Αντίστασης, του μυθικού Ηρακλή και της Πυράς του Ηρακλέους, το βουνό που ο καθένας μπορεί να απολαύσει, ακόμα και με μονοήμερες εκδρομές, στις δεκάδες πεζοπορικές του διαδρομές, σε μια απόσταση δύο ωρών από Αθήνα και Θεσσαλονίκη, δίπλα στην Εθνική Οδό και στη σιδηροδρομική γραμμή. Η Οίτη, που οι άνθρωποί της σήμερα έχουν εναποθέσει τις ελπίδες τους για μια ήπια οικονομική ανάπτυξη, αυτή την ανάπτυξη που με περίσσιο τρόπο δείχνει η πορεία της Παύλιανης. Η εγκατάσταση α/γ στις κορυφογραμμές της Οίτης και στα 2.000μ. κακοποιεί αυτό το ορεινό τοπίο, υπονομεύει τον ήπιο εναλλακτικό τουρισμό της περιοχής και βλάπτει τις προοπτικές μελλοντικής βιώσιμης ανάπτυξης διώκοντας ουσιαστικά όσους θα ήθελαν να ζήσουν αξιοπρεπώς και να επενδύσουν στα χωριά τους, αξιοποιώντας αυτές τις δυνατότητες».

ΒΟΛΟΣ

Η περιβαλλοντική και αισθητική υποβάθμιση της πόλης συνεχίζεται

Ο Βόλος εδώ και χρόνια έχει μετατραπεί σε έναν μεγάλο τεκέ της τσιμεντοβιομηχανίας ΑΓΕΤ. Το εργοστάσιό της, μερικές εκατοντάδες μέτρα έξω από το πόλη, από το 2013 έχει λάβει άδεια για να χρησιμοποιεί RDF για τις ενεργειακές του ανάγκες. Το RDF είναι ένα μείγμα οργανικών και ανόργανων απορριμμάτων αστικής ή βιομηχανικής προέλευσης, η χρήση του οποίου ως πηγή ενέργειας εξασφαλίζει πολύ χαμηλό κόστος. Η ΑΓΕΤ κάθε χρόνο καίει 200 χιλιάδες τόνους απορριμμάτων, εισαγόμενους και από χώρες του εξωτερικού όπως η Ιταλία, όπου τη διαχείριση τους θα μπορούσαμε να την χαρακτηρίσουμε τουλάχιστον προβληματική (βλέπε μαφίες), με αποτέλεσμα αυτό το υλικό να μπορεί να εμπεριέχει στοιχεία που το καθιστούν τοξικό και ακόμα πιο επικίνδυνο (όπως ραδιενεργές ουσίες, νοσοκομειακά απόβλητα και μεγάλη περιεκτικότητα σε πλαστικό). Η καύση του RDF εκλύει στην ατμόσφαιρα διοξίνες και φουράνια, ουσίες ιδιαίτερα τοξικές οι οποίες εκτός από τον αέρα, επικάθονται στο έδαφος και εισχωρούν στον υδροφόρο ορίζοντα μολύνοντας έτσι με διαρκή και αθροιστικό τρόπο το περιβάλλον. Τα συχνά επεισόδια ρύπανσης της ατμόσφαιρας μπορεί να γίνονται έντονα αντιληπτά στην αναπνοή και στα μάτια των χιλιάδων κατοίκων της πόλης, δεν είναι ορατά όμως για τις τοπικές εξουσίες (όπως για τον δήμαρχο Αχ. Μπέο), οι οποίες καλύπτουν πολιτικά και πρακτικά την ΑΓΕΤ. Η περιβαλλοντική νομοθεσία προβλέπει όρια στις εκπομπές ρύπων για κάθε γραμμή παραγωγής ενός εργοστασίου. Η ΑΓΕΤ έχει 4 γραμμές παραγωγής, αλλά οι εκπομπές των ρύπων δεν μετριοούνται αθροιστικά (που θα ήταν και το λογικό καθώς όλοι αυτοί οι ρύποι κατακλύζουν συνολικά τον Βόλο) αλλά ξεχωριστά, ώστε να μπορούν να λογίζονται εντός των ορίων και να μην καταγράφονται τα επεισόδια ρύπανσης.

Και ενώ η περιβαλλοντική υποβάθμιση της πόλης συντελείται εδώ και χρόνια, τον Φεβρουάριο η Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας έδωσε άδεια στην εταιρεία Mediterranean Gas για την κατασκευή πλωτού θερματικού σταθμού υδροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) στην είσοδο του λιμανιού της πόλης. Ο συγκεκριμένος σταθμός, μαζί με τον αντίστοιχο που θα γίνει στο λιμάνι της Αλεξανδρούπολης, έχουν πάρει τον χαρακτήρα του κατεπείγοντος ως προς τις αδειοδοτήσεις τους, καθώς αποτελούν μέρος της αναδιάρθρωσης των ενεργειακών δρόμων της Ευρωπαϊκής Ένωσης με αφορμή τον πόλεμο στη Ουκρανία. Η πλωτή εξέδρα αποθήκευσης LNG έκτασης 55 στρεμμάτων, θα κατασκευαστεί σε απόσταση μόλις 340 μέτρων από την ακτή Πευκιάς, θα απέχει ούτε ένα χιλιόμετρο από το κεντρικό πάρκο του Αγ. Κωνσταντίνου, ενώ τα πλοία που θα πηγαioέρχονται στο λιμάνι του Βόλου θα περνούν μόλις λίγες δεκάδες μέτρα δίπλα της. Για να γίνει η σχετική σύγκριση, η αντίστοιχη πλωτή εξέδρα στην Αλεξανδρούπολη θα είναι αγκυροβολημένη σε

Παραλία Βόλου, το γεφυράκι που οδηγεί στον κυματοθράυστη του λιμανιού, τόπος συνάντησης και περιπάτου των ανθρώπων της πόλης. Πίσω και αριστερά από τον φωτογράφο είναι το πάρκο του Αγ. Κωνσταντίνου. Απέναντι, εκεί όπου έχει τοποθετηθεί το πλοίο μεταφοράς LNG σχεδιάζεται η κατασκευή της πλωτής εξέδρας (πρωτότυπη φωτογραφία Βίλν Σαμαλάνη, οπτικοποίηση του σχεδιαζόμενου θερματικού σταθμού από τον καθηγητή του τμήματος Αρχιτεκτόνων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας Κώστα Μανωλίδη, πηγή facebook).

απόσταση 17,6 χλμ. από το λιμάνι της πόλης! Το τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας σε ανακοίνωσή του περιγράφει τους κινδύνους αυτού του έργου. «Η χωροθέτηση αυτή δεν εντάσσεται σε κανένα ρυθμιστικό πλαίσιο και χωροταξικό σχεδιασμό και δεν συνεκτιμά τις πιθανές συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον, στη δημόσια ασφάλεια, στη θαλάσσια κυκλοφορία, στην αισθητική της πόλης και στην τουριστική της ανάπτυξη. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα διαθέσιμα δεδομένα, το Τμήμα μας θεωρεί ότι η κατασκευή του θερματικού σταθμού θα είναι πολλαπλά δυσμενής και επιζήμια για την πόλη και θα πρέπει να χωροθετηθεί σε πολύ μεγαλύτερη απόσταση από τον Βόλο και από όλες τις γύρω κατοικημένες περιοχές. Ο Βόλος, ήδη βαριά τραυματισμένος από την συνεχιζόμενη καύση σκουπιδιών, δεν πρέπει να υποστεί κι άλλη περιβαλλοντική και αισθητική υποβάθμιση, ούτε να επιβαρυνθεί με νέες απειλές για την ασφάλεια των πολιτών του».

απόσταση 17,6 χλμ. από το λιμάνι της πόλης!

Το τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας σε ανακοίνωσή του περιγράφει τους κινδύνους αυτού του έργου. «Η χωροθέτηση αυτή δεν εντάσσεται σε κανένα ρυθμιστικό πλαίσιο και χωροταξικό σχεδιασμό και δεν συνεκτιμά τις πιθανές συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον, στη δημόσια ασφάλεια, στη θαλάσσια κυκλοφορία, στην αισθητική της πόλης και στην τουριστική της ανάπτυξη. Λαμβάνοντας υπόψη όλα τα διαθέσιμα δεδομένα, το Τμήμα μας θεωρεί ότι η κατασκευή του θερματικού σταθμού θα είναι πολλαπλά δυσμενής και επιζήμια για την πόλη και θα πρέπει να χωροθετηθεί σε πολύ μεγαλύτερη απόσταση από τον Βόλο και από όλες τις γύρω κατοικημένες περιοχές. Ο Βόλος, ήδη βαριά τραυματισμένος από την συνεχιζόμενη καύση σκουπιδιών, δεν πρέπει να υποστεί κι άλλη περιβαλλοντική και αισθητική υποβάθμιση, ούτε να επιβαρυνθεί με νέες απειλές για την ασφάλεια των πολιτών του».

ΣΚΥΡΟΣ

Παπάδες επενδυτές δεν έχετε τον θεό σας!

Αυτοκόλλητο στην Χώρα της Σκύρου. Πηγή facebook, Ελεύτερα Βουνά Χωρίς Αιολικά.

ΠΑΕ το 2010 στην εταιρεία Αιολική Νοτίου Σκύρου Α.Ε. η οποία ανήκε εξολοκλήρου στη μονή. Σήμερα η σύσταση της εταιρείας έχει αλλάξει, με την EREN (θυγατρική της πετρελαϊκής TOTAL) να κατέχει το 60% των μετοχών και η ENTEKA το 40%. Και τους μοναχούς, κατόχους της γης, να εξακολουθούν να έχουν στο μυαλό τους τις μπίζνες.

Παρόλο που το έργο έχει απορριφθεί το 2017 από το υπουργείο Περιβάλλοντος και το 2020 με απόφαση του ΣτΕ, στα τέλη του

Σεπτέμβρη η εταιρεία επανήλθε κάνοντας αίτηση για ένταξη του έργου στο καθεστώς των στρατηγικών επενδύσεων προκειμένου να εξασφαλίσει μία σειρά προνομίων που προσφέρει αυτό όπως την επιτάχυνση των διαδικασιών της αδειοδότησης (fast track), τη δυνατότητα απαλλοτρίωσης εκτάσεων, την παροχή φορολογικών διευκολύνσεων και φυσικά κρατική ενίσχυση. Οι προϋποθέσεις για μία τέτοια ένταξη δεν υπάρχουν. Εξάλλου η σκυριανή κοινωνία έχει πάρει θέση εδώ και δύο χρόνια σχετικά με αυτό το έργο, όπως αυτή έχει εκφραστεί με τις κινητοποιήσεις τους και τις 4.000 υπογραφές αντίθεσης που έχουν συγκεντρώσει.

«Ο Κόκυλος δεν είναι ένας τόπος ξερός και άγονος, θα διαταραχθεί η φυσική ισορροπία και η βιοποικιλότητα σε μία περιοχή ήδη επιβαρυνμένη από τις στρατιωτικές εγκαταστάσεις όπως το αεροδρόμιο και ο ναύσταθμος», αναφέρει σε ανακοίνωσή της η Πρωτοβουλία κατοίκων και φίλων του νησιού.

Ορεινοί φάροι

του Χρυσόστομου Τσαπραΐλη

Ξεκινήσαμε νωρίς για τα βουνά, με την ομί- κλη να ‘χει απλωθεί αποβραδīs στον κάμπο. Γέρικα σύννεφα, με μάτια γεμάτα καταρρά- κτη, είχαν κατέβει και πάσιζαν να διακρί- νουν τις κοίτες απ’ τα παλιά ποτάμια, ν’ ανα- καλύψουν τα μυστικά που κρύβουν οι αυλές των χωριών, τα αραχνιασμένα υπόγεια της Καρδίτσας. Δεν είχε πέσει ούτε σταγόνα βροχή αλλά το παρμπρίζ ήταν γεμάτο αργο- κίνητα ρυάκια – μια διάφανη πλαγιά χωρίς ανάγλυφο που οι υαλοκαθαριστήρες επέμε- ναν να την στρώνουν μια στο τόσο. Η αντάρα είχε τρυπώσει παντού: η φόδρα στις τσέπες απ’ το παλτό μου ήταν μουσκεμένη σαν σέλα από ποδήλατο που το ‘χεις αφήσει ολονυχτīs κάτω απ’ τα σύννεφα.

Τα φώτα απ’ τα αυτοκίνητα που συνα- ντούσαμε μες στην ομίκλη, έμοιαζαν με ακνούς πυρσούς από ταξιδιώτες. Ούμιζαν περιπλανώμενους φάρους που αντί να περι- μένουν τα πλοία να πλησιάσουν, τα αναζη- τούν οι ίδιοι μέσα στη ταραγμένη θάλασσα.

Περάσαμε την Μητρόπολη και τ’ αυτοκί- νητο πήρε τον ανήφορο μέσα σ’ έναν κόσμο πυκνό, ελάχιστα διαπερατό από τις αισθή- σεις. Η πορεία μας θύμιζε περιπλάνηση στα έγκατα της γης, σε μέρη όπου τα καταφύγια δεν χτίζονται, μα εξορύσσονται. Προσφέρει μια ασφάλεια η ομίκλη, σε κρύβει από τα μάτια του κόσμου – την ίδια ασφάλεια που εμπνέει η σπηλιά και η μητέρα, η κουβέρτα και η κρύπτη.

Στις τελευταίες στροφές πριν το Βου- νέσι, εκεί που οι πιυχές του βουνού κατα- βροχθίζουν το σήμα των κινητών, η καταχνιά ήταν σχεδόν αδιαπέραστη. Κι έπειτα, ούτε πέντε λεπτά αργότερα, ξεπροβάλλαμε σε ένα ηλιόλουστο τοπίο, σε έναν γαλάζιο ουρα- νό – λες και η ομίκλη ήταν γιαούρτι κι εμείς είχαμε διαπεράσει την πέτσα, το πυκνότερο σημείο του, για να βγούμε στην επιφάνεια.

Πάνω στου Καραμανώλη η μέρα άστρα- φτε. Το ελατόδασος ήταν μια στιλπνή θά- λασσα από απόκρυφους συνωμότες. Το τρα- γίσιο κρανίο σε μια από τις βορινές εσοχές του καταφύγιου είχε τριχοφορήσει – ιστοί και πάχνη του είχαν πλέξει μια θυσανωτή γενειάδα. Ρίξαμε μια βουλιά τοίπουρο στο χώμα μπρος του και πιάσαμε το σημαδεμέ- νο μονοπάτι που κατηφόριζε ανάμεσα στα έλατα, ψάχνοντας θέση για ν’ ατενίσουμε την πεδιάδα, την πάνω, φωτεινή, μεριά απ’ τα σύννεφα.

Ο κάμπος ήταν άφαντος, εξίσου αδιό- ρατος με τον πυθμένα ωκεανού. Η ομίκλη, όμοια με αφρισμένο πάλλευκο πέλαγος, εισέβαλλε στις χαμηλότερες κοιλάδες του βουνού σχηματίζοντας νεφελώδεις όρους. Απέναντι, σε μια πλαγιά βαμμένη από βε- λανιδιές, διακρίναμε δυο λιθάρια θεόρατα, ίδια με κάβους. Λίγο πιο κάτω, στα ζερβά

του μονοπατιού, βρήκαμε ένα πελώριο δε- ντρί ροζιασμένο, έναν έλατο νεκρό, σχεδόν πετρωμένο απ’ τα χρόνια. Ολόγυρα στον κορμό του ήταν οριζόντια αυλάκια, σαν να του ‘χαν περάσει δακτυλίδια καθώς μεγαλώ- νε. Μια απ’ τις ρίζες του ξεπρόβγαλε απ’ το χώμα, ένα τρανό δάκτυλο γδαρμένο απ’ τον βοριά, κυρτό σαν άγκυρα.

Μετά που έπεσε ο ήλιος και το φεγγάρι ξεπρόβγαλε από το Βουτσικάκι, πήραμε να κατεβαίνουμε. Όλος ο κόσμος απ’ τη με- ριά της λίμνης ήταν ένα αρχιπέλαγος: τα φωτισμένα χωριά θύμιζαν νησάκια μες στο σκοτάδι του βουνού, οι στύλοι στις πλατείες όμοιοι με αμυδρούς φάρους που οδηγούν τα πληρώματα των άστρων να κατέβουν, όπως οι μάγισσες του παλιού καιρού. Όμως, πιο πέρα στις πλαγιές, απ’ τη μεριά του κά- μπου, της ομίκλης, τα χωριά ήταν σβηστά: όλα τα σπίτια στο Βουνέσι και στον Μεσοeni- κόλα ήταν θεοσκοτέινα, αόρατα στα μάτια μας, σαν να ‘χαν τραβήξει κουβέρτα πάνω τους. Πού και πού μονάχα, βλέπαμε ένα τρεμουλιαστό φωτάκι να κινείται ανάμε- σα στους οικισμούς, σαν λάμπα που κάνει απρόθυμο σινιάλο. Ουμμήηκα μια ιστορία που είχα ακούσει για τα μέρη εκείνα, πριν λίγους μήνες:

Μέρες σαν την σημερινή, που τα σύν- νεφα λακταράν για την γη και κατεβαίνουν ως τον κάμπο, κι οι βουνοκορφές γίνονται νησιά μιας ταραγμένης άσπρης θάλασσας, λέγεται πως πλησιάζουν στα χωριά βάρκες αλαφρές και αραχνούφρανα καΐκια που δεν πλέουν σε νερό, μα στην ομίκλη απάνω. Λί- γοι τα βλέπουν τα παράξενα αυτά πλοίαρια, κι ακόμη λιγότεροι έχουν ανέβει πάνω τους. Κανείς δεν γνωρίζει τι αναζητούν τα δίκτυα τους, μήτε ποιο είναι το ορμητήριο τους. Ξέρουν όμως πως τα πλοία αυτά δένουν στις βουνοκορφές, σε δέντρα και βράχους που με τα χρόνια έχουν σημαδευτεί από τις άγκυρες και τα σχοινιά τους. Τα τρέμει ο κόσμος τα πλεούμενα αυτά και κάνουν ό,τι μπορούν για να μην τραβήξουν την προσοχή τους – κρατάνε τα φώτα σβηστά και πουμώ- νουν τα παράθυρα με κουβέρτες, μαντινιές και υφαντά χοντρά, έτσι ώστε να μην βγαίνει παραέξω η λάμψη απ’ τη φωτιά.

Πριν από έναν σχεδόν αιώνα ένα παιδί απ’ το Βουνέσι λαχτάρησε να δει αυτά τα πλοία, να σαλπάρει μαζί τους. Μια μέρα που ‘ξε πέσει αντάρα βαριά πάνω στον κάμπο, το πιτσιρίκι άρπαξε μια λάμπα απ’ το σπίτι του και βγήκε στην κάτω μεριά απ’ το χωριό, κάνοντας σινιάλα στα σύννεφα. Δεν το ξανά- δαν ζωντανό εκείνο το παλικαράκι, μήτε την λάμπα που κράταγε. Αλλά λένε πως ακόμη και τώρα ξεπροβάλλει κάποιες ξάστερες νύχτες η σκιά του με μια λάμπα ασμηόχρω- μη στο χέρι.

Στην Καράβα, 2.184μ., Αγράφων Αργιθέας

του Τάκη Ντάσιου

«Η βουνόχτιστη γη, Άγραφα, σύμφωνα με έναν λαϊκό μύθο, όταν ο Θεός έχτισε τον κόσμο, πέρασε όλο το χώμα της γης από ένα μεγάλο κόσκινο. Όλο το ψαχνό χώμα που βγήκε από τις τρύπες του σχημάτισε τους κάμπους και τις εύφορες πολιτείες. Οι πέτρες και τα σιουρνάρια που απόμειναν, ήταν τα άχρηστα απο- κοσκινίδια και αναποδογυρίζοντας το κόσκινο τα έρι- ξε καταγής και σχηματίστηκαν τ’ Άγραφα» (Ντάσιου Τάκη, 1999:243).

Η συνέχεια της ανθρώπινης περιπέτειας. «Κα- ράβα, ύψους 2.184μ. το ψηλότερο βουνό στα βόρεια Άγραφα. Σ’ αυτό προσάρaxe σύμφωνα με την τοπκή λαϊκή παράδοση το καράβι (η κιβωτός) του Νώε την εποχή του βιβλικού κατακλυσμού, που προκάλεσε την διάνοιξη των στενών στο τέρμα της Θεσσαλικής πεδιά- δας, τα Τέμμη. Στην κορυφή του βουνού, οι βοσκοί μέ- χρι πρόσφατα έβλεπαν τον σιδερένιο κρίκο, που είχε «δέσει» η Κιβωτός»» (Ταιτσά Κ. Σεραφεΐμ, 1981:55).

Στις απarchές της φυλής, Αργιθέα: «Εάν βρεθεί κάποιος εις την οροσειρά της Πίνδου, πριν φέξει η μέρα και παρακολουθήσει την ανατολή του ηλίου, κα- θώς ο ήλιος ανατέλλει απ’ τα όρη του Πηλίου ή της Όσσας, βλέπει να χρυσίζουν οι κορυφές της Πίνδου και το φως να απλώνεται σιγά-σιγά εις την Θεσσαλική πεδιάδα. Εάν την ίδια στιγμή ο παρατηρητής στρέψει το βλέμμα του προς δυσμάς, προς την Αργιθέα, θα δει να την σκεπάζει σε όλη την έκτασή της ένα σκότος αδι- απέραστο. Πρέπει ο ήλιος να υψωθεί αρκετά εις τον ορίζοντα, να φωτιστούν απ’ τις ακτίνες του τα Ηπειρώ- τικα βουνά και απ’ εκεί με την αντανάκλασή τους, να αρχίσει να διαλύει και εις την Αργιθέα το σκότος και μάλιστα εις τα υψηλά μέρη της, ενώ στα χαμηλά και τις βαθιές χαράδρες, πρέπει να περάσει μία ακόμη ώρα να διαλυθεί εντελώς. «Αργεί η θέα προς τα εδώ» θα σκεφτόταν ο παρατηρητής. Αυτή η σκέψη μας δίνει τη λέξη «Αργιθέα»! (Στάθη Δ. Γεωργίου, 1971:19).

Στη Νεότερη Ιστορία μας «..οι Θεσσαλοί και μά- λιστα οι Τρικαλινοί το βάφτισαν Καράβα, γιατί λείει η κορυφή αυτού του βουνού μοιάζει με μεγάλο καράβι,

Ο Τάκης Ντάσιος, διδάκτωρ πολιτισμού. γράφει το μπλογκ "Ορεινογραφίες: άνθρωποι και βουνά, βουνά και άνθρωποι" (oreinografies.wordpress.com), και μοιράζεται μαζί μας βουνίσιες ιστορίες στις οποίες πέρα από την κατάκτηση κάποιας κορυφής τον απασχολεί ο τρόπος προσέγγισης κάθε ορεινού συγκροτήματος. Μελετά τη φύση και τους ανθρώπους της. Είναι συγγραφέας του βιβλίου-λευκώματος "Στ' Άγραφα", εκδόσεις Μίλτος.

Αριστερά, φωτογραφία από το βιβλίο του Σπύρου Μελετζή, 1984: Με τους αντάρτες στα βουνά. Δεξιά: «Πάνω στην Καράβα, υψόμετρο 2.148μ.» σ.171. Δεξιά, φωτογραφία από το ίδιο βιβλίο. Δεξιά: «μεταφορές πολεμικού υλικού», σ.164.

όπως το βλέπουν από τα Τρίκαλα. Πάνω λοιπόν σ’ αυτό το βουνό την Καράβα, αλλά χαμηλότερα από τη κορφή της και από τη μεριά που αγναντεύει προς τα Πετρίλια, γίνονταν οι ρίψεις από τα αεροπλάνα σε τρόφιμα για την συμμαχική αποστολή, αλλά και γενικά ότι αφορού- σε την αντίσταση. Δυο φορές έτυχε να παρακολουθή- σουμε με τον Βάλια ρίψεις. ΊΌταν ήταν να γίνουν το Στρατηγείο Μέσης Ανατολής ειδοποιούσε τη Συμμα- χική Αποστολή και κανονίζονταν η μέρα και η ώρα. Οι ρίψεις γίνονταν πάντα νύχτα και με φεγγάρι. Έτσι στην ορισμένη ημερομηνία οι Άγγλοι έπαιρναν μερικούς χωρικούς και λίγους αντάρτες και όλοι μαζί ανέβαιναν πάνω στο καθορισμένο μέρος. Εκεί άναβαν φωτιές και περίμεναν. Όταν έφθαναν τα αεροπλάνα έκαναν δυ- ο-τρεις βόλτες πάνω από τις φωτιές και μετά άρχιζαν να ρίχνουν τα διάφορα δέματα κάτω με αλεξίπτωτα. Το θέαμα ήταν σπάνιο και μοναδικό, να βλέπει κανείς να πέφτουν απ’ τον ουρανό τα ανοιγμένα αλεξίπτωτα με τα δέματα. Μα εγώ δεν μπορούσα να πάρω ούτε μια φωτογραφία. Βλέπετε τότε ακόμα δεν είχανε εφευ- ρεθεί τα φλας, που θα μου έδιναν την δυνατότητα να φωτογραφίσω νύχτα. Έτσι έχασα αυτό το τόσο εντυπω- σιακό και σπάνιο θέαμα. Το μόνο που μπόρεσα και απο- θανάτσα ήταν το πρώινό φόρτωμα όλων αυτών με τον κόσμο και πιο πολύ με τις γυναίκες ζαλίγκα. Μα κι’ αυ- τές οι φωτογραφίες γίνονταν τόσο πρωί, μόλις έσκαγε ο ήλιος και πάντα βιαστικά. Αλλά ας μην έχω και παρά- πονο, γιατί η Καράβα μου έδωσε πολλές φωτογραφίες. Στον ίδιο χώρο φωτογράφισα και το «Τσομπανόπουλο με την φλογέρα» καθώς και τη σύνθεσή μου «Φλογέρα στο βουνό» (Μελετζή Σπύρου, 1984:27).

Στην Καράβα, λοιπόν η πολιτεία προγραμματί- σε και προχωρεί στην υλοποίηση του προγράμματος «πράσινη ανάπτυξη» με την εγκατάσταση βιομηχανι- κού πάρκου αιολικής ενέργειας. «Θα κατεβάσουμε την κορυφή της καμιά 40ριά μέτρα και να στήσουμε ένα γήπεδο!!!» μας απολογήθηκαν. (Έτσι, για να πδει μπροστά η χώρα, τα Άγραφα πρέπει να πληρώσουν και το... μάρμαρο).

Κάθε φορά που η ιστορία έφτανε σε αυτό το σημείο, οι παραμυθούδες των χωριών της Αργιθέας, έπαιρναν μια βαθιά ανάσα, κι έπειτα σιγοτραγουδούσαν:

Κατέβηκαν με δρασκελιές / κι οι τρόμοι ζωντανεύουν / πουλιά χτίζουν ξανά φω- λιές / στους πλούσιους αγριεύουν

Το Αφεντικό όμως έμεινε / και είδε στο όνειρό του / ότι κρατούσε σαν παιδί / στο χέρι το Βουνό του

Ένα όνειρο ασπρόμαυρο / και μαυροκε- ντημένο / σαν ένα σάβανο ακριβό / με μίσος στολισμένο

Ένα όνειρο που φτιάχτηκε / από ομιχλώ- δες νέφους / καπνό από φλόγες σε κορ- φές / βλέμμα θαμπό από βρέφος

Το όνειρό του έμοιαζε / σαν ένας εφιάλ- της / από τα σπάργανα της γης σα φόνος της Αστάρτης / Που το βουνό συντάρaxe / και άρχισε να κλαίει / με καταγίδα ξε- σπασε / με ψίθυρους του λείει:

«Αν δεις μέσα στα έγκατα / της κόρης του ματιού σου / θα βρεις αυτό που έχασες / κομμάτι του εαυτού σου / Μόλις επιτά

χρονών παιδί / πρόδωσες Γη - Μητέρα / και έταξες τα βήματα / στα λόγια του Πα- τέρα»

Τότε το χώμα σείστηκε / και άνοιξε στα δύο / Ακούστηκε ένας βρηχυθμός / από άγριο θηρίο

Απ’ το όνειρο σα ξύπνησε / πα να το ζω- ντανέψει / Μα το Βουνό κατάφερε / το χέρι να του στρέψει

ΊΌτερα, με φωνή αχλή σαν την ομίκλη που είχε απλωθεί στο βουνό, συνέχιζαν να λένε:

Όσοι ζούσαν εκείνα τα χρόνια στα χωριά της Αργιθέας δεν είχαν ματαδεί αντάρα τέτοια. Είχε φτάσει η πιο μεγάλη νύχτα. Η νύχτα της πάλης του Αέρα με το Αφεντικό. Το Αφεντικό καταπατούσε την πολυπόθη- τη κορφή κι ένοιωθε, μαζί με τη βροχή, να μεγαλώνει και η δύναμή του. Διέταξε λοιπόν, όλες τις πέτρες και όλα τα ζώα και όλα τα πλάσματα που είχε αρπάξει με τη βία ως τότε από το βουνό να παλέψουν για χάρη του. Το χώμα ανασκώθηκε και ανακατεύτηκε στην ατμόσφαιρα μαζί με τα δάκρυα και το αίμα σκοτωμένων ζώων και σπάνιων πουλιών που λίγο πριν πετάζουν για

Αέρας - Αφεντικό (μέρος 2ο)

της Ίμπρι Λοκ.

τόπους αλλοτινούς άφησαν την τελευταία τους πνοή σε φωλιές αιματοβαμμένες. Οι άνθρωποι κρύβονταν πίσω από πόρτες αμπαρωμένες και κάθε γήινο πλάσμα νό- μισες είχε για πάντα κοιμηθεί. Κι ο Αέρας μανιασμένος ενορχήστρωνε τη μυστηρια- κή του χορωδία: κρουστάλλινοι ήχοι από τα έγκατα της γης - που αργότερα ονομάστηκαν

«κρουσταλλήχοι» - διαδέχονταν ήχους με- γαλειώδεις, σα βήματα γιγάντων που κα- τεβαίνουν από το βουνό.

Μια κόκκινη γραμμή στην άκρη του ορίζοντα έκλεινε την αυλαία για το φως του ήλιου.

Όμως εκείνη, κρυμμένη ανάμεσα στις σχισματιες των βράχων, συνέχισε να πλέκει υπομονετικά το υφαντό της. Ήταν η μοναδική πεταλούδα που ζούσε την εικοστή έβδομη μέρα της ζωής της, ποτέ της δεν έμαθε γιατί, σα να δικαιού- ταν παραπάνω ζωές εκ του φυσικού της. Ουμμήθηκε τη δεύτερη μέρα της ζωής της, όταν ξύπνησε και το φως του ήλιου της ζέστανε τη ραχοκοκκαλιά. Ήταν τότε που τρύπωσε ανάμεσα στα βράχια του βουνού και ξεκίνησε να πλέκει τούτο το υφάδι χρησιμοποιώντας το φως απ’ τις ακτίδες του. Έκτοτε, κάθε μέρα που ξη- μέρωνε, η πεταλούδα έπλεκε το υφαντό. Μέχρι που έφτασε εκείνη η νύχτα. Η νύ- χτα της πάλης του Αέρα με το Αφεντικό. Αιώνια νύχτα-Αιώ- νια Μέρα.

Όπως η τελευταία βελονιά, σκέφτηκε και ξεκίνησε να πλέκει πιο γρήγορα και πιο γρήγορα. Μια βελονιά κι ύστερα, ένα πέταγμα ανάμεσα στα καλίσματα. Τη φο- βόταν ετούτη την κίνηση. Μα τα λεπτά μι- σοσκοπμένα φτερά της έσκισαν τον αέρα

και υψώθηκαν πάνω απ’ τις πέτρες και πάνω απ’ τα χώματα και πάνω απ’ την κοι- λάδα και πάνω απ’ τις μηχανές του Αφε- ντικού. Τόσο δα λεπτά, μα τόσο δυνατά..! ΊΌως η τελευταία φορά που τα ανοίγει και πετάει, σκέφτηκε. Όως η τελευταία φορά που οι κεραίες της αγγίζουν την κρύα πέτρα. Και πόσο όμορφη είναι αυτή η πέτρα, και οι μυριάδες μικροσκοπκές πιυχώσεις της, που εμφανίζουν εκατομ- μύρια κόσμους και σχήματα και αποχρώ- σεις! Όως, ίΌως... η τελευταία φορά που βλέπει χρώματα, και τι όμορφα τα πέτα- λα του λουλουδιού που φύτρωσε ανάμεσα στις ρωγμές των βράχων. Ακριβώς όπως καταχώνιαζε εκείνη πριν επιχειρήσει το μεγάλο πέταγμα, σκέφτηκε. Όως... ίΌως είναι το πιο ζωντανό κίτρινο και το πιο ζωντανό ροζ που έχει δει ποτέ της ή ίΌως πάλι, έτσι να της φαίνεται γιατί, εί- ναι, ίΌως, η τελευταία φορά που βλέπει χρώματα, που μυρίζει το λουλούδι, που αγγίζει την πέτρα, που ακούει το νερό να κυλάει στο ποτάμι, που συνοδεύει το κε- λιάδισμα των πουλιών που χορεύουν στον ουρανό. Όως για τελευταία φορά.

Και μετά; Σκοτάδι;